

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi metsänhoitoyhdistyksistä

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki metsänhoitoyhdistyksistä, joka korvaisi nykyisen, samannimisen lain. Lakiehdotus kuuluu tällä vuosikymmenellä toteutettavaan metsälainsäädännön ja metsätalouden hallinnon kokonaisuudistukseen. Kokonaisuudistuksen keskeinen osa on taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävä metsätalouden sisällyttäminen lainsäädäntöön.

Metsänhoitoyhdistyksen perustehtävänä olisi edelleenkin metsänomistajien palveleminen metsätalouden harjoittamiseen liittyvissä asioissa. Metsänhoitoyhdistyksen tulisi kohdella tasapuolisesti metsänomistajia. Puukauppaa koskevista asioista metsänhoitoyhdistys ei saisi saattaa puun ostajia keskenään eriarvoiseen asemaan.

Metsänhoitoyhdistysten toiminnan kehittämiseksi pyritään aiempaa suurempiin toimialueisiin. Metsänomistajat päättäisivät edelleenkin itse metsänhoitoyhdistyksen toimialueesta, mutta päätöksentekomenettelyä ehdotetaan yksinkertaistettavaksi. Valtuustot tulisivat pakollisiksi toimielimiksi metsänhoitoyhdistyksiin, ja päätökset metsänhoitoyhdistyksen yhdistymisestä tehtäisiin yksinkertaisella enemmistöllä. Valtuuston vaaleissa olisivat äänioikeutettuja metsänhoitoyhdistyksen toimialueen metsänomistajat, jotka katsottaisiin metsänhoitoyhdistyksen jäseniksi, jolleivät he kieltäydy jäsenyydestä.

Puukaupassa ja siihen liittyvässä puunkorjauksessa metsänhoitoyhdistys saisi antaa ammattiapua ja palveluja pääsääntöisesti vain myyjille. Puuhun perustuvan yritystoiminnan edistämiseksi säädettäisiin kuitenkin poikkeus metsänhoitoyhdistyksen toimialueen pienyritysten tarvitsemalle puulle sekä energiapuulle. Näihin liittyviä puukauppasopimuksia metsänhoitoyhdistys voisi tehdä

ilman metsänomistajien kirjallisia valtuutuksia. Metsänhoitoyhdistys ei saisi suoraan eikä välillisesti olla osakkaana tai jäsenenä puukauppaa harjoittavassa yhteisössä.

Metsänhoidon ja metsätalouden edistämistä varten metsänhoitoyhdistyksellä olisi jatkosakin oikeus metsänhoitomaksuun. Vuosina 1993—1995 metsänhoitomaksuja kertyi keskimäärin 120 miljoonaa markkaa vuodessa. Lisäksi kertyi noin kymmenen miljoonaa markkaa metsänhoitomaksun neljänneksiä niiltä metsänomistajilta, jotka järjestivät metsiänsä hoidon ja käytön ilman metsänhoitoyhdistystä. Metsänhoitomaksun taso säilytettäisiin likimain ennallaan.

Metsänhoitomaksu määräytyisi metsätalouteen käytettävissä olevan maan pinta-alan perusteella nykyään sovellettavan metsän puhtaan tuoton asemesta. Metsänhoitomaksussa siirryttäisiin metsänomistajakohtaiseen perusmaksuun ja hehtaarikohtaiseen maksuun. Perusmaksu olisi koko maassa sama. Hehtaarikohtaisen maksun osalta olisi neljä vyöhykettä.

Metsänhoitomaksun neljännesten tilalle ehdotetaan metsänhoitomaksuista vapautumista. Verohallinto huolehtisi maksujen kannosta ja tilittämisestä nykyisen käytännön mukaisesti.

Metsänhoitoyhdistyksen tilintarkastuksen osalta siirryttäisiin ammattitilintarkastajien käyttöön. Metsäkeskus valvoisi metsänhoitoyhdistyksiä, kuten nykyäänkin. Seuraamusjärjestelmässä luovuttaisiin metsänhoitomaksujen saamisoikeuden menettämisestä. Sen asemesta metsäkeskus velvoittaisi asianomaisen noudattamaan säännöksiä ja määräyksiä, ja velvoitteen tehosteeksi asetettaisiin uhkasakko.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 1998 alusta.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
YLEISPERUSTELUT	3
1. Johdanto	3
2. Nykytila	3
2.1. Lainsäädäntö ja hallinto	3
2.2. Metsänhoitoyhdistysten antamat palvelut	4
2.3. Metsänhoitoyhdistysten talous	5
2.4. Metsänhoitomaksu ja sen perusteet	6
2.5. Neljännesmetsänhoitomaksu	6
2.6. Kansainvälinen tarkastelu; yksityismetsänomistajien yhteistoiminta Ruotsissa ja eräissä muissa maissa	7
3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset	9
3.1. Metsänhoitoyhdistyksen tarkoitus ja tehtävät	9
3.2. Metsänhoidon ja metsätalouden yleinen edistäminen	10
3.3. Metsänhoitoyhdistyksen toimialue	10
3.4. Toiminta puukaupassa ja puunkorjuussa	11
3.5. Metsänhoitomaksun perusteet	11
3.6. Metsänhoitomaksusta vapautuminen	11
3.7. Metsänhoitomaksun käyttö	12
3.8. Siirtymäkausi	12
4. Esityksen vaikutukset	13
4.1. Taloudelliset vaikutukset	13
4.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset	13
4.3. Ympäristövaikutukset	14
4.4. Vaikutukset eri kansalaisryhmien asemaan	14
5. Asian valmistelu	15
6. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja: Kilpailusäännökset ja muutokset puukaupan sopimusmenettelyssä	15
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	18
1. Lakiehdotuksen perustelut	18
2. Tarkemmat säännökset ja määräykset	33
3. Voimaantulo	33
4. Säättämisjärjestys	33
LAKI METSÄNHOITOYHDISTYKSISTÄ	35
LIITE	
Luonnos asetukseksi metsänhoitoyhdistyksistä	42

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Paikallinen, vapaaehtoinen metsänhoitoyhdistystoiminta metsänhoidon parantamiseksi ja metsätalouden edistämiseksi alkoi Suomessa 1900-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä. Vuoteen 1950 mennessä, jolloin säädettiin voimassa oleva laki metsänhoitoyhdistyksistä (558/1950), yhdistysten määrä oli kohonnut noin kolmeensataan. Lakiin perustuva oikeus saada metsänomistajilta veroluonteista metsänhoitomaksua antoi lähökohdan toisaalta yhdistystoiminnan saamiseksi koko maan kattavaksi, toisaalta teki mahdolliseksi palvelujen antamisen tasapuolisesti kaikille yksityismetsänomistajille.

Metsänhoitoyhdistysten toiminta on niitä koskevan lain voimaantulon jälkeisenä lähes viitenäkympinen vuotena ollut keskeinen tekijä metsävarojen suotuisassa kehittämisessä ja niiden käytön tehostamisessa. Muiden ohella metsälakitöimikunta mainitsi vuonna 1995 jättämässään mietinnössä (komiteamietintö 1995:11), että yksityismetsien tämänhetkinen, kansainvälisessäkin vertailussa hyvä tila on paljolti metsänhoitoyhdistysten ansiota.

Olosuhteiden muutokset 1940-luvun lopulta, jolloin nykyinen laki valmisteltiin, ovat kuitenkin niin merkittäviä, että monilla tahoilla on nähty tarpeelliseksi käynnistää uudistustyö. Muun muassa maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön vuonna 1994 vahvistamassa metsätalouden ympäristöohjelmassa esitettiin metsien biologisen monimuotoisuuden edistämisen sisältämistä metsänhoitoyhdistysten lakisäateisiin tehtäviin. Uudistamista kaipaavina seikkoina ovat keskustelussa nousseet esille myös puukaupallista toimintaa, metsänhoitomaksua ja sen käyttöä, metsänhoitoyhdistysten tehtäviä, yhdistyksen kokoa, niihin kohdistuvaa julkista ohjausta ja valvontaa sekä muuhun metsälainsäädäntöön sisältyviä ympäristötavoitteita koskevat kysymykset.

Metsänhoitoyhdistysten puukaupallisen roolin ohella kysymys metsänhoitomaksusta on keskeisimpiä. Veroluonteinen maksu on toisaalta tekijä, joka tekee perustelluksi yhteiskunnan metsäpoliittisten tavoitteiden asettamisen metsänomistajien omille yhdistyksille. Toisaalta ilman metsänhoitomaksua ei olisi välttämätöntä tarvetta lainkaan säätää metsänhoitoyhdistyksistä. Metsänhoitomaksu saattaa tehdä, ainakin välillisesti, myös metsänhoitoyhdistysten kilpailuaseman vahvemmaksi yksityisiin, samoja palveluja tarjoaviin yrittäjiin nähden.

Esityksessä on päädytty metsänhoitoyhdistyslakityöryhmän mietinnön (maa- ja metsätalousministeriön työryhmämuistio 1997:5) perusteella ehdottamaan muun muassa metsänhoitomaksun säilyttämistä, metsänhoitomaksulla rahoitettavien toimenpiteiden ja puukaupallisen toiminnan selkeyttämistä, uudistuksia metsänhoitomaksun perusteisiin ja tietyin edellytyksin metsänhoitomaksusta vapautumista sekä yhdistyksen päätöksenteon yksinkertaistamista.

2. Nykytila

2.1. Lainsäädäntö ja hallinto

Kuluvalla vuosikymmenellä on keskeinen metsälainsäädäntö ja samalla metsätalouden hallinto uudistettu. Lainsäädännön uudistamisen keskeisenä tavoitteena on ollut maailmanlaajuisesti omaksuttujen kestävän metsätalouden periaatteiden sisällyttäminen sekä aineellisiin että organisaatioita koskeviin säännöksiin. Hallinnon uudistamisessa puolestaan tavoitteina ovat olleet organisaatioiden keventäminen ja madaltaminen, hallinnon kustannusten vähentäminen sekä julkisen sektorin harjoittaman liiketoiminnan ja varsinaisen hallinnon eriyttäminen.

Kaikkien talousmetsien hoitoa ja käyttöä koskevat säännökset sisältyvät lähinnä vuoden 1997 alusta voimaan tulleeseen metsäla-

kiin (1093/1996). Metsähallituksesta annettu laki (1169/1993) sisältää säännöksiä Metsähallituksen hallinnassa olevien valtion metsien käsittelystä ja muusta laitoksen toiminnasta. Metsälain kanssa samanaikaisesti voimaan tulleen kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain (1094/1996) tavoitteena on metsien kestävän hoidon ja käytön edistäminen lähinnä yksityismetsissä.

Myös luonnonsuojelulaki (1096/1996) sisältää metsälain kanssa yhteensovitettavia metsien hoitoa ja käyttöä koskevia säännöksiä.

Metsätalouden edistämisen ja valvontaorganisaatiosta on säädetty metsäkeskuksista ja metsätalouden kehittämiskeskuksesta annetussa laissa (1474/1995). Metsätalouden edistämisestä ja valvonnasta huolehtivat alueelliset metsäkeskukset, joiden tehtävät on tarkemmin määritelty metsäkeskuksista ja metsätalouden kehittämiskeskuksesta annetussa asetuksessa (93/1996). Metsäkeskukset toimivat maa- ja metsätalousministeriön ohjauksessa ja valvonnassa ja ministeriö tulostuu näitä. Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio toimii ensisijaisesti metsätalouden edistämistä palvelevana kehittämis- ja asian- tuntijaorganisaationa.

Metsänhoitoyhdistyksistä annetun lain 5 §:ään vuonna 1995 tehdyllä muutoksella metsäkeskuksilta poistettiin niille aiemmin kuulunut tehtävä ohjata metsänhoitoyhdistyksiä. Lain perustelujen mukaan metsänhoitoyhdistysten toiminnassa ja toimintaympäristössä tapahtuneiden muutosten vuoksi ei enää ollut tarvetta ulkopuoliseen ohjaukseen. Metsäkeskuksista annettuihin säännöksiin sisältyvän viranomaispäätöksenteon ja muun toiminnan eriyttämisperiaatteen mukaisesti yksittäistä metsänhoitoyhdistystä ja sen toiminnan lainmukaisuutta koskevat päätökset metsäkeskuksessa tekee metsäkeskuksista ja metsätalouden kehittämiskeskuksesta annettun lain 5 §:n 1 momentissa tarkoitettu niin sanottu viranomaistoimihenkilö.

Tarkoituksena on metsälainsäädännön kokonaisuudistukseen liittyen, että lähivuosina uudistetaan myös yhteismetsälaki (37/1991).

2.2. Metsänhoitoyhdistysten antamat palvelut

Metsänhoitoyhdistykset voivat antaa kaikille metsänomistajille metsätalouden harjoittamisessa tarvittavia palveluita. Metsänomistajat itse määrittävät omat palvelutar-

peensa ja metsänhoitoyhdistyksen jäsenet päättävät jäsenkokouksessaan eri palveluiden painopisteistä, laajuudesta ja hinnoittelun perusteista. Metsänhoitoyhdistyksen palvelut vaihtelevat alueittain suuresti, mihin vaikuttavat esimerkiksi maantieteellinen sijainti, olosuhteet puumarkkinoilla ja yhdistyksen omat resurssit.

Metsänomistajakunnan rakenne on voimakkaasti muuttunut. Aiemmin valtaosa yksityisistä metsänomistajista oli maanviljelijöitä, mutta nykyään maanviljelijöiden osuus yksityisten metsänomistajien lukumäärästä on alle 50 %. Vuonna 2005 maanviljelijöiden osuudeksi metsänomistajien lukumäärästä on arvioitu 40 % ja vuonna 2020 32 %. Kehitys merkitsee myös sitä, että yhä useammin metsänomistaja asuu vakinaisesti jossain muualla kuin tilallaan.

Metsänhoitoyhdistys palvelee täyttä metsänhoitomaksua maksavia metsänomistajia tasapuolisesti eli esimerkiksi jäsenyydellä metsänhoitoyhdistyksessä ei ole vaikutusta metsänomistajan saamiin palveluihin tai niiden hintaan.

Metsänomistajien koulutus ja neuvonta sekä metsänomistajille suunnattu tiedotus ovat keskeinen osa metsänhoitoyhdistyksen palveluista. Yleensä kaikkiin metsänomistajille annettuihin palveluihin sisältyy vahva neuvonnallinen osuus.

Metsänomistajakunnan rakennemuutoksen vuoksi metsänhoitoyhdistykset ovat panostaneet aiempaa enemmän palveluiden markkinointiin metsänomistajien tavoittamiseksi, jotta metsänomistajat edelleen tunsisivat metsiensä hakkuu- ja hoitotarpeet, hyödyntämisen mahdollisuudet sekä metsien monimuotoisuuden säilyttämiseen liittyvät kysymykset. Tässä työssä metsänhoitoyhdistykset ovat onnistuneet hyvin, sillä valtaosa metsänomistajista on edelleen metsänhoitoyhdistyksen asiakkaita ja metsänomistajat luottavat yhdistyksen palveluihin.

Korkeatasoisten palveluiden tarjoamiseksi metsänhoitoyhdistyksillä on palveluksessaan noin 1 200 toimihenkilöä, joista noin 1 000 varsinaisia metsätoimihenkilöitä. 1990-luvulla toimihenkilöiden lukumäärä on vähentynyt noin 20 %. Yhdistyksillä on noin 600 vakituista metsuria, ja heidän lukumääränsä on vähentynyt 1990-luvun aikana noin 30 %.

Puun tuotannossa tärkeimpiä metsänhoitoyhdistyksen tarjoamia palveluita ovat metsänuudistamistöiden, taimikonhoidon ja nuo-

ren metsän kunnostuksen suunnittelu ja toteutus. Metsänhoitoyhdistykset ovat mukana suunnittelemassa tai toteuttamassa noin 80 % yksityismetsien puuntuotannon edistämiseen liittyvistä tehtävistä.

Puukaupassa metsänhoitoyhdistys laatii muun muassa puunmyyntisuunnitelmia, avustaa puukaupassa, valvoo puunkorjuun ja katkonnan laatua sekä toteuttaa myös itse puunkorjuuta, hakkuuta ja metsäkuljetusta. Puukaupan hoitamiseksi kokonaisuudessaan metsänomistaja voi antaa yhdistykselle valtakirjan, jolloin yhdistys hoitaa puukaupan kaikki vaiheet metsänomistajan määrittämällä ehdoilla. Metsänhoitoyhdistysten laatimat puunmyyntisuunnitelmat käsittävät noin 70 % yksityismetsistä markkinoille tulevasta puusta.

Metsänhoitoyhdistysten aktiivisuus puukaupallisiin palveluihin on 1990-luvulla kasvanut. Syynä tähän ovat lähinnä puumarkkinoilla ja puukaupassa tapahtuneet muutokset. Nykylainsäädännön määräykset yhdistyksen puukaupallisesta roolista ovat osittain puutteellisia, minkä vuoksi laajentunut puukaupallinen toiminta on aiheuttanut myös rooliongelmia sekä taloudellisia menetyksiä yhdistyksille.

Metsänhoitoyhdistykset antavat metsänomistajille myös muita palveluita. Niitä ovat esimerkiksi tilakohtaisten metsäsuunnitelmien laadinta, metsän arvon määrittäykset ja metsävahinkoarvioiden laadinta.

2.3. Metsänhoitoyhdistysten talous

Metsänhoitoyhdistysten tulot koostuvat pääosin metsänhoitomaksuista ja palveluista perittävistä maksuista. Metsänhoitomaksujen osuus tuloista vaihtelee huomattavasti yhdistyksittäin. Vuonna 1995 metsänhoitomaksujen osuus yhdistysten tuloista oli keskimäärin runsaat 40 %. Etelä-Suomessa metsänhoitomaksujen osuus on yleensä korkeampi kuin Pohjois-Suomessa. Metsänhoitomaksujen osuus yhdistysten tuloista on viime vuosina vähitellen pienentynyt.

Metsänhoitoyhdistyksen palveluiden hinnoittelu voidaan jakaa kolmeen ryhmään: maksuttomat palvelut, osittain metsänhoitomaksuilla subventoidut palvelut ja kokonaan toimitusmaksuilla rahoitettavat palvelut.

Metsänhoitoyhdistyksen antama yleinen koulutus, neuvonta ja tiedotus ovat kokonaan metsänhoitomaksuilla maksettavia palveluita, joista yhdistykset eivät peri erillistä

toimitusmaksua.

Metsänhoitomaksulla subventoituja palveluita ovat esimerkiksi puunmyyntisuunnitelmien laadinta, metsänhoitotöiden suunnittelu ja valvonta, metsäsuunnitelmien laadinta sekä henkilökohtainen neuvonta.

Kokonaan toimitusmaksuilla rahoitettavia palveluita ovat puukaupalliset palvelut kuten puukaupan avustaminen, hankinta- ja korjuupalvelu sekä erilaiset arviointipalvelut. Metsänhoitomaksuilla ei myöskään rahoiteta varsinaisia työ kustannuksia metsänhoito- tai muissa töissä, vaan niistä veloitetaan metsänomistajalta todelliset työntekijän kustannukset tai urakoitsijamaksut.

Metsänhoitomaksun käytön valvonta metsänomistajakohtaisissa palveluissa ei ole helppoa, sillä yleensä metsänhoitoyhdistyksen toimihenkilön tekemään, metsänomistajan metsässä tapahtuvaan käyntiin liittyy useita eri asioihin liittyviä palveluita. Uusituilla kirjanpitosuosituksilla voidaan kuitenkin tarkentaa työläjettäistä kustannusten ja tuottojen erittelyä, mikä on myös kilpailulainsäädännön kannalta välttämätöntä.

Metsänhoitoyhdistyksen palvelumaksujen perusteena käytetään aika- tai suoriteperusteista tai näiden yhdistelmätaksaa.

Metsänhoitoyhdistyksen kuluista noin kolmeneljäsosaa koostuu henkilöstön palkka- ja palkan sivukustannuksista.

Puun hankinta- ja korjuupalvelu kasvattaa yhdistysten liikevaihtoa, mutta niiden merkitys yhdistysten taloudelliseen tulokseen on vähäinen, koska niistä perittävät maksut kattavat vain niistä aiheutuvat kustannukset. Hankinta- ja korjuupalvelu mahdollistaa metsänhoitotöissä tarvittavien vakituisten metsurien ympärivuotisen työllistämisen.

Metsänhoitoyhdistysten taloudellinen tulos on yleensä ollut lievästi positiivinen, mutta vuodet 1994 ja 1995 ovat olleet tappiollisia. Suurimpana syynä taloudellisen tuloksen heikentymiseen on ollut metsänhoitomaksujen tason putoaminen verokuutiometrin hinnan alentumisen takia. Pohjois-Suomessa metsänparannustöiden suunnittelu- ja työnojohtokorvausten väheneminen on merkittävästi heikentänyt yhdistysten taloudellista tulosta.

Huolimatta edellä mainittujen vuosien tappiollisesta tuloksesta metsänhoitoyhdistysten taloudellinen asema on yleensä vahva.

Metsänhoitoyhdistyksillä on velvollisuus pitää vararahastoa, jonka tulee olla vähintään kolmen edellisen vuoden metsänhoitomaksu-

jen keskiarvon suuruinen. Vararahastoa saa käyttää vain metsäkeskuksen luvalla erityisistä syistä ja rahastoa on täydennettävä, jos se on käynyt lain määrittelemää tasoa pienemmäksi.

2.4. Metsänhoitomaksu ja sen perusteet

Metsänhoitoyhdistyksillä on oikeus kantaa metsänhoitomaksua kaikilta metsänomistajilta, joiden metsien vuotuinen verotettava tuotto on yli 20 verokuutiometriä. Metsänhoitomaksun suuruuden määrittää metsänhoitoyhdistyksen syyskokous. Maksun suuruus voi metsänhoitoyhdistyksistä annetun lain mukaan olla 2–6 % metsämaan puhtaasta tuotosta.

Metsämaan verotettavan puhtaan tuoton määrittämisen perusteena ovat metsäverotuksessa käytettävät, veroluokitustietojen mukaiset metsämaan pinta-alat. Nämä pinta-alatiedot ovat nopeasti vanhenemassa, koska uusia veroluokituksia ei enää tehdä eikä puun myyntitulojen verotukseen siirtyneiden metsänomistajien osalta ole myöskään enää tarvetta pitää niitä ajan tasalla. Tämän vuoksi on perusteltua löytää uusi järjestelmä metsänhoitomaksujen perusteeksi.

Metsänhoitomaksujen kannosta huolehtii verohallinto ja se saa tehtävän hoidosta kahden prosentin kantopalkkion.

Metsänhoitomaksun taso oli vuonna 1996 keskimäärin 4,4 % metsämaan puhtaasta tuotosta vaihdellen yhdistyksittäin kahdesta kuuteen prosenttiin. Hehtaaria kohden laskettu metsänhoitomaksun taso vaihtelee vielä enemmän, koska verotettava tuotto vaihtelee huomattavasti alueittain. Pohjois-Suomessa ja Pohjanmaalla metsänhoitomaksuprosentti on keskimääräistä korkeampi, mutta hehtaariohtainen maksu on siitä huolimatta selvästi alhaisempi kuin Etelä-Suomessa.

2.5. Neljännesmetsänhoitomaksu

Metsänhoitoyhdistyksistä annetun lain 8 §:n 4 momentin mukaan metsänhoitomaksun voi saada alennetuksi yhteen neljäsosaan. Neljännesmaksuoikeuden myöntää hakemuksesta metsäkeskus. Oikeus myönnetään enintään kymmeneksi vuodeksi.

Neljännesmetsänhoitomaksua koskevien säännöksiin perusteena on toisaalta se, että olisi ilmeisen kohtuutonta edellyttää sellaisten metsänomistajien maksavan metsänhoitomaksua, jotka eivät käytä metsänhoitoyhdis-

tyksen palveluja ja joiden metsien hoito on korkealla tasolla. Toisaalta voidaan katsoa, että tällaisetkin metsänomistajat hyötyvät jossain määrin metsänhoitoyhdistysten toiminnasta. Voimassa olevan lain perustelujen mukaan neljännesmetsänhoitomaksusta säädettyä on lähinnä ajateltu metsää omistavien metsäteollisuusyhtiöiden asemaa. Myös valtion omistaman maan osalta maksetaan neljännesmetsänhoitomaksua ja oikeus tähän myönnetään ilman hakemusta.

Neljännesmaksuasiassa annetusta päätöksestä voi valittaa 30 päivän kuluessa läänin-oikeuteen. Aikaisemmin valitusviranomaisena oli maaseutuelinkeinojen valituslautakunta. Myös metsänhoitomaksun saajalla eli metsänhoitoyhdistyksellä on valitusoikeus.

Neljännesmaksuoikeus myönnetään, jos hakija ei ole sijaintialueen metsänhoitoyhdistyksen jäsen ja metsää hoidetaan jatkuvasti hyvän metsanhoidon vaatimusten mukaisesti metsäammattihenkilöitä käyttäen.

Metsänhoitoyhdistyksistä annetun asetuksen (422/1951) 9 §:n 2 momentin mukaan metsäkeskuksen on harkinnassaan kiinnitettävä huomiota käytettävien metsäammattimiesten riittävyys, hakijan metsätalouden yleiseen tasoon ja paikallisiin olosuhteisiin.

Neljännesmetsänhoitomaksuvarat käytetään metsäkeskuksen päättämällä tavalla ensisijaisesti lisävarojen tarpeessa olevien metsänhoitoyhdistysten toiminnan tukemiseen. Muu osa käytetään metsanhoidon edistämiseen metsäkeskuksen toimialueella.

Vuonna 1995 neljännesmetsänhoitomaksu- ja kerättiin metsäkeskusten ilmoitusten mukaan noin 9,6 miljoonaa markkaa eli 8,5 % mainitun vuoden metsänhoitomaksukertymästä. Metsähallituksen osuus oli 4,4, metsäteollisuusyhtiöiden 3,8, varsinaisten yksityismetsänomistajien 0,5, yhteismetsien 0,2 ja muiden metsänomistajien, kuten kuntien ja seurakuntien, 0,7 miljoonaa markkaa. Neljännesmetsänhoitomaksukertymän osuus metsänhoitomaksuista oli maanomistusolojen vuoksi suurin, 39 %, Kainuun metsäkeskuksen alueella, ja pienin, 1,6 %, Etelä-Pohjanmaan metsäkeskuksen alueella.

2.6. Kansainvälinen tarkastelu; yksityismetsänomistajien yhteistoiminta Ruotsissa ja eräissä muissa maissa

Yksityismetsätalouden edistämisen ja yksityismetsänomistajien yhteistoiminnan kan-

nalta Ruotsin ja Norjan olosuhteet lähinnä muistuttavat maamme olosuhteita. Koska sekä Saksassa että Ranskassa on huomattava yksityismetsänomistus, on aiheellista tehdä vertailuja myös niihin.

Mainituissa maissa ei ole lainsäädäntöä yksityismetsänomistajien yhteistoiminnasta tai sen rahoituksesta. Suomessa omaksuttu ratkaisu lakiin perustuvista metsänomistajien yhdistyksistä ja niiden rahoittamisesta veroluonteisella maksulla on poikkeuksellinen. Jos metsänhoitoyhdistyksiä koskeva laki olisi jäänyt säätämättä, metsänomistajien yhteistoiminnan tilanne meillä muistuttaisi todennäköisesti paljon Ruotsissa vallitsevaa.

Ruotsin metsänomistajajärjestö

Ruotsissa tuottavan metsämaan alasta yksityiset omistavat 50 %, osakeyhtiöt 40 % ja muut yhteisöt 10 %. Ruotsin metsänomistajajärjestö on Skogsägarnas Riksförbund. Siihen kuuluu kahdeksan itsenäistä metsänomistajayhdistystä. Yhdistysten tehtävät liittyvät puukauppaan, metsänhoitoon ja -hakuihin, jäsentensä puun jalostamiseen sekä koulutukseen ja neuvontaan. Yhdistykset ovat taloudellisia yhdistyksiä, muodoltaan lähinnä osuuskuntia, joihin metsänomistajat ovat sijoittaneet osuuspääomaa. Osuusmaksu maksetaan puukauppatilistä. Noin puolet yksityismetsänomistajista on yhdistyksen jäseniä. Metsänomistajayhdistys voi, kuten esimerkiksi Södra Skogsägarna (joka on taloudellinen yhdistys), omistaa tytäryhtiötä, jotka harjoittavat puunjalostusta. Puun hankinnasta ja metsänomistajien edunvalvonnasta vastaa emoyritys Södra Skogsägarna.

Metsänomistajayhdistykset ovat jakaantuneet alueisiin ja alueet edelleen metsätalousalueisiin, jotka ovat lähellä metsänomistajia. Kaikkiaan metsätalousalueita on noin 260. Perusajatus on, että metsänomistajalla on lähellänsä täyden palvelun organisaatio neuvontapalveluineen. Metsätalousalueen johdossa on luottamusmies-metsänomistaja. Metsätalousalueeseen voi kuulua 100—600 jäsentä.

Metsänomistajayhdistykset ostavat ja myyvät jäsentensä puuta. Metsänomistajayhdistys on taloudellinen yksikkö. Yhdistys ostaa puuta yksittäisiltä metsänomistajilta ja ottaa taloudellisen riskin sen myymisessä. Yhdistys julkaisee oman hinnastonsa, eli luo oman hintatason. Myös toimitussopimuksia tehdään. Tällöin neuvotellaan alueen suurim-

man puunostajan kanssa ja saadaan hintataso tätä kautta. Kaikilla yhdistyksillä ei ole omaa teollisuutta. Hinnat ovat takuuhintoja, jotka ovat voimassa koko vuoden tai osan kautta tilanteen mukaan. Jälkikäteen yhdistyksen tuloksesta riippuen metsänomistajille maksetaan jälkitili toimitetun puumäärän perusteella erikseen tukille ja kuitupuulle. Maksetulle osuuspääomalle maksetaan luonnollisesti korko. Metsänomistajayhdistykset korjaavat puuta metsänomistajan lukuun.

Valtakunnallinen organisaatio Skogsägarnas Riksförbund vastaa metsäpolitiikasta, kansainvälisistä tehtävistä sekä panostaa tutkimukseen, koulutukseen ja tiedotukseen. Metsänomistajayhdistykset maksavat keskusjärjestölle palvelumaksua, esimerkiksi Mälarskog vuonna 1992 1,8 miljoonaa kruunua. Yhdistykset ovat sijoittaneet keskusjärjestöön myös osuuspääomaa.

Norjan metsänomistajajärjestö

Norjassa 125 000 yksityismetsänomistajaa omistaa yli 80 % metsäalasta. Metsänomistajajärjestön tavoitteena on turvata metsänomistajille mahdollisimman hyvät hinnat ja markkinaolosuhteet, vaikuttaa jäsenten taloutta ja omistusoikeutta tukevaan elinkeinopolitiikkaan sekä yleensä edistää metsätalouden merkitystä. Tavoitteiden saavuttamiseksi metsänomistajajärjestö osallistuu puukauppaan, hintaneuvotteluihin, taloushallintoon, ammatilliseen toimintaan, tiedotukseen ja koulutukseen sekä elinkeinopolitiikkaan liittyviin tehtäviin sekä omistaa metsäteollisuutta. Pääosan näistä tehtävistä hoitavat alueelliset metsänomistajayhdistykset (skogeierforeninger) sekä kattojärjestö Skogeierforbundet, mutta tärkeä sijansa on myös paikallisilla metsänomistajakerhoilla (skogeierlag).

Norjan metsänomistajajärjestön organisaatio on kolmiportainen. Paikallisella tasolla toimii noin 450 metsänomistajakerhoa. Jokainen, joka omistaa metsää, voi liittyä kerhon jäseneksi. Samalla hän tulee automaattisesti myös metsänomistajayhdistyksen ja Skogeierforbundetin jäseneksi. Jäseniä metsänomistajajärjestöllä on noin 56 000 eli vajaa puolet. Jäsenyydestä päättää kerhon hallitus.

Jäsenillä on puukaupassa toimitusvelvollisuus eli kaikki puunmyynti toimitetaan oman yhdistyksen kautta. Metsänomistajajärjestön kautta toimitetaan vuosittain noin 6 miljoonaa kuutiometriä puuta. Myydessään

puuta jäsen maksaa yhdistykselle hakkuumaksun, joka yhdistyksestä riippuen on noin 2 % puutavaran bruttoarvosta. Viime vuosina on siirrytty yhä enemmän puun välittämisestä siihen, että yhdistykset ostavat puuta metsänomistajilta ja myyvät sitten teollisuudelle.

Metsänomistajayhdistys siirtää vuosittain varoja paikallisten metsänomistajakerhojen toimintaan. Nämä toimintavarat perustuvat yleensä metsänomistajakerhon jäsenmäärään sekä liikevaihtoon. Yleensä metsänomistajayhdistys vastaa tilinpidosta ja huolehtii tilintarkastuksista. Verotus sen sijaan kohdistuu metsänomistajakerhoihin.

Alueellisilla metsänomistajayhdistyksillä on neljä pääasiallista tulonlähdeä: provisio, hakkuumaksut, pääoman korkotulo sekä toimitustulo. Provisio on puunostajien metsänomistajayhdistykselle maksama noin 3 %:n maksu tienvarteen toimitetun puun bruttohinnasta. Useimmat metsänomistajayhdistykset keräävät jäseniltään pienehkön vuotuisen jäsenmaksun. Tämän lisäksi kaikki yhdistykset keräävät hakkuumaksun, joka on keskimäärin 2 % puun bruttoarvosta.

Pääomatulot ovat merkittävä tulolähde, sillä yhdistyksillä on pääomaa sidottuna metsänomistajajärjestön teollisuustoiminnassa. Lisäksi yhdistykset veloittavat toimeksiantajia tehdyistä metsällisistä töistä.

EFTA:n valvontaelin ESA on tutkinut Norjan puukauppasopimuksia. On mahdollista, että jäsenten toimitusvelvollisuuteen sekä ostajien maksamiin provisioihin tulee muutoksia.

Metsänomistajajärjestö osallistuu metsäteollisuustoimintaan, jotta järjestö voisi paremmin turvata kaikkien puutavaralajien hintakehitystä, vaikuttaa teollisuuteen sekä saada ensikäden tietoja metsäteollisuustuotteiden markkinoista. Metsänomistajajärjestö omistaa 36 % (1995) Norjan suurimmasta metsäteollisuusyrityksestä Norske Skogsindustrier A/S:stä. Lisäksi metsänomistajat omistavat paikallistasolla sahoja.

Saksan metsänomistajajärjestö

Noin puolet (47 %) Saksan metsistä on yksityisomistuksessa, valtio omistaa metsästä yhden kolmanneksen ja loput 20 % kuuluvat kirkolle, kunnille tai muille yhteisöille. Saksassa on noin 1,3 miljoonaa yksityismetsänomistajaa.

Saksan joka osavaltiossa on oma metsän-

omistajaliitto (Waldbesitzerverbände). Metsänomistajat voivat vapaaehtoisesti liittyä metsänomistajaliittoon. Liittymisen yhteydessä maksetaan liittymismaksu, joka määräytyy metsäpinta-alan mukaan. Liitot ovat voittoa tuottamattomia yksityisoikeudellisia yhdistyksiä. Niiden perustavoite on poliittinen etujärjestönomainen vaikuttaminen.

Osavaltioittain tehtävät voivat vaihdella, mutta yleistehtävät on vaikuttaminen osavaltion metsä- ja ympäristölainsäädäntöön, aloitteiden tekeminen, puun menekin edistäminen, koulutus ja tiedotustoiminta. Tämän lisäksi metsänomistajat voivat muodostaa vapaaehtoisia yksityisoikeudellisia metsätaloudellisia yhteenliittymiä, jotka pyrkivät ratkaisemaan eri metsänomistajien yhteisessä intressissä olevia taloudellisia kysymyksiä, kuten koneiden hankintaa, metsäteiden rakentamista ja puunkorjuuta. Tässä mielessä yhteenliittymät voivat ottaa kantaa puukauppaa koskeviin kysymyksiin. Yleensä näihin yhteenliittymiin kuuluvat metsänomistajat ovat pienmetsänomistajia, joilla on metsää vain 1—5 hehtaaria.

Liittovaltiotasolla metsänomistajaliitot muodostavat Saksan metsänomistajaliittojen työyhteisön (Arbeitsgemeinschaft Deutscher Waldbesitzerverbände). Vapaaehtoiseen jäsenyyteen perustuvalla järjestöllä on 200 000 jäsentä, jotka edustavat yli puolta Saksan yksityismetsäalasta.

Metsänomistajaliittojen eli etujärjestötyypin organisaation lisäksi Saksassa on noin 3 500 vapaaehtoista yksityisoikeudellista yhteenliittymää, joiden tarkoitus on tarjota palveluja metsänomistajille. Yhteenliittymät tarjoavat palveluja muun muassa puunmyynnin yhteydessä, metsänhoitotöissä, metsäteiden rakentamisessa ja kunnossapidossa.

Ranskan metsänomistajajärjestö

Ranskassa 3,8 miljoonaa metsänomistajaa omistaa 10 miljoonaa hehtaaria metsää. Yli 10 hehtaarin tiloja on 151 000 kappaletta, pinta-alaltaan yhteensä 5,8 miljoonaa hehtaaria.

Metsänomistajilla on yhteistoimintaa kolmessa eri muodossa: etujärjestötoimintaa, taloudellista yhteistyötä ja yksityismetsätalouden edistämistä.

Metsänomistajien valtakunnallinen järjestö (Syndikat National des Propriétaires Forestiers Sylviculteurs) perustettiin 1940-luvulla ja siihen kuuluu nykyisin 80 alueellista met-

sänomistajayhdistystä (Syndikat départemental). Järjestön aikakauslehti "Forêts de France" on tärkein metsätalouden tiedotuskanava metsänomistajille. Etujärjestötoiminta rahoitetaan jäsenmaksuin.

Vuodesta 1985 lähtien etujärjestö on, yhteistyössä valtiovallan kanssa, perustanut 63 metsäkoulutusyhdistystä (Association de formation à la gestion forestière), jotka ovat järjestäneet 270 runsaan viikon mittaista koulutusjaksoa, joihin on osallistunut 6 800 metsänomistajaa. Koulutus vastannee meikäläisen metsänomistajien metsätaloustutkinnon kursseja.

Taloudellista yhteistoimintaa varten metsänomistajilla on 48 osuuskuntaa (Coopératives) ja 36 metsäpalveluyhtymää (Groupement de service), jotka antavat jäsenille metsänhoidon, puunkorjuun ja puukaupan palveluja. Ne myyvät yhteismyynteinä vuosittain noin 20 % (4 milj. m³) yksityismetsistä myytävästä puusta. Osuuskunnat ja yhtymät rahoittavat toimintansa toimitusmaksuin, mutta saavat myös jonkin verran valtion tukea. Henkilöstöä on kaikkiaan noin 440. Osuuskunnat ja yhtymät ovat jäseninä metsänomistajien valtakunnallisessa etujärjestössä.

Myös yksityisyritykset myyvät metsäpalveluja ja järjestävät yhteismyyntejä. Metsäasiantuntijat (Experts forestiers) järjestävät vuosittain noin 2 miljoonan kuutiometrin yhteismyyntit.

Yksityismetsätalouden edistämiseksi valtio rahoittaa lähes kokonaan 17 maakunnallista metsäkeskusta (Centre régional de la propriété forestière), jotka laativat yksityismetsätalouden maakunnalliset kehittämisohjelmat, valvovat metsätaloussuunnittelua ja muutoinkin edistävät alueensa yksityismetsätaloutta. Vuonna 1963 perustetuilla metsäkeskuksilla on itsehallinto ja henkilöstöä on noin 250.

Valtio rahoittaa myös yksityismetsätalouden valtakunnallisen neuvontajärjestön (Institut pour le développement forestier) ja sen alaisuudessa toimivat 70 alueellista kehittämis- ja neuvontayhdistystä (Centre d'études techniques forestières ja Groupements de vulgarisation forestière), jotka tuottavat julkaisuja, tiedotusta, neuvontaa ja koulutusta. Kenttäkokeet ovat olennainen osa neuvontatyötä. Henkilöstöä lienee noin 100.

Valtion tuki metsänhoito- ja -parannustöille ja metsänomistajien yhdistystoiminnalle on pääosin rahoitettu vuonna 1946 perustetun kansallisen metsärahaston (Fonds fores-

tier national) varoin. Varat rahastoon kerättiin 4,7 %:n verolla sahatavaran ja vanerin tuottajilta ja maahantuojilta. Maksu ei ollut EU:n kilpailusäädösten mukainen, minkä takia sitä jouduttiin vuonna 1992 muuttamaan siten, että se koskee vaihtelevin prosenttein kaikkea puunjalostusta, myös selluloosan- ja paperintuotantoa. Samalla maksukertymä romahti 810 miljoonasta frangista (1990) 360 miljoonaan frangiin (1993), mikä on aiheuttanut suuria vaikeuksia myös metsänomistajien yhdistystoiminnan rahoittamiselle.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1. Metsänhoitoyhdistyksen tarkoitus ja tehtävät

Ehdotuksen mukaan metsänhoitoyhdistykset olisivat edelleen metsänomistajien rahoittamia ja hallinnoimia yhteenliittymiä, joiden tarkoituksena olisi auttaa metsänomistajia heidän metsätaloudelleen asettamien tavoitteiden toteutumisessa sekä edistää yhteiskunnan metsäpoliittisia tavoitteita. Tavoitteista tärkeimmät liittyvät metsätalouden kannattavuuteen ja puuntuotantoon. Tähänastiset kokemukset metsänhoitoyhdistysten toiminnan tuloksista osoittavat, että metsänomistajat ovat metsänhoitoyhdistysten avulla pystyneet hyvin täyttämään myös yhteiskunnan metsäpoliittisia tavoitteita. Sekä metsänomistajien että yhteiskunnan tavoitteet ovat toisiaan tukevia.

Ehdotettujen säännösten uusi elementti on, paitsi taloudellisesti ja sosiaalisesti, myös ekologisesti kestävä metsätalouden edistäminen. Tämä tavoite on yhdenmukainen muun uudistetun metsälainsäädännön kanssa. Metsänhoitoyhdistyksen tulisi siten edistää ja ohjata metsien kestävää hoitoa ja käyttöä niin, että metsät antavat hyvän tuoton samalla, kun niiden biologinen monimuotoisuus ja muut kestävyys edellytykset turvataan.

Oikeudelliselta asemaltaan metsänhoitoyhdistys olisi yksityisoikeudellinen yhdistys, jolla on julkisia tehtäviä. Koska metsänhoitoyhdistyksen tehtävillä olisi myös yhteiskunnallista merkitystä, niillä olisi edelleen oikeus kerätä metsänomistajilta metsänhoitomaksua.

Lukuunottamatta edellä todettua uutta ympäristötavoitetta metsänhoitoyhdistysten teh-

tävät eivät käytännössä muuttuisi olennaisesti nykyisestä. Säädettyissä tehtävissä korostetaan metsänomistajille metsätalouden harjoittamisessa annettavien palvelujen ja ammattiavun merkitystä sekä yleisempää metsien kestävä hoidon ja käytön edistämistä. Metsänomistajille annettava ammat-
tiapu kattaa kaikki toimenpiteet puun kasvatuksesta puun markkinointiin. Miltei kaikkiin metsänomistajille annettaviin palveluihin liittyy neuvontaa.

Metsätalouden harjoittamisen toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset, kuten metsänomistajakunnan rakenteen muuttuminen ja puukaupan sopimusmenettelyjen muutokset, ovat lisänneet metsänomistajien tarvitseman ammattiavun tarvetta.

Metsänomistajan kannalta metsänhoitoyhdistyksen antamat puukaupalliset palvelut nähdään tärkeinä ja metsänhoitoyhdistykset koetaan uskottavina puukaupallisen neuvonnan ja muun palvelunantajina. Antaessaan palveluja yksittäiselle metsänomistajalle metsänhoitoyhdistyksen tulisi huolehtia kaikin muodoin hänen edustaan. Yleisessä puumarkkinoita koskevassa tiedotuksessa metsänhoitoyhdistyksen tulisi pyrkiä puumarkkinoiden toimivuuteen. Yhdistyksen tulee pidättäytyä jo kilpailusäännöstenkin perusteella aktiivisista toimenpiteistä puun tarjonnan rajoittamiseksi.

3.2. Metsänhoidon ja metsätalouden yleinen edistäminen

Vaikka metsien puusto ja kasvu ovat viime vuosikymmeninä jatkuvasti lisääntyneet ja myös metsien terveydentilaa voidaan pitää hyvänä, on metsänhoidon tasossa tapahtunut muusta suotuisasta kehityksestä poiketen heikentymistä. Tarvittavien metsänhoitotöiden määrällä punniten metsänhoidon taso on laskenut 1980-luvun lopulta lähtien. Muun muassa Metsä 2000-ohjelmassa ilmaistut, yleisesti realistisina pidetyt tavoitteet ovat hakkuiden osalta toteutuneet 95-prosenttisesti, mutta metsänhoitotöiden osalta vain noin 60-prosenttisesti. Ensiharvennuksissa, taimikoiden hoidossa ja myös uudistamisessa on syntynyt rästejä.

Metsänhoitoyhdistysten kannalta muutokseen vaikuttaneita tekijöitä on useita. Yksityismetsälaissa (412/1967) aiemmin edellytettyjen vakuuksien poistuminen metsänuudistamisen yhteydessä on merkinnyt sitä, että aikaisempaa varmuutta uudistamistöiden

rahoituksesta ei ole ollut. Samaan suuntaan on vaikuttanut se, että työkohteet eivät ole tulleet yhtä kattavasti kuin aiemmin metsänhoitoyhdistyksen tietoon, kun erillinen hakkuu- ja uudistamissuunnitelma on laadittu vain osalle hakkuita. Metsänhoitoyhdistysten talous on kiristynyt ja metsänhoitomaksujen osuus yhdistyksen taloudessa on vähentynyt, mikä on johtanut toisaalta voimavarojen vähenemiseen, toisaalta niiden suuntaamiseen puukauppa- ja korjuupalveluihin, joista saadaan runsaammin tuloja ja joista nimenomaan puukauppalveluihin myös metsänomistajilla on eniten kiinnostusta.

Metsänhoidon tasoon on osaltaan vaikuttanut myös metsäkeskusten voimavarojen viime vuosina tapahtunut väheneminen, jonka seurauksena metsäkeskusten metsänomistajiin suoraan vaikuttavat koulutus ja neuvonta ovat supistuneet.

Myös metsänomistajien muuttuneilla asenteilla on saattanut olla vaikutuksensa. Pyrkimys metsien biologisen monimuotoisuuden säilyttämiseen ja entistä paremmin ympäristönäkökohdat muutenkin huomioon ottavaan metsänhoitoon on väärinymmärrettynä voinut johtaa tarpeellisten metsänhoitotöiden laiminlyömiseen.

Tällä esityksellä pyritään luomaan metsänhoitoyhdistyksille nykyistä selkeämmin sekä tavoitteet että keinot metsänhoidon ja metsätalouden yleiseen edistämiseen. Tämän on tarkoitus säilyä uudistetunkin lain keskeisenä metsäpoliittisena tavoitteena. Tämä ilmenee säännösehdotuksessa muun muassa niin, että metsänomistajilta kerättävät veroluonteiset metsänhoitomaksut tulisi ensisijaisesti käyttää metsänomistajien metsänhoidolliseen ja metsätaloutta yleisesti edistävään neuvontaan, koulutukseen ja tiedotukseen.

3.3. Metsänhoitoyhdistyksen toimialue

Ehdotuksen yhtenä tavoitteena on metsänhoitoyhdistysten koon suurentaminen niin, että yhdistysten lukumäärä pienenesi nykyisestä 265 yhdistyksestä alle sataan. Kooltaan nykyistä suurempien metsänhoitoyhdistysten on katsottu antavan paremmat mahdollisuudet toiminnan tehostamiseen ja siten myös metsänhoitomaksujen tehokkaampaan käyttöön.

Metsänhoitoyhdistysten koon suurentamista on tarpeen edistää myös lailla, koska muuten kokorationalisointi edistyy liian hitaasti. Ehdotuksen mukaan yhdistyksen toi-

mialueen vahvistaisi hakemuksesta metsäkeskus ottaen huomioon taloudellisen tehokkuuden. Koon suurentamista edistäisi myös se, että metsänhoitoyhdistyksen päätöksenteko muuttuu. Ehdotettujen säännösten mukaan päätösvaltaa käyttäisi valtuusto ja yhdistymispäätös tehtäisiin valtuustossa yksinkertaisen enemmistön periaatteella.

3.4. Toiminta puukaupassa ja puunkorjuussa

Muutokset puumarkkinoilla ja metsäteollisuudessa sekä puunkorjuun tekninen kehitys ovat suuresti muuttaneet myös metsänhoitoyhdistysten roolia puumarkkinoilla ja puunkorjuussa verrattaessa tilannetta nykyistä lakia säädettyä vallinneeseen tilanteeseen. Tämän vuoksi myös puukauppaa ja puunkorjuuta koskevat säännökset on esityksessä pyritty saamaan nykyisiin olosuhteisiin soveltuviksi.

Laissa ehdotetaan säilytettäväksi nykyisen lain periaate, että metsänhoitoyhdistys ei saisi harjoittaa kauppaa ostamalla ja myymällä metsänhakkuuoikeuksia tai puutavaraa omaan lukuunsa eikä muutakaan elinkeinotoimintaa, joka ei ole tarpeellista yhdistyksen tarkoituksen tai tehtävien toteuttamiseksi.

Puukauppaa koskevien säännösten peruseriaatteena olisi, että kaikissa metsänhoitoyhdistyksen puukaupan tai puunkorjuun palveluissa toimeksiantajana on metsänomistaja. Tämä selkeyttäisi metsänhoitoyhdistyksen roolia myös siten, että metsänomistajan ja metsänhoitoyhdistyksen mahdollinen intressiristiriita voitaisiin välttää. Peruseriaatteeseen sisältyisi poikkeus ainoastaan energiapuun ja toimialueen pienyrityksille niiden omaa jalostustoimintaa varten toimitettavan puun osalta.

Puukaupallisissa palveluissa metsänhoitoyhdistyksen tulisi palvella puun ostajia tasapuolisesti eivätkä puukaupalliset tai puunkorjuuseen liittyvät palvelut saisi heikentää metsänomistajille metsänhoidollisiin tehtäviin annettavaa ammattiapua.

3.5. Metsänhoitomaksun perusteet

Metsänhoitomaksun perusteita ehdotetaan muutettavaksi. Verotettavasta tuotosta ja siihen suhteutetusta metsänhoitomaksuprosentista ehdotetaan siirryttäväksi järjestelmään, joka koostuisi metsänomistajakohtaisesta pe-

rusmaksusta ja hehtaarikohtaisesta maksusta. Pinta-aloina käytettäisiin toistaiseksi veroluokitustietojen mukaisia pinta-aloja, mutta siinä vaiheessa, kun maanmittauslaitoksen kartta-aineistoon perustuvat kiinteistöittaiset metsäpinta-alat saadaan lähes koko maan kattaviksi, arviolta noin vuonna 2001, lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että pinta-aloina käytettäisiin näitä uusia pinta-aloja. Tällä tavoin voitaisiin poistaa veroluokitustietojen eri-ikäisyydestä ja jälkeenjääneisyydestä johtuvat ongelmat.

Perusmaksun ja hehtaarikohtaisen maksun suuruus ehdotetaan suhteutettavaksi koko maan kolmen edellisen vuoden puukuu- tiometrin keskikantohinnan aritmeettiseen keskiarvoon. Hehtaarikohtaisen maksun määrä olisi säädetty neljälle eri vyöhykkeelle, joiden rajat olisivat pohjoisinta vyöhykettä lukuunottamatta samat kuin kestävän metsätalouden rahoituksesta annetussa asetuksessa (1311/1996) mainitut vyöhykerajat.

Metsänhoitomaksua kannettaisiin kaikilta tiloilta, joiden pinta-ala on maan kolmelle läänipohjaiselle alueelle määritettyä vähimmäispinta-alaa suurempi. Hehtaarikohtaiselle metsänhoitomaksulle ehdotetaan säädettäväksi myös enimmäismäärä, koska suurten tilojen tarve käyttää metsänhoitoyhdistyksen metsänhoitomaksuilla rahoitettavia palveluja ei kasva jatkuvasti pinta-alan kasvaessa.

3.6. Metsänhoitomaksusta vapautuminen

Nykyisestä neljännesmetsänhoitomaksusta ehdotetaan luovuttavaksi, koska ehdotettujen uusien säännösten mukaan määräytyvien maksujen kertymä jäisi murto-osaan entisestä. Nykyisen käytännön korvaisi metsänhoitomaksusta vapautuminen, jonka edellytykset jossain määrin tiukkenisivat nykyisen neljännesmetsänhoitomaksun edellytyksistä.

Metsänhoitomaksusta vapautetulta metsänomistajalta edellytettäisiin metsien hoidossa ja käytössä suunnitelmallisuutta ja selvästi parempaa tasoa kuin mitä metsäkeskuksen alueen muut metsänomistajat keskimäärin noudattavat. Hyvän metsänhoidon vaatimus olisi suhteutettava metsänomistajan omistamaan metsäpinta-alaan. Lisäksi edellytettäisiin, että toimintaan on käytettävissä metsäammattihenkilö, jos metsänomistaja tai hänen puolisonsa ei itse ole saanut riittävää metsäalan koulutusta.

Metsänhoitomaksusta vapautuminen edellyttäisi myös hyvänä pidettävää metsän käyt-

töä. Tällä tarkoitetaan muun ohella metsäsuunnitelman pääpiirteittäistä noudattamista, mikäli se on tehty huomioon ottaen metsälön kestävät hakkuumahdollisuudet. Kun arvioidaan, onko metsää hoidettu ja käytetty metsäsuunnitelmaan perustuen, olisi otettava huomioon myös puun menekkiolot.

Metsänomistajan tulisi olla hoitanut metsänsä käyttämättä metsäkeskusta tai metsänhoitoyhdistystä taikka niiden ammattihenkilöitä. Tästä edellytyksestä voitaisiin kuitenkin poiketa eräissä tapauksissa, kuten metsänparannuksen yhteishankkeissa ja metsäsuunnittelun perustietojen hankkimisessa.

Vaadittavalta hyvältä ja suunnitelmalliselta metsänhoidolta edellytettäisiin myös jatkuvuutta. Vaatimuksen katsottaisiin täyttyvän, jos metsästä on huolehdittu hyvän metsänhoidon mukaisesti viiden vuoden ajan käyttämättä metsäkeskusta, metsänhoitoyhdistystä taikka niiden metsäammattihenkilöä.

Koska Metsähallitus on muuttunut liikelaitokseksi ja sen hallinnassa olevien metsien hoitoa ja käyttöä koskee metsälaki, nykyisestä poiketen myöskään Metsähallitus ei voisi saada vapautusta metsänhoitomaksusta ilman hakemusta.

3.7. Metsänhoitomaksun käyttö

Lailla on tarkoitus nykyistä selkeämmin rajata ne tehtävät, joihin metsänhoitomaksua saisi käyttää. Käytännössä säännösten toteuttaminen merkitsisi, että metsänhoitoyhdistyksen tilinpidossa voitaisiin seurata metsänhoitomaksu- ja muiden tulojen kohdentumista eri menoihin ja että tilinpidon perustana olisi muuallakin vastaavanlaisissa tapauksissa käytetty henkilökohtaisen työajan käytön seuranta. Tämä on tarpeellista, koska henkilömenot muodostavat valtaosan yhdistyksen kustannuksista.

Metsänhoitomaksun käytön rajaamisen perusteena on toisaalta tavoite alentaa näiden maksujen osuutta yhdistysten tuloista ja vastaavasti lisätä aktiivisen tulonhankinnan merkitystä, toisaalta kilpailunäkökohdat. Ei olisi suotavaa eikä kilpailusäännösten mukaista, että metsänhoitoyhdistys saisi metsänhoitomaksun suomaan kilpailuetua muihin toimiin nähden kilpailtavissa olevissa tehtävissä, kuten esimerkiksi tavanomaisten metsänhoitotöiden suunnittelussa ja toteutuksessa. Tästä periaatteesta voitaisiin kuitenkin eräissä jäljempänä mainituissa, metsäpoliittisesti

tärkeinä pidettävissä tapauksissa osin poiketa.

Ehdotuksen mukaan metsänhoitomaksuista kertyviä tuloja käytettäisiin ensisijaisesti metsätaloutta yleisesti edistävään toimialueen yksityismetsänomistajien neuvontaan ja koulutukseen sekä yhdistyksen hallintoon. Tässä tarkoitettuja hallinnollisia kuluja aiheuttaisivat muun muassa vuosikokoukset, hallituksen kokoukset, hallituksen jäsenten ja tilintarkastajien palkkiot sekä toimitilat.

Maksulla voitaisiin lisäksi tukea yksittäiselle metsänomistajalle pyynnöstä tai suostumuksella annettua metsänhoidollista ja yleistä puukaupallista neuvontaa ja puunmyyntisuunnitelmien tekemistä.

Metsänhoitomaksua ei saisi käyttää korjuupalvelusta, muusta puukaupallisesta palvelusta kuin puunmyyntisuunnitelmien laatimisesta, metsänarviointien tai muiden vastaavien metsänomistajakohtaisten ammattipalvelujen eikä myöskään minkäänlaisesta työn tekemisestä tai teettämisestä aiheutuviin kustannuksiin.

Mainitut rajoitukset metsänhoitomaksujen käyttöön nähden edellyttäisivät valvonnassa kiinnitettävän erityistä huomiota siihen, että edellä tarkoitettujen töiden hinnoitteluperusteet on määritelty todellisten, myös yleiskustannukset sisältävien kustannusten ja liiketaloudellisten periaatteiden pohjalta.

3.8. Siirtymäkausi

Metsänhoitomaksuja on kannettu vuodelta 1952 toimitetusta verotuksesta lähtien. Alun perin metsänhoitomaksut kannettiin kunnallisveron lopullisen kannon yhteydessä. Nykyään verovirasto kantaa metsänhoitomaksut valtiovarainministeriön vuosittain päättämänä eräpäivänä, joka on viime vuosina ollut joulukuun alkupuolella. Metsänhoitoyhdistyksen talouden suunnittelun kannalta on ollut ongelmallista, että metsänhoitoyhdistyksen syyskokouksessa marraskuun vaiheilla päätetty metsänhoitomaksuprosentin perusteella lasketut metsänhoitomaksut eivät ole tulotuneet yhdistykselle vielä seuraavana vuotena, vaan pääosin seuraavan vuoden jälkeisen vuoden alkupuolella. Viivettä metsänhoitomaksusta päättämisen ja metsänhoitomaksujen tilittämisen välillä olisi tarkoitus lyhentää.

Vuodelta 1998 metsänhoitomaksut kannettaisiin ja tilitettäisiin viimeisen kerran voimassa olevan metsänhoitoyhdistyksistä an-

netun lain perusteella. Vuodelta 1999 metsänhoitomaksut kannettaisiin ja tilitettäisiin uuden lain perusteella. 1 päivänä tammikuuta 2000 jälkeen tilittämättä olevat, vuodelta 1998 tai sitä aikaisemmalta vuodelta kannetut metsänhoitomaksut tilitettäisiin uuden lain mukaan. Varojen käytössä noudatettaisiin sitä lakia, jonka perusteella maksut on kannettu. Vanhan lain perusteella myönnetty oikeudet metsänhoitomaksun neljänneksen suorittamiseen olisivat voimassa enintään vuoden 2000 loppuun saakka, vaikkei uusia oikeuksia enää voitaisikaan myöntää vuoden 1997 jälkeen.

Metsänhoitoyhdistyksen päätöksentekojärjestyksessä olisi tarkoituksenmukaista siirtyä uuden lain mukaiseen käytäntöön lyhyehkön siirtymäajan jälkeen. Metsänhoitoyhdistyksen säännöt tulisi muuttaa uuden lain mukaisiksi viimeistään 31 päivänä joulukuuta 1999. Uuden valtuuston ja hallituksen toimikaudet alkaisivat viimeistään 1 päivänä tammikuuta 2000.

4. Esityksen vaikutukset

4.1. Taloudelliset vaikutukset

Esityksellä ei ole välittömiä suoranaisia vaikutuksia valtion talousarvioon eikä valtion talouteen. Ehdotuksen mukainen metsänhoitoyhdistysten toiminta edistäisi kuitenkin välillisesti sekä valtion taloutta että yleistä talouden kehittymistä.

Mainitut myönteiset vaikutukset perustuisivat ensinnäkin pitkävaikutteisesti metsien hoidon ja sen myötä puuntuotantokyvyn kohentumiseen sekä jo varsin nopeasti näkyvään metsien käytön lisäämiseen ja puumarkkinoiden toimivuuteen. Voidaan perustellusti arvioida, että häiriöt metsänhoitoyhdistysten toimintakyvyssä näkyisivät nopeasti metsäteollisuuden raaka-aineen saannin vaikeutumisena.

Ehdotus, jonka keskeisin asia on veroluonteisen metsänhoitomaksun säilyttäminen, tukisi vakiintunutta metsäpoliittista linjaa, jonka mukaan yhteiskunnan suoranaisen tuen metsätaloudelle on oltava varsin rajoitettua ja tarkoin kohdennettua. Tavoitteisiin päästäisiin lähinnä metsänomistajien tietoihin ja asenteisiin vaikuttamalla sekä ylläpitämällä metsätalouden kannattavuus. Jos metsänhoitomaksua ei olisi, jouduttaisiin sen turvin toteutettavat toimenpiteet rahoittamaan valti-

on talousarvioista, mikäli haluttaisiin turvata metsien hoidon ja käytön nykyinen taso.

Metsänhoitomaksun kertymä oli vuosina 1993—1995 keskimäärin 120 miljoonaa markkaa vuodessa. Voimassa olevat säännökset olisivat kuitenkin sallineet kertymän enimmäismääräksi tuolloin keskimäärin runsaat 160 miljoonaa markkaa. Ehdotuksen mukaisen metsänhoitomaksun vuotuinen kertymä olisi ollut edellä mainittuina vuosina noin 120 miljoonaa markkaa.

Kuluvan vuoden valtion talousarviossa on metsätalouden koko osuus, mukaan lukien metsäntutkimuksen toimintamenot, noin 685 miljoonaa markkaa. Tästä ohjautuu yksityismetsätalouden tukemiseen kestävä metsätalouden rahoituksesta annetun lain mukaisena tukena ja lainoina noin 250 miljoonaa markkaa. Metsäkeskusten valtionapu on vuonna 1997 179 miljoonaa markkaa, josta huomattava osa käytetään yksityismetsätalouden edistämiseen.

Metsänhoitomaksu voidaan myös suhteuttaa yksityismetsätalouden muihin rahavirtoihin, joista noin 7,8 miljardin markan vuotuiset bruttokantorahatulot vuonna 1995 ja vastaavasti noin 860 miljoonan markan suuruiset metsänhoito- ja perusparannustöihin käytetyt varat ovat tärkeimpiä.

4.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Ehdotuksella ei olisi suoranaista vaikutusta valtion hallintoon eikä myöskään välilliseen valtionhallintoon luettaviin metsäkeskuksiin.

Ehdotuksen eräänä tavoitteena on metsänhoitoyhdistysten toimialueiden suurentaminen ja tätä kautta yhdistysten lukumäärän ajan kuluessa tapahtuva vähentäminen alle sataan nykyisestä 265 yhdistyksestä. Tähänastisista metsänhoitoyhdistysten yhteensulautumisista saatujen kokemusten perusteella voidaan arvioida, että metsänhoitoyhdistysten toimihenkilöiden määrä ei vähene samassa suhteessa kuin metsänhoitoyhdistysten lukumäärä.

Jatkossakin tarvitaan metsänhoitoyhdistysten ja metsäkeskusten kiinteää yhteistyötä. Vaikka mainittujen organisaatioiden tehtävät painottuvat eri tavalla, on erityisesti molempia koskevien yhteiskunnallisten tavoitteiden kannalta yhteistyö välttämätöntä. Yhteistyötä tarvitaan erityisesti toimihenkilöiden kesken sekä tietoliikenteessä. Viimeksi mainitun osalta tarvitaan järjestelmällistä kehittämistä.

Toimialueiltaan ja resursseiltaan nykyistä

suurempien metsänhoitoyhdistysten on tarpeen kehittää yhteyksiä toimialueensa kuntiin, valtionhallinnon organisaatioihin ja muihinkin metsätaloutta lähellä oleviin tahoihin.

Metsänhoitoyhdistysten tehtävien laajetessa käsittämään myös metsätalouteen liittyvät ympäristökysymykset tulee yhdistysten toimihenkilöiden valmiuksia tältä osin parantaa.

4.3. Ympäristövaikutukset

Ehdotuksen mukaisesti metsänhoitoyhdistyksen eräänä tavoitteena olisi taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävä metsien hoidon ja käytön edistäminen. Tavoite on yhdenmukainen muuhun viimeaikaiseen metsälainsäädäntöön sisältyvien ympäristötavoitteiden kanssa ja noudattaa Suomen sekä kotimaassa että kansainvälisissä yhteyksissä ja sitoumuksissa ilmaisemaa linjaa.

Tavoitteena käytännön toiminnalle olisi, että yhdistykset yleisessä metsänomistajien neuvonnassa ja koulutuksessa, antaessaan metsänomistajille ammattiapua metsänhoidossa ja puukaupassa sekä hoitaessaan metsänomistajan lukuun puun korjuuta ottavat huomioon edellä tarkoitettua tavoitteen. Säännösten ympäristötavoite merkitsee muun muassa, että metsänhoitoyhdistyksen toimihenkilön tulisi suositella ympäristönkin kannalta hyviä toimintatapoja ja menetelmiä metsänomistajalle, joka kuitenkin tekee itse metsäänsä koskevat päätökset.

On todennäköistä, että ehdotuksen välittömiä vaikutuksia olisi vaikea havaita, koska ympäristövaatimukset otetaan nykyisinkin verrattain hyvin huomioon hakkuu- ja hoitotöissä, kuten laajahkoon aineistoon perustuvissa vuosien 1995 ja 1996 metsäkeskusten ja Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion tekemissä luonnonhoidon laatua koskevilla selvityksissä on havaittu.

Osaltaan ympäristötavoitteita tukisivat ehdotettu energiapuun toimittamista edistävä säännös sekä metsänhoitomaksun käyttömahdollisuus biologisen monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeiden elinympäristöjen kartoitukseen ja niitä koskevien toimenpiteiden suunnitteluun ja työnjohtoon.

Ympäristöasioista annettava neuvonta ja jo metsälain säännöstenkin noudattaminen edellyttävät metsänhoitoyhdistysten toimihenkilöiltä aikaisempaa suurempia tiedollisia valmiuksia. Niiden lisääminen on metsänhoi-

toyhdistysten itsensä, mutta myös metsäkeskusten tehtävä.

4.4. Vaikutukset eri kansalaisryhmien asemaan

Metsätalouden keskeisen kansantaloudellisen aseman vuoksi on välttämätöntä edistää metsien hoitoa ja käyttöä. Jos metsänhoitomaksua ei olisi, jouduttaisiin vastaaviin tehtäviin osoittamaan määräraha valtion talousarviossa. On kuitenkin oikeudenmukaisempaa, että metsänomistajat kustantavat metsien hoidon ja käytön edistämisen kuin että maksurasitus jaettaisiin kaikkien veronmaksajien kesken. Tältä osin esitys kohtelisi tasavertaisesti metsänomistajia verrattuna muihin kansalaisiin, mikä on myös nykyinen tilanne.

Sen sijaan eri metsänomistajaryhmien keskinäistä asemaa esitys muuttaisi jonkin verran. Laajoja metsäalueita omistavat metsänomistajat maksavat nykyään metsänhoitomaksua muita enemmän, jos metsänhoitomaksun määrää verrataan metsänomistajien käyttämien metsänhoitoyhdistyksen palveluiden määrään. Esityksen mukaan yhden metsänomistajan maksettavaksi tulevalle hehtaarikohtaiselle metsänhoitomaksulle asetettaisiin enimmäisraja. Metsänhoitomaksusta vapauttamisen osalta valtion metsämaata kohdeltaisiin esityksen mukaan samalla tavoin kuin muiden metsänomistajien metsiä, toisin kuin nykyisen lain mukaan neljännesmetsänhoitomaksun osalta.

Naisten osuus metsänomistajista kasvaa koko ajan, ja sukupuolten välisen tasa-arvon toteutumiseen tulee metsätaloudessa kiinnittää erityistä huomiota. Naisten osuus metsänhoitoyhdistysten luottamushenkilöistä on selvästi pienempi kuin heidän osuutensa metsänomistajista edellyttäisi. Epäkohtaa pyritään korjaamaan ehdottamalla säädettäväksi, että metsänhoitoyhdistyksen hallituksessa metsänomistajakunnan tulee olla riittävästi edustettuna. Naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annettu lain (609/1986) 4 §:n 2 momentissa säädettyä eri sukupuolten vähimmäismäärää ei kuitenkaan sellaisenaan sovelleta metsänhoitoyhdistyksen hallitukseen.

Metsänhoitoyhdistyksen toimialueen ulkopuolella asuvien metsänomistajien mahdollisuuksia osallistua päätöksentekoon metsänhoitoyhdistyksessä edistettäisiin siirtymällä postiaänestyksellä valittavaan valtuustoon.

5. Asian valmistelu

Metsälakitoimikunta esitti mietinnössään vuonna 1995, että olisi käynnistettävä metsänhoitoyhdistyksistä annetun lain uudistamista koskeva keskustelu. Metsälakia ja kestävän metsätalouden rahoituksesta annettua lakia koskeneiden hallituksen esitysten siirtyttyä Eduskunnan käsiteltäviksi maa- ja metsätalousministeriö asetti 7 päivänä kesäkuuta 1996 työryhmän valmistelevaan metsänhoitoyhdistyksistä annetun lain uudistamista. Työryhmässä olivat edustettuina tärkeimmät poliittiset puolueet ja keskeiset yksityismetsätalouden tahot. Työryhmän sihteeristön muodostivat maa- ja metsätalousministeriön ja Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry:n edustajat.

Työryhmä luovutti mietintönsä 14 päivänä maaliskuuta 1997.

Työryhmä kuuli luovutuskirjeessä lueteltuja asiantuntijoita, sai eri tahoilta työtään koskevia kannanottoja ja ehdotuksia sekä hankki tietoa Ruotsin, Norjan, Saksan ja Ranskan yksityismetsänomistajien yhteistoiminnasta.

Selvittääkseen perusteita hehtaarikohtaisen metsänhoitomaksun määräytymistä koskevalle ehdotukselleen työryhmä kuuli Maanmittauslaitoksen ja Verohallituksen edustajia sekä teetti ensin mainitulla sen kartta-aineiston ja veroluokitustietojen vertailun mahdolliseksi tekemisen selvityksen.

Työryhmän taholta neuvoteltiin myös kilpailuviraston edustajien kanssa.

Työryhmän ehdotus laadittiin toimeksianton mukaisesti hallituksen esityksen muotoon.

Työryhmän muistiosta pyydettiin lausunto suurimmilta eduskuntapuolueilta, oikeusministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, kilpailuvirastolta, muilta aiheen kannalta tärkeimmiltä viranomaisilta, metsätalouden edistämisen ja valvontaorganisaatioilta, metsänomistajien ja metsäteollisuuden keskeisiltä järjestöiltä sekä eräiltä etujärjestöiltä. Lausunnonantajat pitivät lakiuudistusta yleisesti ottaen tarpeellisenä ja oikeasuuntaisena. Yksityiskohtiin oli lukuisia muutosesityksiä, jotka olivat osittain vastakkaisia.

Hallituksen esityksen viimeistely on tapahtunut virkатыönä maa- ja metsätalousministeriössä. Esitys noudattaa keskeisiltä osiltaan työryhmän mietintöä. Muutamia muutoksia on tehty mietinnöstä saatujen lausuntojen sekä käytyjen neuvottelujen seurauksena.

Muun muassa yhteisesti omistetun metsän osalta metsänomistajan määritelmää ehdotetaan täsmennettäväksi. Metsänhoitoyhdistysten tehtävissä esitetään aiempaa voimakkaammin painotettavaksi metsänomistajille tarjottavia palveluja. Metsänhoitoyhdistysten yhdistyessä ehdotetaan määrääikaista poikkeamismahdollisuutta tasapuolisuusveloitteesta.

Toimikunnan mietinnöstä poikkeavasti ehdotetaan edelleen metsänhoitoyhdistyksen toimialueen vahvistavaksi viranomaiseksi metsäkeskusta maa- ja metsätalousministeriön asemesta, ja toimialueen vahvistamisessa painotettaisiin aiempaa enemmän metsänhoitoyhdistyksen tehtäviä. Myös metsänhoitoyhdistysten välillinen osakkuus tai jäsenyys puukauppaa harjoittavassa yhteisössä ehdotetaan kiellettäväksi. Metsänhoitomaksusta vapautumisen enimmäiskestoksi ehdotetaan kymmentä vuotta kerralla aiemman viiden vuoden asemesta. Verohallinnolle ehdotetaan kahta prosenttia metsänhoitomaksukertymästä kantopalkkiona. Lakiehdotuksen vastaisesta, luonteeltaan törkeästä toiminnasta voisi seurata metsäkeskuksen velvoittava päätös, vaikkei huomautusta olisi-kaan annettu. Myönnettyjen neljännesmetsänhoitomaksuoikeuksien osalta siirtymäaika ehdotetaan pidennettäväksi yhdestä vuodesta kolmeen vuoteen.

6. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja: Kilpailusäännökset ja muutokset puukaupan sopimusmenettelyssä

Kysymys metsänhoitoyhdistysten kilpailuoikeudellisesta asemasta on aika ajoin nousut esille. Siihen on otettu kantaa muun muassa seuraavissa asiakirjoissa: apulaisoikeuskanslerin päätös n:o 5272/28.10.1983, kilpailuviraston aloite maa- ja metsätalousministeriölle 20.9.1991 metsänhoitoyhdistyksiä koskevan lain muuttamisesta sekä siihen annettu vastaus, ed. Lipposen ym. 8.10.1991 eduskunnassa tekemä kirjallinen kysymys n:o 279 metsänhoitoyhdistysten asemasta puukaupassa, perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 8/1991 vp ja siihen liittyvät asiantuntijalausunnot ja eduskunnan oikeusasiamiehen päätös n:o 1023/18.11.1994.

Puukaupan toimivuuden turvaamiseksi metsänomistajajärjestö ja metsäteollisuus ovat solmineet lähinnä 1970- ja 1980-luvuil-

la valtakunnallisia puun hintasuositussopimuksia. Näillä sopimuksilla on haluttu turvata puumarkkinoiden toimivuus, missä on myös onnistuttu.

Vientimarkkinoiden kehityksen vaikea ennustettavuus johti erimielisyyteen raakapuun hintatasosta vuonna 1991, jolloin osapuolten välistä hintasuositussopimusta ei syntynyt. Vuonna 1994 aloitettiin neuvottelut uudentyyppisestä sopimuksesta. Kilpailulainsäädännön kehittyminen oli tehnyt aiemman tapaisen valtakunnallisen hintasuositusmenettelyn mahdottomaksi, minkä vuoksi sopimukset tehtiin alueittain. Tähän järjestelyyn EFTA:n valvontaviranomainen suhtautui hyväksyvästi. Suomen tultua Euroopan unionin jäseneksi asia siirtyi komission toimivaltaan. Komissio ilmoitti pitävänsä myös alueellisia sopimuksia kilpailua rajoittavina. Alueittaiset sopimukset olivat voimassa vuoden 1996 loppuun saakka.

Euroopan unionin komissio teki puukaupan sopimuksia koskevan päätöksen vuoden 1996 lopulla. Päätöksen mukaan metsäteollisuusyritykset eivät saa harjoittaa hintoja koskevaa yhteistyötä eivätkä esiintyä neuvotteluissa tai niihin liittyvässä yhteydessä ryhmänä. Komissio katsoi kuitenkin, että raakapuumarkkinoiden toimivuuden turvaamiseksi metsänomistajien keskinäinen yhteistyö on tietyillä ehdoilla mahdollista. Tämän linjauksen perusteella on mahdollista, että metsänomistajien neuvottelukunnat käyvät neuvottelut kunkin yksittäisen yrityksen kanssa. Näissä neuvotteluissa pyritään saavuttamaan yhteisymmärrys markkinatilanteesta ja hinta-odotuksista.

Komission päätös antaa mahdollisuuden tehdä yrityskohtaisia, puun hintaodotuksia koskevia sopimuksia viiden vuoden ajan, mutta kilpailuvirasto on antanut myönteisen päätöksen huhtikuun loppuun 1999 saakka. Viimeistään tämän jakson jälkeen järjestelmän tarkoituksenmukaisuutta ja sopivuutta kilpailulainsäädännön vaatimuksiin arvioidaan uudelleen. Täten puukaupan sopimusmenettely tulevaisuudessa on toistaiseksi suurelta osin avoin kysymys.

Lakisäateinen metsänhoitomaksu on perusteltu metsänhoidon edistämisen lähtökohdista tarkasteltuna. Metsänhoitoyhdistyksille lailla luotuun erityisasemaan liittyy myös tasapuolisuusvelvoite toisaalta toimialueensa metsänomistajia kohtaan ja toisaalta alueen puunostajia ja muita metsätaloudessa vaikuttavia tahoja kohtaan.

Metsänhoitoyhdistysten kilpailuoikeudellisen aseman selventämiseksi on tarpeen tämentää metsänhoitoyhdistyksistä annettussa laissa metsänhoitoyhdistysten toimintaa puukaupassa ja puunkorjuussa. Metsänhoitoyhdistyksen toiminnan lähtökohdana tulee olla metsänomistajan ilmoittama toimintatapa. Metsänomistajan edun mukaista on, että metsänhoitoyhdistys neuvoo puukauppaa suunnittelevaa metsänomistajaa alueen puumarkkinatilanteesta, josta ammattimaisesti toimivalla metsänhoitoyhdistyksellä on ajan tasalla olevat tiedot. Metsänhoitoyhdistyksen tulee pidättäytyä toimimasta omaan lukuunsa suoraan tai välillisesti puumarkkinoilla siten, että metsänhoitoyhdistykselle voisi syntyä omia, metsänomistajan edun kanssa mahdollisesti ristiriitaisia intressejä. Metsänhoitoyhdistyksen palveluja tulee tarjota tasapuolisesti alueen kaikille metsänomistajille.

Metsänhoitotöiden markkinoiden liikevaihto on noin kymmenesosa puumarkkinoiden ja siihen liittyvän puunkorjuun markkinoista. Metsänhoitotöiden markkinoilla kilpailu on viime aikoina lisääntynyt uusien metsäpalveluyrittäjien aloitettua toimintansa. Metsänhoitoyhdistykset ovat keskeisiä toimijoita metsänhoitotöiden markkinoilla. Nämä markkinat kuitenkin poikkeavat muista investointihyödykkeiden markkinoista. Metsänhoitoinvestoinnin takaisinmaksuaika on niin pitkä, että yksityishenkilö ei useinkaan ole kiinnostunut metsänhoitotöistä. Jos valtio ei tukisi metsänhoitotöitä suoraan rahoittamalla osan investoinneista ja välillisesti järjestämällä niihin liittyvää opastusta ja neuvontaa, metsänhoitotöitä tehtäisiin huomattavasti vähemmän. Kansantalouden kannalta jo nykyinenkin metsänhoitoinvestointien taso on liian alhainen, minkä vuoksi on perusteltua käyttää metsänhoitomaksuja metsänhoidon edistämiseen.

Metsänhoitomaksuja ei tule käyttää kilpailua vääristävällä tavalla metsänhoitotöissäkään. Jos hyödykkeestä on selvästi kilpailua ja toimivat markkinat, metsänhoitomaksuja ei tule käyttää hyödykkeen tuottamiseen. Myös neljännesmaksuvarojen käyttöä on toisinaan arvosteltu kilpailua vääristäväksi. Esityksessä neljännesmaksuista ehdotetaan kokonaan luovuttavaksi. Neljännesmaksujen tilalle ehdotetaan metsänhoitomaksuista vapautumista, jolloin metsänomistajalla on vaihtoehtoinen, metsänhoitoyhdistyksestä riippumaton mahdollisuus järjestää metsiensä hoito.

Metsänhoitoyhdistyksistä annetussa laissa on yksityismetsätalouden erityispiirteistä johdettu jännite kilpailusäännöksiin nähden. Metsänhoitoyhdistys tarjoaa harvoin metsänomistajalle pelkästään tiettyyn puukauppaan tai metsänhoitotyöhön liittyvää palvelua, vaan yleensä pyritään edistämään muitakin tavoitteita. Esimerkiksi yhteiskunnan yksityismetsätaloudelle asettamia tavoitteita metsien ympäristönhoidon kehittämisestä edistetään muun metsässä tapahtuvan toiminnan ohessa. Lakiehdotuksessa on pyritty löytämään kohtuullinen tasapaino kilpailun lisäämistavoitteen ja metsäpoliittisten tavoitteiden välille.

Hallitusmuodon 46 §:n 1 momentin ja 49 §:n 1 momentin muutokset laajensivat oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen toimivaltaa viranomaisten toiminnan

valvonnasta myös yksityisoikeudellisen yhteisön toiminnan laillisuuden valvontaan silloin, kun yhteisö käyttää tehtävissään lakiin tai asetukseen perustuvaa julkista valtaa tai hoitaa julkista tehtävää. Metsänhoitoyhdistysten yksityisoikeudellisesta asemasta johtuen jää metsänhoitoyhdistysten toiminnan laillisuuden valvonta edelleenkin suurelta osin näiden laillisuusvalvontaviranomaisten toimivallan ulkopuolelle. Tämän vuoksi on tarpeen kehittää toisaalta metsänhoitoyhdistyksen sisäistä valvontaa ja toisaalta viranomaisvalvontaa. Vaihtoehtoisesti voitaisiin säätää metsänhoitoyhdistyksen asema julkisoikeudelliseksi yhdistykseksi. Nykyinen käytäntö on kuitenkin selvästi tarkoituksemukaisempi, koska metsänomistajien vapaaehtoisella yhdistystoiminnalla on saavutettu hyviä tuloksia yksityismetsätaloudessa.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

1 §. *Metsänhoitoyhdistyksen tarkoitus.* Metsänhoitoyhdistykset olisivat metsänomistajien rahoittamia ja hallinnoimia yhteenliittyviä. Asemaltaan metsänhoitoyhdistys olisi yksityisoikeudellinen yhdistys, jolla olisi myös julkisia tehtäviä. Metsänhoitoyhdistyksen toiminnan tarkoituksena olisi auttaa metsänomistajia heidän metsätaloudelleen asettamiensa tavoitteiden toteuttamisessa sekä edistää yhteiskunnan metsäpoliittisia tavoitteita. Tarkoituksen molemmat osa-alueet olisivat toisiaan tukevia. Metsänhoitoyhdistysten toiminnassa tulisi myös pyrkiä parantamaan metsänomistajien harjoittaman metsätalouden kannattavuutta.

Metsänhoitotöiden tekemisellä varmistetaan metsien hakkuumahdollisuuksien lisääminen tulevaisuudessa. Metsätalouden kannattavuuden kannalta on tärkeää, että metsien hakkuut pystytään tekemään metsien kasvukuntoa ajatellen oikea-aikaisesti ottaen kuitenkin huomioon puukaupan markkinatilanteen vaihtelut.

Metsänomistajan avustaminen puuntuotantoon ja puun markkinointiin liittyvissä tehtävissä palvelisi myös yhteiskunnan yksityismetsätaloudelle asettamia tavoitteita. Pykälässä mainittu kestävä metsätalouden käsite olisi samansisältöinen kuin metsälaissa ja muissakin viimeaikaisissa metsäalan laeissa. Hyvin hoidetut metsät ja maassamme toimivan metsäteollisuuden puuhuollon toimivuus ovat koko kansantalouden kannalta keskeisiä kysymyksiä. Tähänastiset kokemukset metsänhoitoyhdistysten toiminnan tuloksista osoittavat, että metsänomistajat ovat metsänhoitoyhdistysten avulla pystyneet hyvin täyttämään myös yhteiskunnan metsäpoliittisia tavoitteita.

Koska metsänhoitoyhdistyksen tehtävillä on myös yhteiskunnallista merkitystä, niille annettaisiin oikeus kerätä metsänomistajilta lakiehdotuksen 8 ja 9 §:ssä mainittu metsänhoitomaksu. Vaikka metsätaloudelliset olosuhteet ovat paljolti muuttuneet 1940-luvun lopulta, jolloin nykyinen metsänhoitoyhdistyksistä annettu laki valmisteltiin, yksityismetsätalouden keskeinen merkitys on edelleen säilynyt ja siksi perusteet metsänhoito-

maksun olemassaololle ovat edelleen olemassa. Tätä puoltaa myös tehtäväjako välilliseen valtionhallintoon kuuluvien metsäkeskusten ja metsänhoitoyhdistysten välillä.

2 §. *Määritelmiä.* Metsänomistajalla tarkoitettaisiin tässä laissa sitä luonnollista tai oikeudellista henkilöä, joka omistaa metsän kalenterivuoden alkaessa. Metsänomistajaan rinnastettaisiin myös kiinteistön tai alueen sellainen haltija, jolla on pysyvä hallintaoikeus metsään. Hallintaoikeudella tarkoitettaisiin oikeutta metsän tuoton käyttämiseen. Metsänomistajaan rinnastettaisiin esimerkiksi eloonjäänyt puoliso, jolla on keskinäisen testamentin nojalla oikeus saada elinajakseen tuotto sellaisesta metsästä, jonka omistusoikeus on hänen rintaperillisillään. Sen sijaan sellaista hallintaoikeutta, jonka voimassaolo perustuu kiinteistön omistajan tai aiemman omistajan tekemään sopimukseen, ei rinnastettaisiin metsän omistusoikeuteen. Viimeksi mainittuun ryhmään kuuluvat esimerkiksi metsäkiinteistöstä tehdyt maanvuokrasopimukset.

Metsänomistajan määrittely on tarpeen toisaalta metsänhoitomaksuvelvollisuuden kohdentamisen ja toisaalta metsänhoitoyhdistyksen jäsenyyden kannalta. Metsänomistajaksi katsottaisiin luonnollisen henkilön lisäksi myös yhtymä, yhteisö tai yhteisetuus. Siten esimerkiksi yhteismetsä olisi laissa tarkoitettu metsänomistaja. Puolisoiden yhteisesti omistaman tai hallitseman metsän osalta metsänomistajaksi katsottaisiin puolisot yhdessä, mikä vastaa vallitsevaa metsänhoitomaksun määräämiskäytäntöä.

Tarkoituksena on, että metsänhoitomaksut tulisivat myöhemmin perustumaan valtaosin metsätalouden käytettävissä olevan maan pinta-alaan. Pinta-ala määritettäisiin silloin maanmittauslaitoksen tuottaman kartta-aineiston avulla. Kartta-aineisto kattaa kuitenkin tällä hetkellä vasta noin puolet maan pinta-alasta ja sen arvioidaan peittävän vuonna 2001 koko maan pohjoisinta osaa lukuunottamatta. Tämän vuoksi metsätalouteen käytettävissä oleva ala jouduttaisiin vielä tässä vaiheessa määrittämään verohallinnon pinta-alaperusteista metsäverotusta varten ylläpitämästä rekisteristä, joka on vanhenemassa veroluokitusten loputtua.

Maanmittauslaitoksen kartta-aineiston valmistuessa on tarkoitus ottaa se metsänhoitomaksujen perusteeksi, mikä edellyttää silloin lain 2 §:n 3 momentin muuttamista.

Metsänhoitomaksua ei kannettaisi sellaiselta alueelta, joka ei ole käytettävissä metsätalouteen, kuten esimerkiksi luonnonsuojelulain nojalla perustetulta suojelualueelta.

3 §. *Metsänhoitoyhdistyksen yleistehtävä.* Metsätalouden harjoittamisen toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset ovat lisänneet metsänomistajien tarvitseman ammattiavun tarvetta. Tällaisia muutoksia ovat esimerkiksi ympäristönäkökohtien aiempaa korostumpi huomioon ottaminen metsien hoidossa ja käytössä, puukaupan sopimusmenettelyjen muutokset, puumarkkinoihin vaikuttava metsäteollisuuden keskittyminen ja kaikissa toiminnoissa tapahtunut nopea tekninen kehitys. Metsänhoitoyhdistysten työhön suuresti vaikuttava tekijä on metsänomistajarakenneessa tapahtunut muutos.

Metsänhoitoyhdistyksen metsänomistajalle antamat palvelut perustuvat metsänomistajan tarpeeseen ja haluun käyttää näitä palveluita. Metsänhoitoyhdistyksen antama ammattiapu kattaisi kaikki toimenpiteet puun kasvatuksesta ja puun kasvuedellytysten turvaamisesta puun markkinointiin. Näiden puuntuotantoon ja puukauppaan sekä puunkorjaukseen liittyvien palveluiden lisäksi metsänomistajat tarvitsevat apua myös muissa metsäomaisuutensa hoitoon ja käyttöön liittyvissä tehtävissä, kuten esimerkiksi verotuksessa ja erilaisissa arviointitehtävissä. Metsäomaisuuden hoidon ja käytön kannalta on tärkeää, että metsänomistajalla on käytettävissään riittävän tarkat tiedot metsästään sekä sen metsänhoidollisista tarpeista ja hakkuumahdollisuuksista.

Metsänomistajille tarjottavissa palveluissa kilpailu on lisääntynyt ja kasvanee edelleen. Myös metsänhoitoyhdistyksen tulisi aktiivisesti markkinoida palvelujaan ja pitää yhteyttä metsänomistajiin. Palvelujen hinnoittelun tulisi olla kilpailukykyistä ja palvelujen metsänomistajalähtöisiä, luotettavia ja laadultaan hyviä.

Miltei kaikkiin metsänhoitoyhdistyksen antamiin palveluihin liittyy myös neuvonnallista työtä.

4 §. *Tasapuolisuuden vaatimus.* Pykälään sisältyvä vaatimus metsänomistajien tasapuolisesta kohtelusta perustuu lakiehdotuksen 8 §:ään sisältyvään velvoitteeseen metsänhoitomaksun suorittamisesta. Näin ollen met-

sänhoitoyhdistys tai sen toimihenkilö ei metsätalouden edistämiseen tai puuntuotantoon liittyviä taikka puukaupallisia palveluja antaessaan saa ottaa huomioon esimerkiksi metsänomistajan jäsenyyttä tai aktiivista toimimista metsänhoitoyhdistyksessä. Metsänomistajan kieltäytyminen lakiehdotuksen 6 §:n mukaisesti yhdistyksen jäsenyydestä ei saa heikentää hänen mahdollisuuksiaan saada palveluja. Myöskään metsänomistajan ammatti tai asuinpaikka ei saa vaikuttaa palvelujen saantiin. Palvelujen tasapuolista saatavuutta koskeva velvoite koskisi myös palveluiden hinnoittelua.

Käytännössä esiintyy tilanteita, joissa palvelujen kysyntä hetkellisesti ylittää metsänhoitoyhdistyksen mahdollisuudet antaa nopeasti palveluja. Yhdistyksen on tällöin objektiivisesti ja perusteltavissa olevan harkinnan mukaan päätettävä toiminnan suuntaamisesta.

Puukauppaa koskevilla tehtävillä metsänhoitoyhdistyksen tulisi kohdella puun ostajia tasavertaisesti esimerkiksi ostettavista puutaralajeista, yrityksen koosta, toiminnan laajuudesta tai omistussuhteista riippumatta. Tasapuolisuusvelvoite ei merkitse sitä, että metsänhoitoyhdistyksen ei tulisi selvittää ostajien vakavaraisuutta tai muuta vastaavaa, kauppaan vaikuttavaa seikkaa ja ilmoittaa niistä palvelua pyytäneelle metsänomistajalle.

Pykälässä tarkoitettu tasapuolisuusvelvoite puukaupassa koskisi metsänhoitoyhdistyksen omia toimia. Velvoitteen ylittäisi vaatimus toimia metsänomistajan tahdon ja edun mukaisesti, joten metsänhoitoyhdistyksen olisi kunnioitettava metsänomistajan ilmoittamia asiakassuhteita ja menettelytapoja.

Pykälän 2 momentissa olisi säädetty mahdollisuus poiketa tasapuolisuusvelvoitteesta metsänhoitoyhdistysten yhdistyessä. Säännös on tarpeen, koska metsänhoitoyhdistysten varallisuusasemat eroavat huomattavasti toisistaan samalla alueellakin. Varallisuuserojen tasoittamiseksi voitaisiin yhdistyneen metsänhoitoyhdistyksen alueella kantaa erisuuruista metsänhoitomaksua enintään kolmen vuoden ajan yhdistymisen jälkeen. Ennen yhdistymistä toimineen metsänhoitoyhdistyksen toimialueen sisällä ei kuitenkaan voitaisi periä erisuuruista metsänhoitomaksua yhdistymisen jälkeenkään.

5 §. *Metsänhoitoyhdistyksen toimialue.* Jo pitkään yksityismetsätaloudessa on pidetty tavoitteena metsänhoitoyhdistysten koon

suurentamista niin, että niiden lukumäärä pienentyisi alle sataan. Kooltaan nykyistä suurempien yhdistysten on katsottu antavan paremmat mahdollisuudet toiminnan tehostamiseen ja rationalisointiin ja siten myös metsänhoitomaksujen tehokkaampaan käyttöön.

Kehitys metsänhoitoyhdistysten lukumäärän pienentämisessä on kuitenkin ollut varsin hidasta niin, että merkittävämpää metsänhoitoyhdistysten yhdistymistä on tapahtunut vasta aivan viime vuosina. Nykyäänkin metsänhoitoyhdistyksiä on vielä 265.

Riittävän suuret metsänhoitoyhdistysten toimialueet parantavat metsänhoitoyhdistysten mahdollisuuksia toimia tehokkaina metsänomistajien palveluorganisaatioina sekä puuntuotannon ja puumarkkinoiden toimivuuden edistäjinä. Ne helpottavat myös nykyisten, pienten metsänhoitoyhdistysten taloudellisia ongelmia sekä mahdollistavat toiminnan tehostamisen kustannuksia säästämällä muun muassa palvelujen monipuolistamisessa ja erikoisoaamisessa, tietojärjestelmien kehittämisessä ja hallinnollisissa toiminnoissa sekä muilla paikkakunnilla asuvien metsänomistajien palvelussa. Tehokas käytännön toiminta on aikaansaavissa nykyisin johtamismenetelmin. Myöskään palvelun läheisyydessä ei tapahdu suurellakaan metsänhoitoyhdistyksen toimialueella heikentymistä, sillä metsänomistajille paikallistasolla annettavat palvelut ovat turvattavissa edelleen tehokkaasti tutun ja lähellä asuvan omaneuvojan toimesta.

Metsänhoitoyhdistyksen toimialueen koon suurentamista tulisi edistää myös lailla, koska muuten on arvioitavissa, että metsänhoitoyhdistysten kokorationalisointi edistyy lakisääteisten metsänhoitomaksujen tehokkaan käytön kannalta epätarkoituksenmukaisen hitaasti. Kun toimialue on riittävän suuri, siltä kertyvien metsänhoitomaksujen ja muiden tulojen avulla on mahdollista hankkia riittävä henkilöstö ja muut voimavarat metsänhoitoyhdistyksen tarkoituksen ja tehtävien toteuttamiseksi. Tämä merkitsisi lukumäärältään selvästi alle sataa metsänhoitoyhdistystä. Lisäksi metsänhoitoyhdistyksen rajojen tulisi mahdollisuuksien mukaan noudattaa muita hallinnollisia rajoja, kuten kunnan, metsäkeskuksen ja läänin rajaa.

Pykälän mukaisesti metsäkeskus vahvistaisi hakemuksesta metsänhoitoyhdistysten toimialueiden rajat pyrkien edellä mainittuun tavoitteeseen. Koska kysymys olisi yksityistä yhteisöä yksittäisessä asiassa välittömästi

koskevasta päätöksenteosta, toimialueen vahvistaisi metsäkeskuksista ja metsätalouden kehittämiskeskuksesta annetun lain 5 §:n mukaisesti metsäkeskuksen viranomaistoimihenkilö.

Metsänhoitoyhdistyksen toimialuetta koskevaa säännöstä olisi tarkoituksenmukaista täsmentää vielä lain nojalla annettavassa asetuksessa. Esimerkiksi maantieteellisesti tai kielellisesti yhtenäisten alueiden vuoksi voitaisiin poiketa yhdistyksen vähimmäiskoosta ja hallinnollisia rajoja koskevasta edellytyksestä, kuten nykyäänkin menetellään.

6 §. *Jäsenyys metsänhoitoyhdistyksessä.* Monet tekijät puhuvat sen puolesta, että mahdollisimman moni metsänomistaja pyritäisiin saamaan metsänhoitoyhdistyksen jäseneksi. Metsänhoitomaksuvelvollisuus olisi joka tapauksessa, joten on luontevaa, että metsänomistajat pääsevät myös päättämään yhdistyksen asioista. Metsänomistajakunnan rakennemuutoksen edelleen jatkuessa on syytä kiinnittää huomiota siihen, että metsänhoitoyhdistyksen hallintoon saadaan mukaan monipuolinen metsänomistajien edustus.

Metsänhoitoyhdistys voi toteuttamallaan metsien hoidon ja käytön edistämistoiminnalla luoda pohjan myös kehityksessä olevalle metsäsertifiointille.

Metsäsertifiointilla tarkoitetaan menettelyä, jossa riippumaton kolmas osapuoli suorittaa tarkastuksia, jotka koskevat sitä, vastaako metsien hoito ja käyttö edeltäkin asetettuja ekologisista, taloudellisista, sosiaalisista ja muitakin standardeja. Voidaan myös sanoa, että metsäsertifikaatti on riippumattoman osapuolen myöntämä todistus siitä, että metsiä on hoidettu ja käytetty kestävyiden periaatteiden mukaisesti.

Tähän mennessä eräissä maissa sertifioidut metsät ovat pääsääntöisesti olleet laajoja metsäalueita, kuten suuria tiloja, yhteismetsiä tai konsessioalueita. Kehitteillä on pienempiin metsänomistukseen sopivia järjestelyjä. Suomea koskevan ehdotuksen mukaisesti sertifiointi on ajateltu toteutettavan ensisijaisesti ryhmäsertifikaattina, jolloin hakijoina olisivat esimerkiksi metsänhoitoyhdistysten liitot tai metsänhoitoyhdistykset.

Sertifioinnin edellytykset paranisivat, jos mahdollisimman suuri osa metsänomistajista olisi metsänhoitoyhdistyksen jäsenenä. Metsänhoitoyhdistys pystyy tiedottamaan tehokkaasti sertifioinnista jäseninään oleville metsänomistajille. Metsänomistajan kannalta

sertifiointiin pääsee helpommin mukaan metsänhoitoyhdistyksen kautta. Muut kuin metsänhoitoyhdistyksen jäsenenä olevat metsänomistajat joutuisivat erikseen sitoutumaan sertifiointiin.

Hallitusmuodon 10 a §:ssä säädetään yhdistymisvapaudesta. Jokaisella on oikeus kuulua tai olla kuulumatta yhdistykseen. Hallituksen esityksessä perustuslain perusoikeussäännösten muuttamisesta (HE 309/1993 vp) todetaan, että perustuslain turvaama yhdistymisvapaus koskee ensisijaisesti yhdistyslaissa (503/1989) tarkoitettuja aatteellisia yhdistyksiä. Säännös ei ole tarkoitettu estämään perustamasta julkisoikeudellista yhdistystä julkista tehtävää varten, mutta tällöinkin on syytä suhtautua pidättyvästi pakkojäsenyyteen.

Perustuslakivaliokunta asettuu perusoikeussäännösten muuttamisesityksestä antamassaan mietinnössä (PeVM n:o 25/1994 vp) sille kannalle, ettei perusoikeuksia ole pääsääntöisesti tarkoitettu ehdottomiksi oikeuksiksi, vaan niitä voidaan tietyissä tilanteissa rajoittaa. Tavallisella lailla ei kuitenkaan voida säätää perusoikeuden ytimeen ulottuvaa rajoitusta. Perusoikeuden "reuna-aluelekin" kohdistuva rajoitus tulee säätää lailla. Rajoituksen tulee olla tarkkarajainen ja täsmällisesti määritelty. Rajoittamisen tulee olla painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatima. Rajoituksen on oltava suhteellisuusvaatimuksen mukainen. Perusoikeuksia rajoitettaessa on huolehdittava riittävästä oikeusturvajärjestelystä.

Yhdistyslain 3 luvussa säädetään jäsenyydestä. Metsänhoitoyhdistysten osalta poiketaisiin joiltain osin yhdistyslain jäsenyyttä koskevista säännöksistä. Pakkojäsenyyttä ei kuitenkaan ehdoteta, koska se olisi hallitusmuodon 10 a §:n turvaaman perusoikeuden ytimeen kohdistuva rajoitus. Koska metsänomistaja joutuisi maksamaan metsänhoitomaksun riippumatta siitä, onko hän metsänhoitoyhdistyksen jäsen, pidettäisiin kaikkia metsänhoitoyhdistykselle metsänhoitomaksua maksavia metsänomistajia yhdistyksen jäseninä, paitsi jos he kieltäytyvät siitä. Metsänomistajan ei tarvitsisi hakea metsänhoitoyhdistyksen jäsenyyttä, eikä metsänhoitoyhdistyksen hallitus hyväksyisi metsänomistajia jäseniksi yhdistyslaissa säädetyllä tavalla. Ehdotettu menettelytapa olisi hallinnollisesti yksinkertaisempi kuin yhdistyslain mukainen menettelytapa, ja muutosta puoltaa myös se, että nykyinen käytäntö on aiheutta-

nut metsänomistajissa virheellisiä käsityksiä jäsenyydestään. Esimerkiksi metsästyslain (615/1993) 64 §:ssä on säädetty vastaavaan tapaan riistanhoitoyhdistyksen jäsenyydestä.

Jäsenyyden katsottaisiin alkavan sen jälkeen kun metsänhoitoyhdistyksen toimialue on vahvistettu ja yhdistys on merkitty yhdistysrekisteriin, jos metsänomistaja ei ole ilmoittanut kieltäytyvänsä jäsenyydestä. Metsänomistuksen siirtyessä toiselle katsottaisiin vanhan omistajan jäsenyyden metsänhoitoyhdistyksessä päättyvän ja uuden omistajan jäsenyyden alkavan silloin kun kiinteistön omistusoikeus on siirtynyt. Metsänhoitoyhdistys olisi velvollinen pitämään yhdistyslain 11 §:ssä tarkoitettua jäsenyysohjetta. Metsänhoitoyhdistyksen jäsenyys ei toisi metsänomistajalle mitään velvoitteita, koska rekisteröidyn yhdistyksen jäsen ei ole yhdistyslain 6 §:n 2 momentin mukaan henkilökohtaisesti vastuussa yhdistyksen velvoitteista. Sen sijaan jäsenyys toisi metsänomistajalle oikeuden osallistua yhdistyksen päätöksentekoon. Metsänomistajien tasavertaisuuden vuoksi myös sellaisille metsänomistajille, jotka eivät metsänomistuksensa vähäisyyden vuoksi joutuisi maksamaan metsänhoitomaksua, säädettäisiin oikeus päästä metsänhoitoyhdistyksen jäseneksi. Tällöin noudatettaisiin yhdistyslain 12 §:ssä säädettyä menettelyä.

Koska metsänhoitoyhdistyksen jäsenyys järjestettäisiin yhdistyslaista poikkeavasti, tulisi myös metsänhoitoyhdistyksestä eroamisen olla yksinkertaisempaa kuin yhdistyslaissa on säädetty. Metsänomistajan jäsenyys metsänhoitoyhdistyksessä päättyisi, kun hän on ilmoittanut yhdistykselle eroavansa. Metsänhoitoyhdistyksen säännöissä ei voitaisi määrätä, että eroilmoitus tulisi voimaan vasta tietyn määräajan kuluttua, eikä muilla tavoin rajoittaa eroamisoikeutta. Metsänomistaja voisi myös jo etukäteen ilmoittaa, ettei hän halua kuulua perustettavaan metsänhoitoyhdistykseen, jota ei ole vielä rekisteröity. Eroilmoitus tulisi tehdä kirjallisesti metsänhoitoyhdistykselle. Eroilmoituksen voisi tehdä myös yhdistyslain 13 §:ssä säädetyillä tavoilla.

Metsänhoitoyhdistyksen oikeus erottaa jäsen ehdotetaan suppeammaksi kuin yhdistyslaissa on säädetty. Jos metsänomistaja on maksanut metsänhoitomaksunsa, häntä ei voitaisi erottaa yhdistyksestä. Metsänhoitomaksunsa maksamatta jättänyt tai vasta ulosotossa suorittanut metsänomistaja voitaisiin

erottaa yhdistyslain 14 ja 15 §:n mukaisesti. Metsänhoitoyhdistyksen jäsenyydestä erominen tai erottaminen ei kuitenkaan vaikuttaisi velvollisuuteen maksaa metsänhoitomaksua lukuun ottamatta metsänomistajia, joille ei muuten määrättäisi metsänhoitomaksua heidän omistamansa metsäalan vähäisyyden vuoksi. Metsänhoitoyhdistyksestä eronneella tai erotetulla metsänomistajalla olisi myös samanlainen oikeus saada metsänhoitoyhdistyksen palveluja kuin jäsenillä. Jos metsänhoitoyhdistyksestä eronnut tai erotettu metsänomistaja haluaisi uudelleen liittyä saman metsänhoitoyhdistyksen jäseneksi, noudatettaisiin yhdistyslain 12 §:ssä säädettyä menettelyä.

7 §. *Toiminta puukaupassa ja puunkorjuussa.* Metsänhoitoyhdistysten puukaupallinen rooli vaatii erityistä sääntelyä, koska muutoin jotkut metsänhoitoyhdistykset voisivat toimia tavalla, jota ei voida pitää niiden toiminnan kannalta tarkoituksenmukaisena. Sääntelyn tarvetta korostaa myös se, että metsänomistajan toimeksiantoon perustumaton metsänhoitoyhdistyksen puukaupallinen toiminta voisi johtaa ristiriitaan metsänomistajan edun kanssa.

Pykälän 1—3 momentissa säädettäisiin niistä periaatteista, jotka rajoittavat puukaupaan liittyvässä toiminnassa metsänhoitoyhdistyksen vapautta toimia tavanomaisen yhdistyslaissa tarkoitetun yhdistyksen tavoin. Perusteina rajoituksille olisivat metsänhoitoyhdistyksen muista yhdistyksistä poikkeavasti metsänhoitomaksujen muodossa saama julkiseen verrattava rahoitus sekä metsänhoitoyhdistyksen tarkoituksesta johdettavissa oleva tarve kaikissa olosuhteissa asettaa metsänomistajien etu yhdistyksen oman edun edelle.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin nykyistä lakia vastaavalla tavalla, että metsänhoitoyhdistys ei saa harjoittaa kauppaa ostamalla tai myymällä metsänhakkuuoikeuksia tai puutavaraa omaan lukuunsa eikä muutaakaan elinkeinotoimintaa, joka ei ole tarpeellista yhdistyksen tarkoituksen tai tehtävien toteuttamiseksi. Jotta metsänhoitoyhdistyksen rooli puukaupallisessa toiminnassa säilyisi selkeänä, edellyttäisi se puukauppoja koskevilla metsänhoitoyhdistyksen sopimuksissa, energiapuuta ja metsänhoitoyhdistyksen toimialueen pienyrityksille niiden omaa jalostustoimintaa varten toimitettavaa puuta lukuunottamatta, metsänomistajan kirjallista valtuutusta tai toimeksiantoa, jonka pohjalta

ja mukaisesti metsänhoitoyhdistyksen tulisi myös toimia. Metsänomistajan kirjalliseksi valtuutukseksi katsottaisiin myös metsänomistajan ja metsänhoitoyhdistyksen välinen, toistaiseksi voimassa oleva sopimus metsän hakkuu- ja hoitotöiden tekemisestä. Valtuutus ei olisi siirrettävissä.

Energiapuun käytön ja pienimuotoisen puunjalostuksen edistämiseksi esitetään niiden osalta väljempää sääntelyä kuin metsänhoitoyhdistyksen muussa puukaupallisessa toiminnassa. Energiapuuksi katsottaisiin polttotarkoitukseen käytettävän puun ohella myös samasta leimikosta korjattava ainespuu. Edellytyksenä kuitenkin olisi, että ainespuuta korjataan leimikosta pienempi määrä kuin polttotarkoitukseen käytettävää puuta. Pienyrityksellä tarkoitettaisiin sellaista yritystä, jonka pääasiallisena toimialana on puunjalostus ja joka on viime vuosien aikana käyttänyt vuosittain keskimäärin alle 3000 kuutiometriä puuta. Huomioon otettaisiin pelkästään raakapuu.

Metsänhoitoyhdistyksen puukaupallisen roolin selkeyden sekä sen tilanteen välttämisen, että yhdistyksen ja puuta markkinoille tarjoavan metsänomistajan edut olisivat ristiriidassa, on katsottava olevan tärkeämpää kuin sen, että metsänhoitoyhdistys voisi tehdä omaan lukuunsa esimerkiksi toimitussopimuksia puunostajien kanssa. Metsänhoitoyhdistysten toimitussopimukset, kuten muutkin yksilöidyt määrä- tai kauppasopimukset ostajien kanssa olisivat edelleen mahdollisia, mutta niiden tulisi perustua metsänhoitoyhdistyksen metsänomistajilta saamiin kirjallisiin valtuutuksiin ja toimeksiantoihin, jolloin metsänhoitoyhdistys toimisi sopimuksia tehdessään selkeästi metsänomistajien nimissä. Metsänomistajien antamien valtuutusten ja toimeksiantojen tulisi täysimääräisesti kattaa edellä tarkoitettut eri sopimukset. Metsänhoitoyhdistys voisi myös toteuttaa puun yhteismyyntin hankkimalla metsänomistajilta kirjalliset toimeksiannot.

Metsänhoitoyhdistyksen roolin pitämiseksi selkeänä sekä puukaupassa että siihen liittyvässä puunkorjuussa pykälässä säädettäisiin, että näissä tehtävissä metsänhoitoyhdistys voi antaa ammattiapua ja palvelua vain myyjälle, ei omaan lukuunsa ostajalle lukuunottamatta energiapuuta ja 1 momentissa tarkoitettua toimialueen pienyritysten tarvitsemää puuta.

Metsänhoitoyhdistyksen toteuttama puunkorjuu on usein hyvin perusteltua sellaisissa

erityiskohteissa, joiden markkinoinnissa olisi muuten vaikeuksia ja joita metsänomistajat eivät korjaa omatoimisesti, sekä myös muissa sellaisissa tapauksissa, joissa metsänomistajat nimenomaan tarvitsevat ja haluavat metsänhoitoyhdistyksen korjuupalvelua. Toisaalta metsänhoitoyhdistyksen korjuupalvelu ei toteuta hyvin lain 4 §:ssä edellytettyä tasapuolisen palvelun vaatimusta, sillä vain pieni osa metsänomistajista tarvitsee ja käyttää metsänhoitoyhdistyksen korjuupalvelua, kuten metsänomistajien palvelutarvetiedusteluissa on voitu todeta. Metsänhoitoyhdistys ei myöskään kykene, eikä se olisi tarkoituksenmukaistakaan, palvelemaan puunkorjuussa kuin pientä osaa metsänomistajista.

Metsänomistajien toimeksiantoihin perustumaton metsänhoitoyhdistyksen korjuutoiminta ostajille sopimus pohjaisesti annettavine hankintapalveluineen palvelisi usein lähinnä metsänhoitoyhdistyksen omaa intressiä ja myös sellaisen ostajan intressiä, jolla ei ole omaa puunkorjuuorganisaatiota. Tällaisessa puunkorjuussa, toisin kuin metsänomistajan toimeksiannosta tapahtuvassa, myöskään metsänhoitoyhdistyksen rooli puunkorjuun laadun valvonnassa ei helposti säilyisi selkeänä. Puunkorjuun laadun valvontaa on kuitenkin pidettävä nykyisin metsänomistajan edun kannalta yhtenä tärkeimmistä metsänhoitoyhdistyksen palveluista.

Metsänhoitoyhdistyksen omaehtoinen korjuutoiminta voisi myös joutua ristiriitaan metsänomistajien omatoimisuuden edistämisen kanssa. Lisäksi laajamittaiseen koneelliseen korjuutoimintaan sitoutumiseen sopimus pohjaisesti sisältyisi myös taloudellisia riskejä. Samoin tällainen puunkorjuutoiminta voisi vähentää metsänhoitoyhdistyksen aktiivisuutta ja mahdollisuuksia lakisääteisissä tehtävissä korostettuun puuntuotannon edistämiseen. Siksi pykälässä säädettäisiin, että samoin kuin puukaupassa, myöskään puunkorjuussa metsänhoitoyhdistyksen metsänomistajalle antama palvelu ei saa heikentää metsänomistajien metsänhoidollisiin tehtäviin annettavaa ammattiapua aiheuttamalla esimerkiksi vajaatehoisuutta viimeksi mainittujen tehtävien suorittamisessa.

Edellä mainittujen näkökohtien vuoksi metsänhoitoyhdistyksen tulisi toimia puunkorjuussa, energiapuuta ja 1 momentissa tarkoitettua toimialueen pienyritysten tarvitsemää puuta lukuunottamatta, aina metsänomistajien toimeksiannosta ja nimissä. Tämän periaatteen pohjalta toimien myös mui-

den sellaisten puunostajien tarvitsema puunkorjuu, joilla ei ole omaa puunkorjuuorganisaatiota, voitaisiin edelleen hoitaa metsänhoitoyhdistysten toimesta.

Pääasiallisesti puukauppaa harjoittavan yhteisön, joka esimerkiksi ostaa tai välittää puuta, tekee toimitussopimuksia tai harjoittaa puun vientiä ulkomaille, toiminta ei ole sellaista elinkeinotoimintaa, joka olisi tarpeellista metsänhoitoyhdistyksen tarkoituksen tai laissa tarkoitettujen tehtävien toteuttamiseksi. Siksi, ja myös metsänhoitoyhdistyksen puukaupallisen roolin säilyttämiseksi selkeänä, 3 momentissa säädettäisiin, että metsänhoitoyhdistys ei saa olla suoraan eikä välillisesti osakkaana tai jäsenenä puukauppaa harjoittavassa yhteisössä eikä myöskään harjoittaa metsänhoitoyhdistyksiltä kiellettyä puukaupallista toimintaa tällaisen yhteisön välityksellä. Jos metsänhoitoyhdistys kuitenkin omistaa metsää, yhdistys voisi metsäomaisuutensa hoitamiseksi esimerkiksi liittyä sellaisen osuuskunnan jäseneksi, joka ostaa puuta ainoastaan jäseniltään. Sen sijaan metsänhoitoyhdistys ei voisi olla jäsenenä sellaisessa metsänhoitoyhdistysten liitossa tai muussa yhteisössä, joka on osakkaana tai jäsenenä pääasiallisesti puukauppaa harjoittavassa yhteisössä. Metsänhoitoyhdistys voisi luonnollisesti olla jäsenenä sellaisessa yhteisössä, joka harjoittaa energiapuun kauppaa tai muuta, 1 momentissa metsänhoitoyhdistykselle sallittua puukauppaa kuten esimerkiksi metsänomistajien kirjallisilla valtuutuksella käytävää puukauppaa.

Myöskään metsänhoitoyhdistyksen hallituksen jäsen tai toimihenkilö ei saisi harjoittaa sellaista toimintaa tai hoitaa sellaista tehtävää, joka saattaa olla ristiriidassa metsänhoitoyhdistyksen tarkoituksen tai lain 3 §:ssä mainittujen tehtävien kanssa. Eräissä tapauksissa saattavat edellä mainitut rajoitukset jossain määrin koskea myös valtuustoon kuuluvaa henkilöä.

Metsänhoitoyhdistyksen tulisi pitää luetteloa pienyrityksistä, joille se on toimittanut puuta omaan lukuunsa sekä myös tehdä näistä toimituksista vuosittain ilmoitus meteskuskukselle.

Puukaupan ja puunkorjuun muodot ja käytännöt kehittyvät koko ajan. Metsätalousasioissa toimivaltainen ministeriö voisi tarvittaessa antaa yleisiä määräyksiä metsänhoitoyhdistysten sekä niiden luottamus- ja toimihenkilöiden toiminnasta puukaupassa ja puunkorjuussa.

8 §. *Metsänhoitomaksun perusteet.* Pykälässä säädettäisiin metsänhoitomaksun maksamisvelvollisuudesta ja määriteltäisiin metsänhoitomaksun määrittämisperuste. Metsänhoitomaksuna maksettaisiin metsänomistajakohtaista perusmaksua sekä hehtaarikohtaista maksua. Perusmaksun suuruus olisi samansuuruinen koko maassa, mutta hehtaarikohdainen maksu määritettäisiin eri suuruisena neljälle eri vyöhykkeelle. Nämä vyöhykkeet olisivat pohjoisinta vyöhykettä lukuunottamatta samat kuin kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun asetuksen mukaiset vyöhykkeet.

Perusmaksulla olisi tarkoitus varmistaa ensisijaisesti jokaiselle metsänomistajalle suunnattava yleinen metsätaloudellinen tiedotus sekä palvelujen saannin yleiset edellytykset. Perusmaksun suuruus määritettäisiin laissa suhteessa koko maan kolmen päätöksentekohetkellä edeltäneen vuoden puukuutiometrin keskikantohinnan aritmeettiseen keskiarvoon, jonka metsätalousasioissa toimivaltainen ministeriö vuosittain vahvistaisi Metsäntutkimuslaitokselta saatujen tietojen perusteella. Perusmaksun suuruutta harkittaessa on kiinnitetty huomiota maksun kohtuullisuuteen pinta-alaltaan pienillä tiloilla.

Hehtaarikohtaisen maksun suuruus olisi suhteutettu samaan puukuutiometrin keskikantohintaan kuin perusmaksun määrittäminenkin. Hehtaarikohtainen maksu olisi säädetty vyöhykkeittäin.

Nykyisen lain mukaan metsänhoitomaksun suuruus perustuu pinta-alaperusteista metsäverotusta varten laskettuun metsän puhtaaseen tuottoon. Nykyisestä poiketen pinta-ala olisi metsän tuoton asemasta metsänhoitomaksun perusteena. Muutos aiheutuu siitä, että pinta-alan katsotaan paremmin kuvaavan metsänhoitoyhdistykseltä vaadittavien palvelujen tarvetta ja työmenekkiä. Menettely olisi myös nykyistä yksinkertaisempi.

Hehtaarikohtaisen metsänhoitomaksun vyöhykkeittäiset määrät olisi määritelty siten, että ne vastaisivat yhdessä metsänomistajakohtaisten perusmaksujen kanssa viime vuosien puun hinnan koko maassa noin 120 miljoonan markan metsänhoitomaksujen kertymää. Vuosina 1993—1995 metsänhoitomaksujen toteutunut kertymä oli keskimäärin 120 miljoonaa markkaa, jonka olisi kuitenkin pitänyt olla 124 miljoonaa markkaa, jotta kaikkien metsälautakuntien alueilla metsänhoitoyhdistykset olisivat keskimäärin päässeet vähintään nollatulokseen. Lain

mahdollistama yläraja kokonaiskertymälle oli vastaavina vuosina keskimäärin 164 miljoonaa markkaa. Vuosina 1993—1995 nykyisen lain alarajan tasolla kokonaiskertymä olisi ollut keskimäärin noin 55 miljoonaa markkaa. Vuosina 1990—1992 metsänhoitomaksujen kertymä oli keskimäärin 161 miljoonaa markkaa vuotta kohden, mikä tuotti ylijäämää keskimäärin 23 miljoonaa markkaa. Näin ollen kaikkien metsälautakuntien alueilla metsänhoitoyhdistykset olisivat tuoloin päässeet keskimäärin nollatulokseen 138 miljoonan markan metsänhoitomaksukertymällä.

Siirtyminen hehtaarikohtaisten metsänhoitomaksujen vyöhykkeittäisten määrien säätämiseen merkitsisi laskua ylimpiin nykyisin mahdollisiin metsänhoitomaksuihin. Maan eteläosissa yläraja alenisi enemmän kuin pohjoisosissa. Myös metsälain 12 §:n tarkoittamalta suojametsäalueelta ryhdyttäisiin kantamaan metsänhoitomaksua. Pohjois-Suomessa toimivien metsänhoitoyhdistysten talouden osalta on huomattava, että nykyisin niille neljännesmetsänhoitomaksukertymästä myönnettävä tuki loppuisi.

Metsänomistajalle määrättävän hehtaarikohtaisen metsänhoitomaksun kokonaismäärälle metsänhoitoyhdistystä kohti säädettäisiin myös enimmäismäärä. Tämä on perusteltua sen vuoksi, että suurimpien tilojen tarve käyttää metsänhoitoyhdistyksen metsänhoitomaksulla rahoitettavia palveluita ei vastaisi niiltä suorassa pinta-alasuhteessa perittävää metsänhoitomaksua. Maksun enimmäismäärällä pyritään siihen, että metsänomistajakohtainen maksu ei muodostuisi kohtuuttomaksi.

9 §. *Metsänhoitomaksun huojennukset.* Nykyisin kannettava metsänhoitomaksu vaihtelee välillä 2—6 % metsän puhtaasta tuotosta. Hallitusmuodon 61 §:n perusteella metsänhoitomaksun määrä on säädettävä nykyistä täsmällisemmin lain tasolla. Esimerkiksi metsätaloudellisten olojen, etenkin metsätalouden tuoton sekä toisaalta metsänhoitoyhdistysten välisen toiminnallisen vaihtelun huomioon ottamiseksi hehtaarikohtaista maksua voitaisiin alentaa. Alentamisen perusteista säädettäisiin metsätalousasioissa toimivaltaisen ministeriön päätöksellä.

Koska puuntuotannolliset ja muut metsänhoitoyhdistyksen toimintaan vaikuttavat olosuhteet vaihtelevat voimakkaasti maan eri osissa, on tarkoituksenmukaista, että eri osissa maata määriteltäisiin erilaiset vähimmäis-

pinta-alat metsätalouteen käytettävissä olevan maan pinta-alasta, josta metsänhoitomaksua on suoritettava. Näiden vähimmäispinta-alojen määrittäminen perustuisi läänipohjaiseen aluejakoon. Vähimmäispinta-alat vastaisivat suunnilleen nykyistä tilannetta metsänhoitomaksun maksamisvelvoitteesta, mikä on määritetty vähimmäistuoton ($20 \text{ m}^3/\text{v}$) perusteella, joten metsänhoitomaksullisten metsänomistajien lukumäärä säilyisi koko maan osalta suunnilleen entisenä.

Nykyisen metsänhoitoyhdistyksistä annetun asetuksen 12 §:n mukaan metsänhoitoyhdistyksen tulee periä jäsenekseen liittyneeltä metsänomistajalta, joka ei metsäalansa vähäisyydestä johtuen joudu maksamaan metsänhoitomaksua, metsänhoitomaksua suuruudeltaan vastaavan maksun. Käytäntö ei ole tarkoituksenmukainen, koska maksun kannon suhteen tällaisella metsänomistajalla ei ole käytettävissään samoja oikeusturvakeinoja kuin metsänhoitomaksua maksavilla metsänomistajilla. Tästä johtuen ehdotetaan säädettäväksi, että metsänhoitoyhdistyksen jäseneksi liittynyt metsänomistaja, joka ei metsäalansa vähäisyyden vuoksi joutuisi maksamaan metsänhoitomaksua, olisi velvolinen maksamaan metsänhoitomaksun perusmaksun. Kaikkein pienimpien metsälöiden omistajien metsänhoitomaksuvelvollisuus siis riippuisi metsänhoitoyhdistyksen jäsenyydestä. Metsänhoitomaksun perusmaksun suorittamisvelvollisuus alkaisi jäseneksi liittymistä seuraavan kalenterivuoden alusta ja päättyisi sen kalenterivuoden lopussa, kun metsänomistaja on eronnut tai erotettu metsänhoitoyhdistyksen jäsenyydestä.

10 §. *Metsänhoitomaksusta vapautuminen.* Voimassa olevaa metsänhoitoyhdistyksistä annettua lakia säädettäessä katsottiin, että metsänhoitoyhdistysten toiminnasta saavat välillisesti hyötyjä myös ne metsänomistajat, jotka eivät käytä yhdistysten palveluja eivätkä ole niiden jäseniä. Näillä metsänomistajilla, joita silloisissa oloissa olivat lähinnä metsäteollisuusyritykset ja valtio, oli tietyn edellytyksin oikeus suorittaa vain neljännes metsänhoitomaksusta. Olosuhteiden muuttuttua neljännesmetsänhoitomaksulle ei koeta olevan enää perusteita. Koska kyseisten maksujen kertymäkin jäisi uusien säännösten mukaan määräytyvänä vain murtoosaan nykyisestä, ehdotetaan, että neljännesmetsänhoitomaksun suorittamisen asemasta maksusta voisi vapautua kokonaan. Ehdotus-

ta puoltaa myös hallinnon keveneminen. Samalla kuitenkin ehdotetaan, että edellytykset maksusta vapautumiselle jossain määrin tiukkenisivat nykyisen neljännesmetsänhoitomaksun edellytyksistä.

Metsänhoitomaksusta vapautetulta metsänomistajalta edellytettäisiin metsien hoidossa ja käytössä suunnitelmallisuutta ja selvästi parempaa tasoa kuin mitä metsäkeskuksen alueen muut metsänomistajat keskimäärin noudattavat. Laiminlyöntejä metsälain noudattamisessa ei voitaisi hyväksyä eikä myöskään pienialaista suurempia puutteita metsänuudistamisessa, taimikonhoidossa eikä ensiharvennuksissa. Harkinnassa tulisi käyttää hyväksi lähinnä Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion laatimia metsänhoitosuosituksia. Hyvän metsänhoidon vaatimus suhteutettaisiin metsänomistajan omistamaan metsäpinta-alaan. Lisäksi edellytettäisiin, että toimintaan on käytettävissä metsäammattihenkilö, jos metsänomistaja tai hänen puolisonsa ei ole itse saanut riittävää metsäalan koulutusta.

Metsänhoitomaksusta vapautuminen edellyttäisi hyvänä pidettävää metsän käyttöä. Tällä tarkoitettaisiin muun ohella pykälän 1 momentissa mainitun metsäsuunnitelman pääpiirteistä noudattamista, mikäli se on tehty huomioon ottaen metsälön kestävät hakkuumahdollisuudet. Hyvänä metsän käytönä ei voitaisi pitää tilannetta, jossa metsälöllä on sen kokoon nähden huomattavia käyttämättömiä hakkuumahdollisuuksia. Harkinnassa olisi otettava huomioon puun menekkiolot sekä metsän biologisen monimuotoisuuden säilyttämiseen, maisemanhoitoon ja suojeluohjelmiin liittyvät seikat.

Pykälässä tarkoitettaisiin metsäsuunnitelmalla samaa kuin metsäkeskuksista ja metsätalouden kehittämiskeskuksista annetun asetuksen 36 §:ssä. Metsäsuunnitelmalta ei edellytettäisi määrämuotoisuutta. Metsäsuunnitelma perustuu metsänomistajan omiin, metsätaloudelleen asettamiin tavoitteisiin ja voi sen vuoksi joissakin tapauksissa olla ristiriidassa hyvän metsien hoidon ja käytön kanssa. Tämänkaltaisessa ristiriitatilanteessa hyvän metsien hoidon ja käytön vaatimus ohittaisi vaatimuksen noudattaa pääpiirtein metsäsuunnitelmaa.

Metsänomistajan tulisi olla hoitanut metsänsä käyttämättä metsäkeskusta tai metsänhoitoyhdistystä taikka niiden ammattihenkilöitä. Omassa tai puolisonsa metsässä metsäkeskuksen tai metsänhoitoyhdistyksen pal-

veluksessa oleva metsäammattihenkilö voisi kuitenkin toimia pykälässä tarkoitettuna metsäammattihenkilönä. Koska kestävä metsätalouden rahoituksesta annetun lain mukaisten yhteishankkeiden suunnittelu, työjohto ja toteutus ovat kilpailun alaista toimintaa ja edellyttävät monesti tavanomaista suurempia metsätaloudellisia ja hallinnollisia tietoja ja taitoja, metsänomistaja voisi olla käyttänyt ja saisi käyttää näissä tehtävissä metsäkeskusta tai metsänhoitoyhdistystä. Sama koskisi metsänhoitoyhdistyksen ja metsäkeskuksen palvelujen käyttämistä nykyaikaiseen, esimerkiksi satelliitti- ja ilmakuvatekniikkaan perustuvaan metsäsuunnitteluun. Metsäkeskuksen ympäristöasioita koskevan ja oikeudellisen asiantuntemuksen käyttö olisi myös mahdollista.

Metsänhoitoyhdistyksen palvelujen käyttämistä tarkasteltaisiin kunkin yhdistyksen toimialueen kohdalta erikseen. Näin ollen metsänomistaja, joka omistaa metsää useamman metsänhoitoyhdistyksen alueella, voisi vapautua metsänhoitomaksusta toisella alueella sijaitsevasta metsästä ja käyttää toisaalta muualla metsänhoitoyhdistyksen palveluja ja olla sen jäsen. Metsänomistaja voisi yhdellä hakemuksella hakea metsäkeskukselta vapautusta metsänhoitomaksusta kaikkien sen toimialueella sijaitsevien tilojen osalta. Tällöin myönnettävä vapautus koskisi myös sellaisia metsäkeskuksen alueella sijaitsevia tiloja, jotka tulevat vapautuksen saaneen metsänomistajan omistukseen vapautuksen voimassaoloaikana. Metsänhoitomaksusta vapauttamisesta päätettäisiin metsäkeskuksen eriytettyssä viranomaistoiminnossa. Päätöstä valmisteltaessa tulisi asianosaisena olevalle metsänhoitoyhdistykselle varata tilaisuus tulla kuulluksi.

Hyvään ja suunnitelmalliseen metsänhoitoon kuuluu myös jatkuvuus. Hyvän metsänhoidon tulisi olla vakiintunutta. Jatkuvuuden vaatimuksen katsottaisiin täyttyvän, jos metsänomistaja on viiden vuoden ajan metsäsuunnitelmaan perustuen huolehtinut metsästä hyvän metsänhoidon ja -käytön mukaisesti ilman metsäkeskusta, metsänhoitoyhdistystä taikka niiden ammattihenkilöä. Jatkuvuuden vaatimuksen katsottaisiin täyttyvän myös, jos metsänhoitomaksusta aieman metsäomaisuutensa osalta vapautunut metsänomistaja hakee kyseistä oikeutta hankkimalleen uudelle alueelle ja on huolehtinut alueen metsäsuunnitelmasta ja mahdollisten metsänhoidollisten puutteiden korjaa-

misen käynnistämisestä.

Vapauttaminen metsänhoitomaksusta edellyttää, että metsien hoidossa ja käytössä on tarvittaessa käytettävissä metsäammattihenkilö. Metsäammattihenkilöllä tarkoitettaisiin henkilöä, joka on suorittanut metsätalousteknikon tai sitä korkeamman metsäalan tutkinnon tai vastaavan aikaisemman tutkinnon. Alan nopean muuttumisen vuoksi edellytettäisiin, että henkilö on aktiivisesti mukana työelämässä. Metsäammattihenkilön käytettävissä oleminen olisi osoitettava kirjallisella sopimuksella, jos asia ei ilmene kyseisen henkilön aseman perusteella. Käytettävissä olevaa metsäammattihenkilöä ei tarvittaisi, jos metsänomistaja tai hänen puolisonsa on itse saanut riittävän metsäalan koulutuksen. Riittävänä metsäalan koulutuksena pidettäisiin metsätalousyrittäjän tutkintoa tai vastaavaa tutkintoa. Vaihtoehtoisesti metsänomistaja olisi voinut osoittaa hallitsevansa vastaavat tiedot ja taidot näyttökokeella.

Nykyisin Metsähallitus on oikeutettu metsänhoitomaksun neljänneksen suorittamiseen ilman eri hakemusta. Koska Metsähallitus on muuttunut liikelaitokseksi ja sen hallinnassa olevien metsien hoitoa ja käyttöä koskee metsälaki, on aiheellista, että myös Metsähallituksen tulisi hakea vapautusta metsänhoitomaksusta. Valtion omistamaa, metsätalouteen käytettävissä olevaa maata on vähäisessä määrin myös muiden kuin Metsähallituksen hallinnassa. Näihin alueisiin sovellettaisiin luonnollisesti samoja säännöksiä.

Asetuksessa täsmennettäisiin metsänhoitomaksusta vapautumisen hakemista, myöntämistä ja peruuttamista. Hakijan tulisi hakemuksessaan selvittää edellytysten toteutuminen. Metsäkeskus voisi tarvittaessa toimittaa hakijan metsässä tarkastuksen, josta ilmoitettaisiin hakijalle vähintään seitsemän päivää etukäteen. Hakemukset käsiteltäisiin kiireellisesti. Jos metsänomistaja liittyy metsänhoitoyhdistyksen jäseneksi tai metsänhoitomaksusta vapautumisen edellytykset lakkaavat joltain muulta osin, metsäkeskuksen tulee peruuttaa vapautus. Jos vapautus on myönnetty metsänomistajan kaikille tiloille metsäkeskuksen alueella, metsänomistaja olisi velvollinen pyynnöstä toimittamaan metsäkeskukselle luettelon vapautuksen voimassaoloaikana omistukseensa tulleista tiloista.

11 §. *Maksujen tilittäminen.* Metsänhoitoyhdistys saisi 98 prosenttia omalta toimialueeltaan kannettavista metsänhoitomaksuista. Maksujen saaminen olisi sidottu yhdis-

tyksen toimialueen vahvistamiseen nykyisen lain käytännön mukaisesti. Nykyisen käytännön mukaan verohallinto saisi kaksi prosenttia metsänhoitomaksuista maksujen kannon ja tilittämisen korvauksena. Uutta metsänhoitoyhdistystä perustettaessa yhdistys voisi saada metsänhoitomaksuja sen jälkeen kun yhdistyksen toimialue on vahvistettu, vaikkei yhdistys vielä olekaan rekisteröity. Tällöin yhdistyksen puolesta toimivat ovat henkilökohtaisesti vastuussa siitä, että varoja käytetään tämän lain mukaisiin tarkoituksiin. Metsänhoitomaksujen kannon ja tilittämisen välistä viivettä olisi tarpeen lyhentää nykyisestään.

Lähinnä tämän lain voimaantuloon liittyen voi syntyä tilanne, jossa jollain alueella ei ole metsänhoitoyhdistystä, jonka toimialue olisi vahvistettu. Tällaisilta alueilta kannettavat metsänhoitomaksut olisi tarkoituksenmukaista tilittää alueen metsäkeskukselle käytettäväksi 12 §:ssä säädettäväksi ehdotetulla tavalla.

Metsäkeskukset eivät esityksen mukaan enää saisi neljännesmaksuvaroja, koska niiden kannosta luovuttaisiin. Neljännesmaksuvarojen kertymä on ollut viime vuosina noin kymmenen miljoonaa markkaa vuodessa.

12 §. *Varojen käyttäminen.* Perusteet metsänhoitomaksujen käyttöä koskevalle säännökselle voidaan johtaa metsänhoitoyhdistyksen tarkoituksesta. Metsänhoitomaksuilla olisi tarkoitus ensisijassa luoda yleisiä edellytyksiä metsänomistajien kannattavalle ja kestäväälle metsätaloudelle ja siten edistää myös yhteiskunnan tavoitteita.

Metsänhoitomaksut olisi tarkoitettu erityisesti puuntuotannon kannalta tärkeiden toimenpiteiden edistämiseen. Varoja saisi käyttää metsien kestävä hoidon ja käytön edistämiseen sekä metsien biologisen monimuotoisuuden edellytysten turvaamiseen. Ensisijaisiksi metsänhoitomaksun käyttökohteiksi ehdotettujen, yleisten neuvonta-, koulutus-, tiedotus- ja hallinnollisten tehtävien ohella maksuja voitaisiin käyttää myös tiettyihin, asetuksella tarkemmin säädettäviin ja metsäpoliittisesti tärkeinä pidettäviin tehtäviin. Tällaisia tehtäviä, joiden kustannuksia voitaisiin tukea metsänhoitomaksulla, olisivat esimerkiksi yksittäiselle metsänomistajalle annettava metsänhoidollinen neuvonta, metsälain 10 §:ssä tarkoitettujen erityisen tärkeiden elinympäristöjen kartoitus ja niitä koskevien toimenpiteiden suunnittelu ja työjohto sekä pienillä metsikkökuvioilla ja

epäedullisissa olosuhteissa toteutettavien metsänhoitotöiden suunnittelu ja työjohto. Muussa tapauksessa mainittujen töiden kustannukset voisivat nousta niin korkeiksi, että töiden toteuttaminen vaarantuisi.

Metsän käytön ja puumarkkinoiden toimivuuden edistämiseksi pykälässä säädettäisiin, että metsänhoitomaksua saa käyttää puunmyyntisuunnitelmien laatimiseen. Muuhun puukaupalliseen toimintaan maksua ei kuitenkaan saisi käyttää.

Edellä tarkoitetut rajoitukset metsänhoitomaksujen käytölle edellyttävät, että metsänhoitoyhdistyksen kirjanpitojärjestelmä tekisi mahdolliseksi kustannusten oikean kohdentamisen. Tämän lisäksi olisi kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että niiden töiden, joihin ei saa käyttää metsänhoitomaksua, hinnoitteluperusteet on määritelty todellisten, myös yleiskustannukset kattavien ja liiketaloudellisten periaatteiden pohjalta. Arvioitaessa yleiskustannusten kattamista ei otettaisi huomioon sitä osaa yleiskustannuksista, joka rahoitetaan metsänhoitomaksulla. Kyseiset seikat tulee ottaa huomioon myös metsänhoitoyhdistykseen kohdistuvassa valvonnassa.

Voimassa olevan lain 14 §:n mukaan metsäkeskuksen tulee tallettaa metsänhoitoyhdistysten toimialueiden ulkopuolelta kertyvistä metsänhoitomaksuista toinen puoli alueella tulevaisuudessa aloittavaa metsänhoitoyhdistystä varten ja käyttää toinen puoli saman kunnan alueella metsänhoidon edistämiseen. Tältä osin ei ole ilmennyt tarvetta säännöksen muuttamiseen. Koska jonkin alueen oleminen metsänhoitoyhdistysten toimialueiden ulkopuolella on harvinaista ja luonteeltaan tilapäistä, ei lakiin ehdoteta enää sisällytettäväksi säännöstä, jonka mukaan metsäkeskus käyttäisi kaikki tällaiselta alueelta kertyvät metsänhoitomaksut metsänhoidon edistämiseen alueella sen jälkeen, kun talletuksen suuruus vastaa kolmen edellisen vuoden metsänhoitomaksujen määrää.

Nykyään metsäkeskuksille myönnettävällä valtionavulla alennetaan metsäpoliittisesti tärkeänä pidettävien tilakohtaisen metsäsuunnittelun kustannuksia. Samasta syystä säädettäisiin asetuksella, että myös metsänhoitomaksua voitaisiin käyttää sanottuun tarkoitukseen.

Asetuksella säädettäisiin lakia yksityiskohteisemmin siitä, mihin metsänhoitomaksua ei saisi käyttää. Käytön ulkopuolelle jäisivät muun muassa puun korjuu eli niin sanottu

korjuupalvelu, metsätien tekemisen, metsäojituksen ja vastaavien, kilpailtavissa olevien toimenpiteiden suunnittelu ja työjohto, arviointi- ja niihin verrattavat toimeksiantotehtävät metsänomistajille ja muille sekä kaikki varsinaiset työpalvelun kustannukset.

Metsänomistajien tarvitsemat palvelut muuttuvat ajan myötä, minkä vuoksi ehdotetaan säädettäväksi metsätalousasioissa toimivaltaiselle ministeriölle valtuus antaa yleisiä määräyksiä metsänhoitomaksujen käytöstä.

13 §. *Maksujen kantomenettely.* Kumottavaksi ehdotetussa metsänhoitoyhdistyksistä annetussa laissa tarkoitettujen metsänhoitomaksujen kannosta vastasi alun perin kunta. Veronkantotehtävät keskitettiin sittemmin yhdelle verotuksesta vastaavalle viranomaiselle, joka nykyään on verovirasto. Tältä osin on tarkoituksenmukaista jatkaa vallitsevaa käytäntöä. Menettely varmistaisi veronkannossa saavutettavien rationalisointihyötyjen toteutumista myös metsänhoitomaksujen kannossa.

Veronkantolain (611/1978) 1 §:n mukaan lakia sovelletaan muun muassa metsänhoitomaksun kantoon, perintään, palauttamiseen ja tilittämiseen. Tämän lakiehdotuksen 11 §:n mukaan metsänhoitomaksujen tilitys muuttuisi jonkin verran aiemmasta neljännesmaksuvarojen jäädessä pois. Myöskin 25 §:n siirtymäsäännös sisältäisi lain voimaantuloon liittyvän poikkeuksen normaalista tilitysmenettelystä. Muilta osin kantenomettelyä ei olisi tarkoitus muuttaa. Verovelvollisen oikeusturvaa koskevia säännöksiä sovellettaisiin esityksen mukaan metsänhoitomaksua maksaviin metsänomistajiin. Verotusmenettelylain (1558/1995) soveltamisalaa koskevissa säännöksissä ei mainita metsänhoitomaksua. Verotusmenettelylain säännökset olisivat kuitenkin soveltuvin osin voimassa metsänhoitomaksun osalta.

Metsänhoitomaksujen määräämistä varten kukin metsänhoitoyhdistys olisi velvollinen ilmoittamaan verovirastolle vuosittain hehtaariohtaisen maksun suuruuden sekä sellaiset yhdistyksen jäseninä olevat metsänomistajat, joille ei heidän omistamansa metsäalan vähäisyyden vuoksi muuten määrättäisi metsänhoitomaksua. Samoin kukin metsäkeskus ilmoittaisi verovirastolle vuosittain toimialueensa metsänhoitoyhdistysten rajat ja metsänhoitomaksusta vapautetut metsänomistajat.

14 §. *Vararahasto ja taloudelliset vastuut.*

Metsätalouden voimakkaasta suhdanneherkkyydestä johtuen metsänhoitoyhdistyksellä tulee olla vararahasto, jonka vähimmäissuuruus vastaa yhdistyksen kolmena edellisenä vuonna keskimäärin vuotta kohden saamien metsänhoitomaksujen määrää. Vararahaston kokoamisesta ei olisi omaa säännöstä, koska nykyisen lain mukaan metsänhoitoyhdistyksiltä vaaditaan saman kokoinen vararahasto. Vararahaston käyttö lupa tulisi hakea metsäkeskukselta. Jos vararahasto on suurempi kuin edellä tarkoitettu vähimmäismäärä, ylimenevää osaa vararahastosta saisi käyttää ilman metsäkeskuksen lupaa. Vararahastoa voisi käyttää sellaisissa taloudellisissa vaikeuksissa, joita yhdistys ei ole omalla toiminnallaan aiheuttanut. Esimerkiksi poikkeuksellisen voimakkaat suhdannevaihtelut voisivat olla peruste vararahaston käyttämiselle. Jos yhdistys olisi toiminut vastoin nyt ehdotettua lakia tai jotain muuta lakia, vararahastoa ei saisi käyttää rikkomuksesta johtuviin seurauksiin.

Metsänhoitoyhdistyksen hallitus olisi velvollinen viipymättä ryhtymään toimiin vararahaston täydentämiseksi, jos vararahasto on käynyt riittämättömäksi.

Vararahasto ei voisi olla luonteeltaan pelkkä kirjanpidollinen varaus, vaan metsänhoitoyhdistyksellä tulisi olla netto-omaisuutta vararahaston verran. Omaisuuden ei tarvitsisi olla kovinkaan likvidissä muodossa. Siten esimerkiksi metsänhoitoyhdistyksen omistama kiinnityksistä vapaa kiinteistö voitaisiin lukea vararahastoon, jos kiinteistön vakuusarvo laskettuna luottotoiminnassa yleisesti noudatettavien periaatteiden mukaan riittää kattamaan vararahaston vaatiman määrän.

Omaisuutensa hoitamiseksi metsänhoitoyhdistys voisi tehdä sijoituksia muuhun kuin pääasiallisesti puukaupallista toimintaa harjoittavaan yhteisöön. Esimerkiksi sijoitukset arvopaperipörssissä noteerattaviin metsäteollisuusyhtiöihin olisivat sallittuja, samoin kuin sijoitukset metsänomistajien kirjallisilla valtuutuksilla puukauppaa käyvään yhtiöön. Samat säännöt koskevat taloudellisia vastuita, kuten esimerkiksi takauksia. Sijoitusten ja vastuiden yhteismäärän tulee olla yhdistyksen talouden kannalta vähäinen ja enintään yhdistyksen vapaan oman pääoman suuruisen.

15 §. *Päätöksenteko metsänhoitoyhdistyksessä.* Metsänhoitoyhdistyksen päätösvalta kuuluu yhdistyslain 16 §:n perusteella yhdis-

tyksen jäsenille. Jos metsä on yhteisomistuksessa, omistusyksiköllä olisi yksi yhteinen ääni. Yhteisomistajan äänioikeutta käyttää sen lakimääräinen edustaja. Metsänhoitoyhdistysten koon kasvaessa sekä myös kokorationalisoinnin edistämiseksi ja eri metsänomistajaryhmien saamiseksi päätöksentekoon olisi tarkoituksenmukaista säätää päätösvalan käyttäjäksi jäsenten valitsema valtuusto. Metsänhoitoyhdistyksen yleinen kokous voitaisiin tarvittaessa edelleenkin kutsua koolle yhdistyslaissa säädettyä menettelyä noudattaen. Jäsenillä olisi oikeus nimetä ehdokkaita valtuuston vaaliin.

Metsänhoitoyhdistyksen säännöissä tulisi yhdistyslain 18 §:n perusteella määrätä valtuutettujen lukumäärä tai sen määräytymistapa ja tehtävät. Valtuutettuja tulisi olla riittävästi edustamaan metsänomistajakuntaa. Myös metsänhoitoyhdistyksen toimialueen ulkopuolella asuvilla metsänomistajilla tulee olla yhtäläinen vaikuttamismahdollisuus, minkä vuoksi valtuutetut valittaisiin postiaänestyksellä. Eri metsänomistajaryhmien tasapuolisen edustuksen turvaamiseksi ehdotetaan säädettäväksi, että koko metsänhoitoyhdistyksen toimialue olisi yhtä vaalipiiriä ja että vaali toimitettaisiin kerralla enemmistövaalina. Metsänhoitoyhdistysten yhdistymisen edistämiseksi voitaisiin yhdistymisen jälkeen ensimmäinen valtuuston vaali toimittaa vaalipiirijakoa käyttäen. Yhdistyslain 30 §:n mukaisesti valtuutettujen äänestystä ja vaalia koskevat tarkemmat määräykset sisällytetään yhdistyksen äänestys- ja vaalijärjestykseen.

Yhdistyslain 35 §:n mukaan yhdistyksellä tulee olla hallitus, jonka tehtävänä on hoitaa yhdistyksen asioita. Metsänomistuksen rakennemuutoksen edelleen jatkuessa entistä useampi metsänomistaja asuu tilan sijaintikunnan ulkopuolella ja saa pääasiallisen toimeentulonsa muusta kuin maatilataloudesta. Tämän vuoksi on tärkeää, että metsänhoitoyhdistyksen hallituksen jäsenet edustaisivat riittävässä määrin metsänhoitoyhdistyksen toimialueen eri osia ja metsänomistajakuntaa. Metsänomistajakuntaan kuuluvia erilaisia metsänomistajaryhmiä ovat esimerkiksi maanviljelijät, muut aktiiviväestössä olevat ja toimialueen ulkopuolella asuvat metsänomistajat.

Metsänhoitoyhdistysten toimintaa kehitettäessä tavoitteena on jo pitkään ollut metsänhoitoyhdistysten koon kasvattaminen, jolloin metsänhoitoyhdistys pystyy toimimaan te-

hokkaammin. Metsänhoitoyhdistysten yhdistymistä on hidastanut määräenemmistövaatimus päätettäessä yhdistyksen sääntöjen muuttamisesta. Metsänhoitomaksujen käytön tehostamiseksi on tarkoituksenmukaista edistää metsänhoitoyhdistysten koon kasvamista. Tämän vuoksi ehdotetaan säädettäväksi, että päätökset metsänhoitoyhdistyksessä tehtäisiin yksinkertaisella enemmistöllä yhdessä kokouksessa, kun päätetään metsänhoitoyhdistyksen yhdistymisestä ja siihen liittyvistä järjestelyistä.

Tarkemmat säännökset päätöksentekojärjestyksestä sisällytettäisiin asetukseen. Metsänhoitoyhdistysten jäsenten oikeusturvan vuoksi säädettäisiin äänioikeusrekisteristä. Äänioikeusrekisteri perustuisi luetteloon metsänhoitomaksullisista metsänomistajista, jonka metsänhoitoyhdistys saisi verovirastolta. Äänioikeusrekisteriin merkittäisiin kaikki valtuuston vaaleissa äänioikeutetut metsänomistajat ja heidän osoitteensa. Vaalitoimikunta vahvistaisi rekisterin ja vastaisi muillakin osin vaalien järjestelyistä. Valtuuston vaalien ehdokkaat asetettaisiin siten, että vähintään kolme vaaleissa äänioikeutettua metsänomistajaa voisi yhdessä ehdottaa yhtä tai useampaa ehdokasta.

16 §. *Kirjanpito ja tilintarkastus.* Kirjanpitolain (655/1973) 1 §:ssä säädetään muun muassa yhdistyksille kirjanpitovelvollisuus. Metsänhoitoyhdistyksillä on siinä määrin taloudellista toimintaa, että niille on välttämätöntä säätää kirjanpito- ja tilintarkastusvelvollisuus. Vastava säännös on nykyisen metsänhoitoyhdistyksistä annetun asetuksen (422/1951) 4 §:ssä.

Metsänhoitoyhdistyksen tilikautena on kalenterivuosi. Nykyisen asetuksen 5 §:n mukaan metsänhoitoyhdistyksen on vuosittain ennen maaliskuun 15 päivää toimitettava metsäkeskukselle edellisen tilikauden tilinpäätös ja tilintarkastuskertomus. Tältä osin säännöksiä ei olisi tarkoitus muuttaa muuten kuin määräajan osalta. Määräaika pitenisi maaliskuun loppuun.

Maallikkotilintarkastajista siirryttäisiin ammattitilintarkastajiin, mikä on viime vuosina jo osittain toteutunutkin, vaikkei laki siihen ole velvoittanutkaan. Ammattitilintarkastajiin siirryttäessä voitaisiin luopua metsäkeskuksen määräämästä tilintarkastajasta. Vähimmäisvaatimuksena olisi, että metsänhoitoyhdistyksellä on yksi tilintarkastaja ja yksi varatilintarkastaja tai yksi auktorisoitu tilintarkastusyhteisö. Yhdistyksen säännöissä voi-

taisiin asettaa vaatimus kahdesta tai useammasta tilintarkastajasta. Tilintarkastajan esteettömyyteen on syytä kiinnittää huomiota. Metsänhoitoyhdistyksen tilintarkastuksesta olisi soveltuvin osin voimassa, mitä tilintarkastuslaissa (936/1994) säädetään.

17 §. *Kelpoisuus hallitukseen.* Metsänhoitoyhdistyksen julkisten tehtävien vuoksi metsänhoitoyhdistyksen hallituksen jäsenen esteellisyys arvioitaisiin soveltuvin osin hallintomenettelylain (598/1982) perusteella. Jonkin asian käsittelyssä esteellisen hallituksen jäsenen tulee pidättäytyä käsittelemästä asiaa. Jos henkilön asema tai tehtävä voi olla ristiriidassa metsänhoitoyhdistyksen tarkoituksen tai tehtävien kanssa, henkilö ei voisi kuulua metsänhoitoyhdistyksen hallitukseen. Laajakaana metsänomistus yhdistyksen toimialueella ei synnyttäisi esteellisyyttä, koska metsänhoitoyhdistys on metsänomistajien yhteenliittymä. Sen sijaan merkittävä toiminta yhdistyksen toimialueella puukaupassa tai puunkorjauksessa muuten kuin metsänomistajana olisi pääsääntöisesti esteenä metsänhoitoyhdistyksen hallitukseen kuulumiselle. Esimerkiksi henkilön tai hänen lähisukulaisensa merkittävä osakkuus tai työsuhde yhdistyksen toimialueella yleisesti puuta ostavassa, korjaavassa tai jalostavassa yrityksessä olisi yleensä esteellisyysperuste. Jos tällainen yritys ei kuitenkaan vaikuta merkittävästi yhdistyksen toimialueella, esteellisyyttä ei synnyisi. Myöskään suurehkoissa tai suuressa yrityksessä työskentely muualla kuin puunhankintaan tai yrityksen johtamiseen liittyvissä tehtävissä ei yleensä aiheuttaisi esteellisyyttä metsänhoitoyhdistyksen hallitukseen. Merkittävä metsätalouden alaan liittyvä urakkasuhde metsänhoitoyhdistykseen synnyttäisi esteellisyyden.

Metsäalan aatteellisissa yhteisöissä toimiminen ei yleensä estäisi kuulumasta myös metsänhoitoyhdistyksen hallitukseen. Metsäkeskuksen johtokunnan jäsenet ja toimihenkilöt olisivat esteellisiä toimimaan metsänhoitoyhdistyksen hallituksessa, koska metsäkeskuksen tehtävänä on valvoa metsänhoitoyhdistysten toimintaa. Yhteismetsän hoitokunnan jäsenet ja toimihenkilöt sekä Metsähallituksen palveluksessa olevat henkilöt voisivat kuulua metsänhoitoyhdistyksen hallitukseen.

Yleisenä kelpoisuusvaatimuksena metsänhoitoyhdistyksen hallitukseen olisi täysi-ikäisyys ja täysivaltaisuus. Metsänhoitoyhdistyksen hallituksen jäsenen tulisi hallita itseään

ja omaisuuttaan. Vaatimukset johtuvat siitä, että metsänhoitoyhdistyksellä on melko paljon taloudellista toimintaa. Olisi tarkoituksemukaista, että metsänhoitoyhdistyksen säännöissä määriteltäisiin myös yläikäraja hallituksen jäsenelle.

18 §. *Ilmoitukset yhdistysrekisteriin.* Yhdistyslain mukaan yhdistys voi toimia joko rekisteröitynä tai rekisteröimättömänä. Metsänhoitoyhdistyksen julkisten tehtävien vuoksi metsänhoitoyhdistyksen tulisi yhdistyslaista poiketen rekisteröityä viipymättä sen jälkeen, kun yhdistyksen toimialue on vahvistettu. Rekisteröityminen on tarpeen myös sen vuoksi, että yhdistyksillä on palveluksessaan työntekijöitä ja toimihenkilöitä sekä muutakin taloudellista toimintaa. Metsänhoitoyhdistys voisi toimittaa metsäkeskukselle samaan aikaan sekä yhdistysrekisterille osoitetun perusilmoituksen että metsäkeskukselle osoitetun hakemuksen toimialueen vahvistamisesta. Jos kuitenkin metsäkeskuksen päätökseen yhdistyksen toimialueesta haetaan muutosta, yhdistyksen rekisteröimiseen ei olisi tarpeen ryhtyä ennen kuin päätös toimialueesta on saanut lainvoiman.

Yhdistyslain mukaan yhdistysrekisteriin tehtävät perus-, muutos- ja purkautumisilmoitukset toimitetaan joko suoraan patentti- ja rekisterihallitukseen tai yhdistyksen kotipaikan paikallisviranomaiselle, joka toimittaa ilmoituksen edelleen patentti- ja rekisterihallitukselle. Metsänhoitoyhdistysten osalta ilmoitukset toimitettaisiin yhdistyslaista poiketen sille metsäkeskukselle, joka vahvistaa yhdistyksen toimialueen. Metsäkeskus ei puuttuisi ilmoituksen sisältöön. Metsäkeskuksen tulisi edelleen toimittaa ilmoitus patentti- ja rekisterihallitukselle tai paikallisviranomaiselle. Säännöksen tarkoituksena on edistää ehdotetun lain valvontaa, eikä se lisäisi hallinnollista työtä.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, ettei metsänhoitoyhdistys -nimeä tai vastaavia ruotsinkielisiä nimiä saisi käyttää muiden kuin tässä laissa tarkoitettun yhdistyksen nimessä, jossa se on pakollinen. Vastaavat ruotsinkieliset nimet ovat skogsvårdsförening ja privat skogsrevir. Säännöksen tarkoituksena on välttää sekaantumisen vaaraa sen suhteen, mikä yhdistys on tässä laissa tarkoitettu metsänhoitoyhdistys. Yhdistyslain 9 §:n mukaan metsänhoitoyhdistyksen säännöissä voidaan määrätä, että yhdistyksellä on sekä suomen- että ruotsinkielinen nimi.

Ennen yhdistysrekisteriin merkitsemistä metsänhoitoyhdistykseen sovelletaan yhdistyslain 10 luvun säännöksiä. Tällöin yhdistys ei voi saavuttaa nimiinsä oikeuksia, tehdä sitoumuksia, kantaa eikä vastata. Rekisteröimättömän yhdistyksen puolesta tehdystä toimesta vastaavat siitä päättäneet tai siihen osallistuneet yhteisvastuullisesti.

19 §. *Suhde yhdistyslakiin.* Metsänhoitoyhdistykset ovat yhdistyslaissa tarkoitettuja yhdistyksiä. Ehdotettu laki syrjäyttää erityislakina yhdistyslain, mutta yhdistyslakia ja sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä tulee noudattaa, jos metsänhoitoyhdistyksistä annettavaksi ehdotetusta laista tai sen nojalla annetusta asetuksesta ei muuta johtuisi.

20 §. *Muutoksenhaku.* Ehdotetun lain nojalla annettaviin päätöksiin ei liittyisi muutoksenhakukieltoja, vaan päätöksiin voitaisiin hakea muutosta sen mukaan kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Lakiehdotuksen 9 §:n 1 momentissa tarkoitettu päätös hehtaarikohtaisen maksun suuruudesta ei olisi normipäätöksenä valituskelpoinen. Valituskelpoisia olisivat esimerkiksi 5 §:n 1 momentissa tarkoitettu päätös metsänhoitoyhdistyksen toimialueen rajojen vahvistamisesta, 10 §:n 2 momentissa tarkoitettu päätös metsänhoitomaksusta vapautumisesta ja 21 §:n 3 momentissa tarkoitettu velvoittava päätös.

21 §. *Valvonta ja seuraamukset.* Metsäkeskus valvoo toimialueensa metsänhoitoyhdistyksiä. Metsäkeskuksen tehtävänä on myös muiden metsäalan lakien valvonta. Metsänhoitoyhdistyksen asiakirjoihin ei sovelleta yleisten asiakirjain julkisuudesta annettua lakia (83/1951). Valvontaviranomaisen tiedonsaantioikeudesta ehdotetaan sisällytettäväksi säännös pykälän 1 momenttiin. Jos metsänhoitoyhdistys toimii useamman kuin yhden metsäkeskuksen toimialueella, kullakin metsäkeskuksella olisi sama tiedonsaantioikeus. Metsäkeskuksessa vain viranomais-tehtäviä hoitavilla toimihenkilöillä on oikeus metsänhoitoyhdistyksen toimittamiin tietoihin, asiakirjoihin ja selvityksiin. Koska tiedot saattavat sisältää esimerkiksi metsänhoitoyhdistyksen liiketoiminnalle tärkeää, salassa pidettävää tietoa, tietojen suojaus pitää järjestää metsäkeskuksessa asianmukaisesti. Kun tiedot ovat saapuneet metsäkeskukseen, niihin sovelletaan yleisten asiakirjain julkisuudesta annettua lakia metsäkeskuksista ja metsätalouden kehittämiskeskuksesta anne-

tun lain 8 §:n perusteella. Valvonnassa saatua tietoa ei saisi ilmaista sivulliselle tai käyttää muuhun kuin valvontaan ilman metsänhoitoyhdistyksen lupaa. Salassapitovelvollisuus ei kuitenkaan estäisi tietojen luovuttamista esitutkintaviranomaiselle ja syyttäjälle taikka muulle lain mukaan tiedon saantiin oikeutetulle viranomaiselle niiden tehtävien hoitamista varten.

Jos metsänhoitoyhdistys toimii vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä, metsäkeskuksen tulisi antaa metsänhoitoyhdistykselle tai sen johtavalle toimihenkilölle huomautus. Huomautuksen antamista koskeva asia käsiteltäisiin metsäkeskuksessa eriytettyinä viranomaisasiana. Metsänhoitoyhdistyksen hallituksen tulisi huomautuksen antamisen jälkeen käsitellä asia ja päättää tarvittavista toimenpiteistä.

Jos tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten vastainen toiminta on luonteeltaan törkeää tai jatkuu huomautuksen antamisen jälkeen, metsäkeskuksen tulisi velvoittaa asianomainen noudattamaan säännöksiä ja määräyksiä. Luonteeltaan törkeää olisi esimerkiksi sellainen menettely, jossa merkittävä määrä metsänhoitomaksuja käytettäisiin muuhun kuin 12 §:n 1 momentissa mainittuun tarkoitukseen. Toiminnan jatkumiseksi katsottaisiin huomautuksen antamisen jälkeen tapahtunut yksi laiminlyönti tai teko taikka aiemman laiminlyönnin tai teon jatkaminen. Velvoitteen tehosteeksi voitaisiin asettaa uhkasakko siinä järjestyksessä kuin uhkasakkolaissa (1113/1990) säädetään. Päätöksessä voitaisiin määrätä, että päätöstä on noudatettava muutoksenhausta huolimatta, jollei muutoksenhakuviranomaisen toisin määrää.

Metsäkeskuksen ohella on myös muita viranomaisia, jotka valvovat metsänhoitoyhdistysten toiminnan laillisuutta, kuten esimerkiksi kilpailuviranomaiset.

22 §. *Täytäntöönpanon johto ja valvonta.* Nykyisen metsänhoitoyhdistyksistä annetun asetuksen 19 §:n mukaan metsätalousasioissa toimivaltainen ministeriö antaa tarvittaessa tarkempia määräyksiä asetuksen soveltamisesta. Ministeriön toimivaltaa ehdotetaan jonkin verran laajennettavaksi, koska yleisten määräysten ja ohjeiden antamisvaltuus ei olisi rajattu pelkästään asetuksen soveltamiseen. Ministeriö ei kuitenkaan voisi antaa yleisiä määräyksiä ja ohjeita muusta kuin lain täytäntöönpanosta. Yksityisoikeudellisena yhdistyksenä metsänhoitoyhdistys voi

päättää melko vapaasti toiminnastaan.

23 §. *Tarkemmat säännökset.* Tämän lain eräisiin säännöksiin on otettu myös asetuksenantovaltuus. Tässä pykälässä ehdotettu asetuksenantovaltuus koskisi vain teknisluonteisia, lain täytäntöönpanoon liittyviä kysymyksiä.

24 §. *Voimaantulo.* Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 1998. Lain voimaantulo ei riipu muiden lakiehdotusten voimaantulosta.

Lailla kumottaisiin metsänhoitoyhdistyksistä annettu voimassa oleva laki (558/1950) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

25 §. *Metsänhoitomaksuja koskevat siirtymäsäännökset.* Metsänhoitomaksun laskentaperusteet tulisivat tämän lain myötä muuttumaan huomattavasti, minkä vuoksi tulisi varata riittävästi aikaa uusien perusteiden käyttöönoton vaatimalle hallinnolliselle työlle. Metsänhoitomaksut kannettaisiin ja tilitettäisiin uusien perusteiden mukaan ensimmäisen kerran vuodelta 1999. Vuotta 1998 koskevat tai sitä vanhemmat metsänhoitomaksut tilitettäisiin vanhan lain mukaan vuoden loppuun 1999 asti, minkä jälkeen metsänhoitomaksut tilitettäisiin tämän lain mukaan.

Vanhan lain mukaan 31 päivään joulukuuta 1999 asti tilitettyjä metsänhoitomaksuja käytetään vielä 1 päivänä tammikuuta 2000 jälkeenkin. Varojen käyttöön sovellettaisiin sitä lakia, jonka mukaan maksut on tilitetty riippumatta siitä, kumman lain mukaan maksut on kannettu. Säännös koskisi sekä täysiä metsänhoitomaksuja että metsänhoitomaksun neljänneksiä.

Lain 10 §:ssä säädettäväksi ehdotetun metsänhoitomaksusta vapautumisen edellytykset olisivat vaativammat kuin vanhan lain 8 §:n 4 momentissa tarkoitetun metsänhoitomaksun neljännesmaksuoikeuden edellytykset. Myöskin neljännesmaksun laskemisen perusteena olevat tiedot ovat vanhenemassa pinta-alaverotuksen siirtymäkauden loppupuolella. Tämän vuoksi olisi tarkoituksenmukaista lakkauttaa vanhan lain nojalla myönnetty oikeudet metsänhoitomaksun neljänneksen suorittamiseen kohtuullisen siirtymäkauden jälkeen. Kuluvana vuonna metsäkeskukset myöntävät vielä oikeuksia metsänhoitomaksun neljänneksen suorittamiseen, jotka enimmillään ulottuisivat vuoteen 2007 asti. Kun oikeudet lakkautettaisiin 31.12.2000, asianosaisilla olisi vajaa kolme vuotta aikaa hakea metsänhoitomaksusta vapautumista. Metsänhoitomaksujen neljännes-

ten kantamiseen ja tilittämiseen sovellettaisiin vanhaa lakia, koska uusi laki ei enää sisältäisi säännöksiä metsänhoitomaksun neljänneksestä. Valtion metsämaan osalta vanhan lain 9 §:n 1 momentissa säädetty oikeus metsänhoitomaksun neljänneksen suorittamiseen ilman eri hakemusta jatkuisi 31 päivään joulukuuta 2000 asti, jos edellytykset sille ovat voimassa. Metsänomistaja voisi hakea metsänhoitomaksusta vapautumista heti lain voimaantulon jälkeen, jolloin metsänhoitomaksusta vapautuminen syrjäyttäisi oikeuden metsänhoitomaksun neljänneksen suorittamiseen.

Metsäkeskuksen vanhan lain nojalla vahvistama metsänhoitoyhdistyksen toimialue olisi voimassa myös uuden lain aikana siihen asti kun metsäkeskus vahvistaa uuden toimialueen.

26 §. *Muut siirtymäsäännökset.* Tämän lain voimaan tullessa vireillä olevat vanhassa laissa tarkoitettut asiat ehdotetaan käsiteltäviksi vanhan lain perusteella, joka on yleinen periaate.

Nykyisen lain 19 §:n 2 momentin mukaan metsänhoitoyhdistys ei voi saada metsänhoitomaksuja, ennen kuin muun muassa sen säännöt on muutettu lain mukaisiksi. Nykyinen tilanne poikkeaa vanhan lain voimaantulosta siinä, että on olemassa kattava metsänhoitoyhdistysverkosto, joka saa metsänhoitomaksuja. Tämän vuoksi siirtymäsäännöstä ehdotetaan väljemmäksi kuin vanhassa laissa siten, että metsänhoitoyhdistyksen säännöt olisi muutettava tämän lain mukaisiksi viimeistään 31 päivänä joulukuuta 1999.

Metsänhoitoyhdistysten luottamushenkilöt on vallitsevan käytännön mukaan valittu yhdistyksen syyskokouksessa. Tässä laissa tarkoitettut valtuusto ja hallitus tulisi valita viimeistään 31 päivänä joulukuuta 1999, ja uudet toimielimet aloittaisivat 1 päivänä tammikuuta 2000. Samoja sääntöjä sovellettaisiin myös tilintarkastajiin. Henkilö voitaisiin valita uuteenkin toimielimeen, vaikka hän olisi toiminut vastaavassa entisessä toimielimessä. Henkilöiden erovuorot pitäisi kuitenkin päättää uudelleen uusissa toimielimissä.

Metsänhoitoyhdistyksen puukauppaa koskevat säännökset uudessa laissa merkitsisivät joiltain osin säätelyn tiukkenemista aiempaan käytäntöön verrattuna. Muutamat metsänhoitoyhdistykset ovat suoraan tai välillisesti osakkaina tai jäseninä pääasiallisesti puukauppaa harjoittavissa yhteisöissä, minkä tämän lain 7 §:n 3 momentti kieltää. Ta-

loudellisten tappioiden välttämiseksi olisi kohtuullista säätää kolmen vuoden mittaisesta siirtymäajasta, jonka kuluessa tällaiset osakkuudet ja jäsenyydet tulee lopettaa. Säännös ei koskisi uuden lain voimaan tultua alkavia osakkuuksia tai jäsenyyksiä. Metsänhoitoyhdistyksillä on myös sellaisia puukauppaan ja puunkorjaukseen liittyviä sopimuksia puun ostajan kanssa, jotka lain 7 §:n 2 momentti kieltää. Nämä sopimukset pitäisi purkaa viimeistään 31 päivänä joulukuuta 1998.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Luonnos lain nojalla annettavasta asetuksesta on esityksen liitteenä. Metsänhoitoyhdistyslakityöryhmä ei käsitellyt asetusluonnosta. Luonnoksesta on tarkoitus neuvotella pääpiirteissään toiminnasta puukaupassa ja lakiehdotuksesta. Asetus annettaisiin mahdollisimman nopeasti lain vahvistamisen jälkeen.

Lain nojalla annettaisiin myös metsätalousasioissa toimivaltaisen ministeriön päätös. Päätöksessä täsmennettäisiin metsänhoitoyhdistysten toiminnasta puukaupassa ja puunkorjauksessa annettuja säännöksiä. Keskusmetsälautakunta Tapio on vuonna 1984 antanut metsänhoitoyhdistysten puun markkinointia ja hankintapalvelua koskevat ohjeet. Päätöksessä käsiteltäisiin samankaltaisia asioita kuin Tapion ohjeissa aikanaan.

3. Voimaantulo

Lakiehdotus vastaa merkittävältä osin nykyistä metsänhoitoyhdistyksistä annettua lakia. Suurimmat muutokset liittyisivät metsänhoitomaksun laskentaperusteiden muuttamiseen, metsänhoitoyhdistysten puukaupallisen toiminnan säätelyyn, metsänhoitomaksusta vapautumiseen sekä päätöksentekoon metsänhoitoyhdistyksessä. Nykyinen laki on jo melko vanha, ja uusi laki merkitsisi aiempaa yksityiskohtaisempaa säätelyä monissa asioissa. Tämän vuoksi olisi perusteltua varata riittävän pitkä aika lain voimaantulon edellyttämiin toimenpiteisiin. Lain täytäntöönpano edellyttää myös koulutusta ja tiedottamista. Tämän vuoksi ehdotetaan, että laki tulisi voimaan vuoden 1998 alusta. Lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin tulisi kuitenkin ryhtyä jo ennen voimaantuloa.

4. Säättämisyjärjestys

Metsänhoitomaksu on poikkeuksellinen veronluonteinen maksu. Yksityisoikeudelliselle yhdistykselle suoritetaan pakollista maksua, jonka kannosta verohallinto huolehtii. Vastaavasti metsänhoitoyhdistyksen toimintavapautta on rajoitettu ja yhdistykselle on asetettu velvoite suorittaa metsäpoliittisesti tärkeitä pidettäviä tehtäviä. Järjestelmä on kuitenkin ollut jo pitkään voimassa, ja sen avulla on saavutettu hyviä tuloksia suomalaisessa, pienomistusvaltaisessa yksityismetsätaloudessa. Järjestelmän perusperiaatteita ei ehdoteta muutettaviksi.

Perustuslakivaliokunta on katsonut, että veronluonteista maksua tulee arvioida hallitusmuodon 61 §:n kannalta. Verovelvollisuuden ja veron suuruuden perusteista tulee säätää laissa niin tarkasti, että lakia soveltavien viranomaisten harkinta lakia sovellettaessa on sidottua harkintaa, ja toisaalta laissa on oltava myös säännökset maksuvelvollisen oikeusturvasta (PeVL 30/1993).

Maanomistuksen perusteella määräytyvien maksujen osalta maanomistajilla on pitkään ollut oikeus päättää itse maksun suuruudesta (esim. mantaalimaksu aikoinaan). Metsänhoitoyhdistysten kohdalla on nähty luontevana järjestely, jossa metsänomistajat itse päättävät, kuinka paljon metsänhoitomaksuvaroja on käytettävissä metsätalouden edistämiseen metsänhoitoyhdistyksen alueella. Järjestelyä muutettaisiin siten, että sekä metsänomistajasetä hehtaarikohtaisen maksun määrä suhteessa puun hintaan säädettäisiin laissa, mikä täyttäneen HM 61 §:ssä säädetyn vaatimuksen.

Metsänhoitoyhdistyksen jäsenyys on nykyään yhdistyslain mukainen. Lakiehdotuksessa siirryttäisiin automaattiseen jäsenyyteen. Vastaavasti metsänomistajan oikeus erota yhdistyksestä olisi säädetty yhdistyslain mukaista menettelyä yksinkertaisemmaksi. Kysymyksessä ei olisi varsinainen pakkojäsenyys, koska metsänomistajalla olisi aina oikeus kieltäytyä jäsenyydestä. Perusoikeusuudistuksen esityöt (HE 309/1993 vp, s. 80) ja perustuslakivaliokunnan tulkintakäytäntö (PeVL 3/1997 vp) huomioon ottaen ehdotettu jäsenyysjärjestely näyttäisi täyttävän hallitusmuodon 10 a §:n yhdistymisvapautta koskevat vaatimukset eikä myöskään olisi vastoin Euroopan ihmisoikeussopimuksen 11 artiklaa.

Metsänhoitoyhdistyksen toiminta puukaupassa omaan lukuunsa on nykyisenkin lain mukaan kiellettyä. Lakiehdotuksessa täsmennettäisiin puukauppaa ja puunkorjuuta koskevia säännöksiä. Lähinnä välilliseen toimintaan puukaupassa esitetään lisärajoitteita. Ne voidaan kuitenkin johtaa yleisestä kiellosta käydä puukauppaa omaan lukuunsa.

Nykyisen metsänhoitoyhdistyslain nojalla on kuluvan vuoden aikana myönnetty enimmillään vuoteen 2007 asti voimassa olevia oikeuksia metsänhoitomaksun neljänneksen suorittamiseen, jotka kuitenkin esityksen mukaan päättyisivät vuonna 2000. Vaikka metsänhoitomaksusta vapautumisen edellytykset jossain määrin tiukkenisivatkin neljännesmaksun edellytyksiin verrattuna, valtaosa neljännesmaksuoikeuden saaneista täyttäne

metsänhoitomaksusta vapautumisen edellytykset. Metsien pinta-alaverotus päättyy vuonna 2005, jonka jälkeen ei ole enää metsänhoitomaksun neljänneksen laskennassa tarvittavaa tietopohjaa. Näistä syistä kahta järjestelmää ei pidetä tarkoituksenmukaisena ylläpitää yli kolmea vuotta.

Edellä mainituilla perusteilla laki metsänhoitoyhdistyksistä voitaisiin säätää valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n mukaisessa tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Lakiehdotuksen perustuslainmukaisuus olisi kuitenkin aiheellista ratkaista eduskuntakäsittelyn aikana perustuslakivaliokunnassa.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

metsänhoitoyhdistyksistä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Metsänhoitoyhdistyksen tarkoitus

Metsänhoitoyhdistys on metsänomistajien yhteenliittymä, jonka tarkoituksena on edistää metsänomistajien harjoittaman metsätalouden kannattavuutta ja heidän metsätaloudelleen asettamiensa muiden tavoitteiden toteutumista sekä edistää taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävästä metsien hoitoa ja käyttöä.

Tarkoituksensa toteuttamiseksi metsänhoitoyhdistyksellä on oikeus saada tässä laissa tarkoitettuja metsänhoitomaksuja.

2 §

Määritelmiä

Metsänomistajalla tarkoitetaan sitä, joka omistaa metsätalouteen käytettävissä olevaa maata käsittävän kiinteistön (*metsän*) kalenterivuoden alkaessa. Tämän lain säännöksiä metsänomistajasta sovelletaan myös siihen, jolla on pysyvä hallintaoikeus metsään. Metsänomistajaa koskevia säännöksiä ei sovelleta siihen, jonka hallintaoikeus metsään perustuu metsänomistajan tai aikaisemman omistajan tekemään sopimukseen.

Metsänomistajaksi katsotaan luonnollinen henkilö tai tuloverolaissa (1535/1992) tarkoitettu yhtymä, yhteisö tai yhteisetuus. Puolisoiden yhteisesti omistaman tai hallitsemman metsän osalta metsänomistajaksi katsotaan puoliset yhdessä.

Metsätalouteen käytettävissä olevalla maalalla tarkoitetaan metsäveroasetuksen (1208/1991) 3 §:ssä tarkoitettua metsämaata.

3 §

Metsänhoitoyhdistyksen yleistehtävä

Metsänhoitoyhdistyksen tehtävänä on tarjota toimialueellaan metsänomistajille niitä palveluja, joita he tarvitsevat metsätalouden harjoittamisessa, ja järjestää metsänomistajien käytettäväksi sitä varten tarvittavaa ammattiapua.

4 §

Tasapuolisuuden vaatimus

Metsänhoitoyhdistyksen ja sen toimihenkilön on kohdeltava metsänhoitomaksua maksavia metsänomistajia tasapuolisesti. Silloin kun on kyse puukauppaa koskevista tehtävistä, metsänhoitoyhdistys tai sen toimihenkilö ei saa omilla toimillaan saattaa myöskään ostajia keskenään eriarvoiseen asemaan.

Yhdistyvien metsänhoitoyhdistysten huomattavien varallisuuserojen tasoittamiseksi voidaan 1 momentissa tarkoitettu tasapuolisuusvelvoitteesta poiketa metsänhoitomaksuvelvollisuuden osalta enintään kolmen vuoden ajan.

5 §

Metsänhoitoyhdistyksen toimialue

Metsäkeskus vahvistaa hakemuksesta metsänhoitoyhdistyksen toimialueen rajat. Toimivaltainen on se metsäkeskus, jonka toimialueella sijaitsee eniten vahvistettavaksi esitettyä, metsätalouteen käytettävissä olevaa maata.

Metsänhoitoyhdistyksen toimialue tulee vahvistaa kooltaan sellaiseksi, että toimialueelta kertyvien metsänhoitomaksujen ja muiden tulojen avulla metsänhoitoyhdistyksen on mahdollista hankkia riittävä henkilöstö ja muut voimavarat tarkoituksensa ja tehtävien toteuttamiseksi. Metsänhoitoyhdistyksen rajojen tulisi mahdollisuuksien mukaan noudattaa muita hallinnollisia rajoja. Erityisen tärkeistä syistä näistä vaatimuksista voidaan poiketa.

Metsänhoitoyhdistyksen toimialueesta säädetään tarkemmin asetuksella.

6 §

Jäsenyys metsänhoitoyhdistyksessä

Metsänhoitoyhdistyksen jäseniä ovat, jolleivät kieltäydy jäsenyydestä, metsänomistajat, joilla on hallintaoikeus yhdistyksen toimialueella sijaitsevaan metsään ja jotka ovat velvollisia suorittamaan siitä metsänhoitomaksun metsänhoitoyhdistykselle. Yhteisömuutoksessa olevan kiinteistön tai alueen kaikki omistajat ovat edellä tarkoitettulla tavalla metsänhoitoyhdistyksen jäseniä. Muilla metsänomistajilla on oikeus liittyä jäseneksi sen mukaan kuin yhdistyslaissa (503/1989) säädetään.

Metsänomistajan jäsenyys metsänhoitoyhdistyksessä alkaa, kun metsänhoitoyhdistykselle on vahvistettu toimialue ja yhdistys on rekisteröity. Jäsenyys metsänhoitoyhdistyksessä päättyy, kun metsänomistajan kirjallinen eroilmoitus on saapunut metsänhoitoyhdistykselle. Metsänhoitoyhdistyksen säännöissä ei voida määrätä, että ero tulisi voimaan vasta määrääjän jälkeen, eikä muilla tavoin rajoittaa eroamisoikeutta.

Metsänhoitomaksunsa maksanutta metsänomistajaa ei voida erottaa metsänhoitoyhdistyksestä. Muuten jäsenen erottamisesta on voimassa, mitä yhdistyslaissa säädetään. Metsänhoitoyhdistyksestä eroaminen tai erottaminen ei poista metsänhoitomaksua maksavan metsänomistajan oikeutta saada metsänhoitoyhdistyksen palveluja.

7 §

Toiminta puukaupassa ja puunkorjuussa

Metsänhoitoyhdistys ei saa harjoittaa kauppaa ostamalla tai myymällä metsänhakkuu-

oikeuksia tai puutavaraa omaan lukuunsa eikä muutakaan elinkeinotoimintaa, joka ei ole tarpeellista yhdistyksen tarkoituksen ja tehtävien toteuttamiseksi. Puukauppaa koskevia sopimuksia metsänhoitoyhdistys voi tehdä, energiapuuta ja metsänhoitoyhdistyksen toimialueen pienyrityksille omaa jalostustoimintaa varten toimitettavaa puuta lukuunottamatta, vain kirjallisiin valtuutuksiin perustuen asianomaisten metsänomistajien nimissä.

Puukaupassa ja siihen liittyvässä puunkorjuussa, lukuunottamatta energiapuuta ja 1 momentissa tarkoitettua pienyritysten tarvitsemää puuta, metsänhoitoyhdistys voi antaa ammattiapua ja palvelua vain myyjälle tai hänen valtuuttamalleen. Tällainen palvelu ei saa kuitenkaan heikentää metsänomistajien metsänhoidollisiin tehtäviin annettavaa ammattiapua.

Metsänhoitoyhdistys ei saa olla suoraan eikä välillisesti osakkaana tai jäsenenä pääasiallisesti puukauppaa harjoittavassa yhteisössä eikä myöskään harjoittaa 1 momentissa metsänhoitoyhdistyksiltä kiellettyä puukaupallista toimintaa tällaisen yhteisön välityksellä.

Metsänhoitoyhdistyksen hallituksen jäsen tai yhdistyksen palveluksessa oleva toimihenkilö ei saa harjoittaa puutavaran kauppaa tai jalostusta taikka olla sellaista elinkeinoa harjoittavan palveluksessa, eikä toimia puun ostajan edustajana tai asiamiehenä, hallituksen tai vastaavan toimielimen jäsenenä taikka toimihenkilötehtävässä puukaupallisessa yhteisössä, eikä muutoinkaan ottaa hoitaakseen tehtävää, joka saattaa olla ristiriidassa metsänhoitoyhdistyksen tarkoituksen tai tehtävien kanssa.

Metsänhoitoyhdistyksen sekä sen luottamus- ja toimihenkilön toiminnasta puukaupassa ja puunkorjuussa säädetään tarkemmin metsätalousasioissa toimivaltaisen ministeriön päätöksellä.

8 §

Metsänhoitomaksun perusteet

Metsätalouteen käytettävissä olevasta maasta on suoritettava metsänhoitomaksuna metsänomistajakohtaista perusmaksua sekä hehtaariohtaista maksua. Perusmaksun suuruus on 70 prosenttia koko maan kolmen edellisen kalenterivuoden puukuutiometrin

keskikantohinnan aritmeettisesta keskiarvosta.

Hehtaarikohtaista maksua varten maa jaetaan neljään vyöhykkeeseen siten, että:

1) ensimmäiseen vyöhykkeeseen kuuluvat Etelä-Suomen lääni kokonaisuudessaan sekä Länsi-Suomen ja Itä-Suomen lääneistä muut kuin toiseen vyöhykkeeseen kuuluvat kunnat;

2) toiseen vyöhykkeeseen kuuluvat *Länsi-Suomen läänistä* Alahärmä, Alajärvi, Alavus, Dragsfjärd, Evijärvi, Halsua, Himanka, Honkajoki, Houtskari, Ilmajoki, Iniö, Isojoki, Isokyrö, Jalasjärvi, Jurva, Jämijärvi, Kankaanpää, Kannus, Karijoki, Karstula, Karvia, Kaskinen, Kauhajoki, Kauhava, Kaustinen, Kihniö, Kinnula, Kivijärvi, Kokkola, Korpoo, Korsnäs, Kortesejärvi, Kristiinankaupunki, Kruunupyy, Kuortane, Kurikka, Kustavi, Kyyjärvi, Kälviä, Laihia, Lappajärvi, Lapua, Lehtimäki, Lestijärvi, Lohtaja, Luoto, Maalahti, Maksamaa, Merikarvia, Merimasku, Mustasaari, Nauvo, Nurmo, Närpiö, Oravainen, Parkano, Pedersören kunta, Perho, Peräseinäjoki, Pietarsaari, Pihtipudas, Pylkönmäki, Rymättylä, Seinäjoki, Siikainen, Soini, Taivassalo, Teuva, Toholampi, Töysä, Ullava, Uusikaarlepyy, Vaasa, Velkua, Veteli, Vimpeli, Vähäkyrö, Västanfjärd, Vöyri, Ylihärmä, Ylistaro ja Ähtäri, *Itä-Suomen läänistä* Ilomantsi, Juuka, Kiuruvesi, Lieksa, Nurmee, Polvijärvi, Rautavaara, Sonkajärvi, Valtimo ja Vieremä sekä *Oulun läänistä* muut kuin kolmanteen vyöhykkeeseen kuuluvat kunnat;

3) kolmanteen vyöhykkeeseen kuuluvat Oulun läänistä Kuusamo, Pudasjärvi ja Taivalkoski ja Lapin läänistä muut kuin neljänteen vyöhykkeeseen kuuluvat kunnat; sekä

4) neljänteen vyöhykkeeseen kuuluvat Lapin läänistä Enontekiö, Inari ja Utsjoki.

Hehtaarikohtaisen maksun suuruus on ensimmäisellä vyöhykkeellä kahdeksan ja puoli prosenttia, toisella vyöhykkeellä viisi ja puoli prosenttia, kolmannella vyöhykkeellä kaksi ja puoli prosenttia ja neljännellä vyöhykkeellä puoli prosenttia koko maan kolmen edellisen kalenterivuoden puukuutiometrin keskikantohinnan aritmeettisesta keskiarvosta. Pinta-alan perusteella metsänomistajan maksettavaksi määrättävän metsänhoitomaksun enimmäismäärä metsänhoitoyhdistystä kohti on kaikilla vyöhykkeillä koko maan kolmen edellisen kalenterivuoden puukuutiometrin keskikantohinnan aritmeettinen keskiarvo kerrottuna kolmellakymmenellä.

9 §

Metsänhoitomaksun huojennukset

Metsänhoitoyhdistyksen toimialueelta kannettavaa hehtaarikohtaista maksua voidaan erityisestä syystä alentaa. Hehtaarikohtaisen maksun alentamisesta päättää metsäkeskus metsänhoitoyhdistyksen esityksestä. Alentamisen perusteista säädetään metsätalousasioissa toimivaltaisen ministeriön päätöksellä.

Metsänhoitomaksua ei määrätä maksettavaksi, jos metsänomistajan metsätalouteen käytettävissä olevan maan pinta-ala metsänhoitoyhdistyksen toimialueella on Lapin läänissä alle 12 hehtaaria, Oulun läänissä alle seitsemän hehtaaria ja muualla maassa alle neljä hehtaaria. Metsänomistaja, joka on 6 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla liittynyt metsänhoitoyhdistyksen jäseneksi, on kuitenkin velvollinen suorittamaan perusmaksun niin kauan kuin hän on metsänhoitoyhdistyksen jäsenenä.

Metsätalousasioissa toimivaltainen ministeriö vahvistaa vuosittain koko maan kolmen edellisen kalenterivuoden puukuutiometrin keskikantohinnan aritmeettisen keskiarvon Metsäntutkimuslaitoksen esityksestä.

10 §

Metsänhoitomaksusta vapautuminen

Jos metsänomistajan metsiä on vähintään viiden vuoden ajan hoidettu ja käytetty metsäsuunnitelmaan perustuen hyvän metsänhoidon ja -käytön vaatimusten mukaisesti, metsänomistaja voi saada vapautuksen metsänhoitomaksusta. Metsänomistajan metsien hoidossa ja käytössä tulee lisäksi olla käytettävissä muu kuin metsäkeskuksen tai metsänhoitoyhdistyksen palveluksessa oleva metsäammattihenkilö, jos metsänomistaja tai hänen puolisonsa ei itse ole saanut riittävää metsäalan koulutusta. Vapautuksen saanut metsänomistaja ei voi olla metsänhoitoyhdistyksen jäsen.

Vapautusta metsänhoitomaksusta haetaan siltä metsäkeskukselta, jonka toimialueella tila sijaitsee. Vapautus voidaan myöntää enintään kymmeneksi vuodeksi kerrallaan. Vapautus koskee myös sellaisia metsiä, jotka tulevat vapautuksen saaneen metsänomistajan omistukseen vapautuksen voimassaoloai-

kana, jos vapautus on myönnetty kaikille metsänomistajan hakemuksen tekoaikana metsäkeskuksen toimialueella omistamille metsille. Metsäkeskuksen tulee metsänomistajaa kuultuaan lakkauttaa vapautus, jos sen edellytykset eivät enää täyty.

Metsänhoitomaksusta vapautumisen edellytyksistä säädetään tarkemmin asetuksella, jonka nojalla voidaan antaa yleisiä määräyksiä metsätalousasioissa toimivaltaisen ministeriön päätöksellä.

11 §

Maksujen tilittäminen

Metsänhoitoyhdistyksen toimialueelta kannettavista metsähoitomaksuista tilitetään 98 prosenttia metsänhoitoyhdistykselle ja kaksi prosenttia maksujen kannon ja tilittämisen korvauksena verohallinnolle. Metsänhoitoyhdistys ei kuitenkaan voi saada varoja ennen kuin yhdistyksen toimialue on vahvistettu.

Metsänhoitoyhdistyksen toimialueen ulkopuolelta kannettavat metsänhoitomaksut tilitetään metsäkeskukselle.

12 §

Varojen käyttäminen

Metsänhoitoyhdistyksen tulee käyttää sille 11 §:n 1 momentin nojalla kertyvät varat ensi sijassa toimialueensa metsänomistajien metsänhoidolliseen ja metsätaloutta yleisesti edistävään neuvontaan, koulutukseen ja tiedotukseen sekä metsänhoitoyhdistyksen hallinnollisiin tehtäviin. Varoja saa käyttää metsien kestävän hoidon ja käytön edistämiseen sekä metsien biologisen monimuotoisuuden edellytysten turvaamiseen. Varat on tarkoitettu erityisesti puuntuotannon kannalta tärkeiden toimenpiteiden edistämiseen.

Metsänhoitomaksuja ei saa käyttää metsänhoitoyhdistyksen antaman työpalvelun varsinaisiin työkustannuksiin, eikä muutenkaan sellaisella tavalla, joka merkitsisi olennaista kilpailun vääristymistä. Metsänhoitomaksua ei myöskään saa käyttää puukaupalliseen toimintaan, lukuun ottamatta puunmyyntisuunnitelmien laatimista.

Metsäkeskuksen tulee tallettaa sille 11 §:n 2 momentin nojalla kertyvistä varoista toinen puoli luovutettavaksi alueella myö-

hemmin toimintansa aloittavalle metsänhoitoyhdistykselle ja toinen puoli varoista tulee käyttää yksityismetsätalouden edistämiseen kyseisellä alueella.

Tämän lain nojalla kerättävien maksujen käytöstä säädetään tarkemmin asetuksella ja sen nojalla annettavalla metsätalousasioissa toimivaltaisen ministeriön päätöksellä.

13 §

Maksujen kantomenettely

Verotuksesta vastaava viranomainen laskee kunkin metsänomistajan suoritettavaksi tulevan metsänhoitomaksun sekä kantaa ja tilitää maksut.

Mitä säädetään verotusmenettelystä sekä muutoksenhausta verotukseen, on vastaavasti soveltuvin osin voimassa metsänhoitomaksusta.

14 §

Vararahasto ja taloudelliset vastuut

Metsänhoitoyhdistyksellä tulee olla vararahasto, jonka varat ovat vähintään yhdistyksen kolmena edellisenä vuotena keskimäärin vuotta kohti saamien metsänhoitomaksujen määrän suuruiset. Vararahaston vähimmäismäärään kuuluvia varoja yhdistys saa käyttää ainoastaan metsäkeskuksen luvalla erityisten syiden sitä vaatiessa. Vararahastoa on täydennettävä, jos se käyttämisen tai metsänhoitomaksun kohoamisen vuoksi on käynyt edellä tarkoitettua pienemmäksi.

Metsänhoitoyhdistys voi tehdä sijoituksia ja ottaa kantaakseen vastuuta muissa kuin 7 §:n 3 momentissa tarkoitetuissa yhteisöissä, jos ne ovat sen talouden kannalta vähäisiä. Sijoitusten ja vastuiden yhteismäärä ei saa ylittää yhdistyksen vapaata omaa pääomaa. Tehdyt sijoitukset ja otetut vastuut eivät saa vaarantaa yhdistyksen toimintaa.

15 §

Päätöksenteko metsänhoitoyhdistyksessä

Metsänhoitoyhdistyksen jäsenten päätösvaltaa käyttävät jäsenten ehdottamat ja vaaleilla valitsevat valtuutetut, jotka muodosta-

vat valtuuston. Jos metsän omistaa 2 §:n 2 momentissa tarkoitettu yhtymä, yhteisö, yhteisetuus tai puoliset yhteisesti, metsänomistajilla on yksi yhteinen ääni. Valtuutetut valitaan kerralla ilman vaalipiirijakoa enemmistövaalitapaa noudattaen postin välityksellä. Metsänhoitoyhdistyksen yhdistyessä valtuusto voidaan kuitenkin valita ensimmäisen kerran vaalipiirijakoa noudattaen. Valtuuston toimikausi on neljä vuotta.

Metsänhoitoyhdistyksen hallituksen jäsenet valitaan siten, että hallituksen kokoonpano edustaa riittävästi metsänhoitoyhdistyksen toimialueen eri osia ja metsänomistajakuntaa.

Päätettäessä metsänhoitoyhdistyksen yhdistymisestä ja siihen liittyvistä järjestelyistä päätökseksi tulee yhdistyslain 27 §:n estämättä se mielipide, jota on kannattanut yli puolet äänestyksessä annetuista äänistä. Äänen mennessä tasan päätökseksi tulee se mielipide, jota kokouksen puheenjohtaja ilmoittaa kannattavansa tai, jos päätös tehdään erillisessä äänestystilaisuudessa tai postitse, arvalla ratkaistava tulos. Metsänhoitoyhdistyksen säännöissä ei voida poiketa tästä päätöksentekojärjestyksestä.

Metsänhoitoyhdistyksen valtuusto asettaa vaalitoimikunnan, joka vastaa vaalien toimeenpanosta. Metsänhoitoyhdistyksellä on oikeus saada verotuksesta vastaavalta viranomaiselta luettelo metsänhoitomaksuvelvollisista metsänomistajista vaaleja varten.

Metsänhoitoyhdistyksen valtuuston valitsemisesta säädetään tarkemmin asetuksella.

16 §

Kirjanpito ja tilintarkastus

Metsänhoitoyhdistyksen tilikausi on kalenterivuosi. Metsänhoitoyhdistyksen kirjanpito tulee laatia siten, että siitä ilmenee metsänhoitomaksuvarojen käyttö. Metsänhoitoyhdistyksen kirjanpitovelvollisuudesta, kirjanpidosta ja tilinpäätöksestä on soveltuvin osin voimassa, mitä kirjanpitolaisissa (655/1973) säädetään.

Tilintarkastusta varten metsänhoitoyhdistyksen valtuuston on valittava vähintään yksi tilintarkastaja, jonka on oltava Keskuskaupakamarin, kauppakamarin tai julkishallinnon ja -talouden tilintarkastuslautakunnan hyväksymä tilintarkastaja taikka tilintarkastusyhteisö. Jos metsänhoitoyhdistyksellä on vain yksi tilintarkastaja, joka ei ole edellä

tarkoitettu tilintarkastusyhteisö, on valittava ainakin yksi varatilintarkastaja. Metsänhoitoyhdistyksen tilintarkastuksesta on soveltuvin osin voimassa, mitä tilintarkastuslaissa (936/1994) säädetään.

Jos tilintarkastaja kesken tilikauden havaitsee merkittävää huomautettavaa metsänhoitoyhdistyksen hallinnossa tai taloudessa, on asiasta viipymättä ilmoitettava metsänhoitoyhdistyksen hallitukselle ja metsäkeskuskelle.

17 §

Kelpoisuus hallitukseen

Metsänhoitoyhdistyksen hallitukseen ei saa kuulua henkilöä, jonka muu tehtävä tai asema voi olla ristiriidassa metsänhoitoyhdistyksen tarkoituksen tai tehtävien kanssa.

18 §

Ilmoitukset yhdistysrekisteriin

Kun metsänhoitoyhdistyksen toimialue on vahvistettu, yhdistyksen tulee viipymättä rekisteröityä yhdistyslain 48 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

Metsänhoitoyhdistyksen tulee toimittaa yhdistyslain 9 luvussa tarkoitettut, yhdistysrekisteriin osoitetut ilmoitukset metsäkeskuskelle, jonka on toimitettava ilmoitukset edelleen yhdistyslain 47 §:n 1 momentissa tarkoitettulle viranomaiselle.

Tässä laissa tarkoitettun yhdistyksen nimesä tulee olla sana "metsänhoitoyhdistys" tai vastaava ruotsinkielinen sana. Näitä sanoja ei saa käyttää muun yhdistyksen nimessä.

19 §

Suhde yhdistyslakiin

Jollei tästä laista tai sen nojalla annetusta asetuksella muuta johdu, metsänhoitoyhdistykseen sovelletaan yhdistyslakia.

20 §

Muutoksenhaku

Tämän lain nojalla annettuun päätökseen saa hakea muutosta sen mukaan kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

21 §

Valvonta ja seuraamukset

Metsäkeskus valvoo toimialueensa metsänhoitoyhdistyksiä. Metsäkeskuksella on oikeus saada metsänhoitoyhdistykseltä valvonnan kannalta tarpeelliseksi katsomansa tiedot, asiakirjat ja selvitykset. Metsänhoitoyhdistyksen valvontaa varten saatuja tietoja ei saa ilmaista sivulliselle eikä käyttää muuhun tarkoitukseen ilman metsänhoitoyhdistyksen lupaa.

Metsäkeskuksen tulee antaa kirjallinen huomautus sille, joka menettelee vastoin tätä lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä.

Jos tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten vastainen toiminta on luonteeltaan törkeää tai jatkuu 2 momentissa tarkoitetun huomautuksen antamisen jälkeen, metsäkeskuksen tulee velvoittaa asianomainen noudattamaan säännöksiä ja määräyksiä. Velvoitteen tehosteeksi voidaan asettaa uhkasakko siinä järjestyksessä kuin uhkasakkolaissa (1113/1990) säädetään. Päätöksessä voidaan määrätä, että päätöstä on noudatettava muutoksenhausta huolimatta, jollei muutoksenhakuviranomainen toisin määrää.

22 §

Täytäntöönpanon johto ja valvonta

Tämän lain täytäntöönpanon johto ja valvonta kuuluu metsätalousasioissa toimivaltaiselle ministeriölle, joka voi antaa lain täytäntöönpanoa koskevia yleisiä määräyksiä ja ohjeita.

23 §

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

24 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 199 .

Tällä lailla kumotaan metsänhoitoyhdis-

tyksistä 17 päivänä marraskuuta 1950 annettu laki (558/1950) siihen myöhemmin tehdyine muutoksineen (*vanha laki*).

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

25 §

Metsänhoitomaksuja koskevat siirtymäsäännökset

Vuotta 1998 koskevat metsänhoitomaksut kannetaan ja tilitetään vanhan lain perusteella. Vuotta 1999 koskevat metsänhoitomaksut kannetaan ja tilitetään tämän lain perusteella. Vuoden 2000 jälkeen metsänhoitomaksut kuitenkin tilitetään tämän lain mukaan riippumatta niiden kantovuodesta. Vanhan lain 8 §:n 4 momentissa tarkoitetut metsänhoitomaksun neljänneksen kannetaan ja tilitetään kuitenkin vanhan lain perusteella.

Vanhan lain 13 §:n perusteella tilitettyjen metsänhoitomaksujen käytössä noudatetaan vanhaa lakia ja sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä niin kauan kuin näitä varoja käytetään.

Vanhan lain 8 §:n 4 momentin perusteella myönnetty oikeus metsänhoitomaksun neljänneksen suorittamiseen on voimassa sille myönnetyn ajan, kuitenkin enintään 31 päivään joulukuuta 2000 asti, jollei metsäkeskus toisin päättä. Metsämaan osalta, jota hoidetaan ja käytetään valtion lukuun, oikeus metsänhoitomaksun neljänneksen suorittamiseen on voimassa mainittuun ajankohtaan asti, jollei metsäkeskus toisin päättä.

26 §

Muut siirtymäsäännökset

Tämän lain voimaan tullessa vireillä olevat vanhassa laissa tarkoitetut asiat käsitellään loppuun vanhan lain säännösten mukaisesti.

Metsänhoitoyhdistyksen säännöt tulee muuttaa tämän lain mukaisiksi viimeistään 31 päivänä joulukuuta 1999.

Metsänhoitoyhdistykselle tulee valita 15 §:n 1 momentissa tarkoitettu valtuusto ja 15 §:n 2 momentissa tarkoitettu hallitus viimeistään 31 päivänä joulukuuta 1999. Valtuuston ja hallituksen toimikaudet alkavat 1 päivänä tammikuuta 2000.

Vanhan lain aikana syntynyt, tämän lain 7 §:n 3 momentin vastainen metsänhoitoyhdistyksen osakkuus tai jäsenyys pääasiallisesti puukauppaa harjoittavassa yhteisössä tulee lopettaa viimeistään 31 päivänä

joulukuuta 2000. Vanhan lain aikana tehty, tämän lain 7 §:n 2 momentin vastainen sopimus metsänhoitoyhdistyksen palvelujen antamisesta puun ostajalle tulee purkaa viimeistään 31 päivänä joulukuuta 1998.

Helsingissä 17 päivänä lokakuuta 1997

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Ministeri *Antti Kalliomäki*

Asetus

metsänhoitoyhdistyksistä

Maa- ja metsätalousministeriön esittelystä säädetään metsänhoitoyhdistyksistä päivänä kuuta 199 annetun lain (/199) nojalla:

1 §

Metsänhoitoyhdistyksen toimialue

Yhdistyksen, jonka tarkoituksena on toimia metsänhoitoyhdistyksistä annetussa laissa (/) tarkoitettuna metsänhoitoyhdistyksenä, tulee tehdä asianomaiselle metsäkeskukselle lain 5 §:n 2 momentissa vaatimusten mukainen esitys toimialueekseen. Jos metsänhoitoyhdistyksen toimialueen on tarkoitus ulottua toisen metsäkeskuksen alueelle, tulee toimialueen vahvistavan metsäkeskuksen pyytää toiselta metsäkeskukselta asiasta lausunto ennen toimialueen vahvistamista.

Lain 5 §:ssä tarkoitetusta yhdistyksen vähimmäiskoosta ja hallinnollisia rajoja koskevasta vaatimuksesta voidaan poiketa, jos se on tarpeellista maantieteellisesti tai kielellisesti yhtenäisten alueiden aikaansaamiseksi taikka muista erityisen tärkeistä syistä.

Metsäkeskuksen vahvistus metsänhoitoyhdistyksen toimialueesta tulee voimaan sen antamista seuraavan kalenterivuoden alusta, josta lähtien yhdistys saa lain 11 §:ssä tarkoitetun osuutensa alueelta kannettavista metsänhoitomaksuista.

2 §

Metsänhoitoyhdistyksen henkilöstö

Metsänhoitoyhdistyksen palveluksessa on toiminnanjohtaja ja tarpeellinen määrä muuta henkilöstöä.

Metsänhoitoyhdistyksen ja sen toimihenkilön on toimittava säädösten ja määräysten puitteissa päämiehenään olevan metsänomistajan edun ja tahdon mukaisesti.

3 §

Metsänhoitomaksusta vapautumisen hakeminen ja myöntäminen

Metsänomistajan, joka haluaa saada vapau-

tuksen metsänhoitomaksusta, tulee tehdä asiasta hakemus asianomaiselle metsäkeskukselle. Hakijan tulee hakemuksessaan osoittaa hoitaneensa asianomaisen metsänhoitoyhdistyksen alueella olevia metsiään metsänhoitoyhdistyksistä annetun lain 10 §:n 1 momentissa edellytetyllä tavalla.

Hakemuksessa tulee olla lisäksi seuraavat tiedot:

1) kiinteistön sijaintikunta ja -kylä sekä tilan nimi ja rekisterinumero tai kiinteistö-tunnus;

2) kiinteistön kokonaispinta-ala ja metsämaan pinta-ala;

3) selvitys metsien hoidosta ja käytöstä ja metsäsuunnitelmasta;

4) selvitys hakijan tai hänen puolisonsa saamasta metsätaloudellisesta koulutuksesta taikka hakijan käytettävissä olevasta metsäammattihenkilöstä ja hänen pätevyystään; sekä

5) selvitys hakijan jäsenyydestä asianomaisessa metsänhoitoyhdistyksessä.

Harkitessaan metsänhoitomaksusta vapautumisen myöntämistä metsäkeskuksen on kiinnitettävä huomiota erityisesti hakijan metsätalouden yleiseen tasoon ja siihen, onko metsälöllä selvää metsänhoidollisia puutteita. Lain 10 §:n 1 momentissa tarkoitettuna metsänomistajan tai hänen puolisonsa riittävänä metsäalan koulutuksena pidetään metsätalousyrittäjän tutkintoa tai vastaavaa tutkintoa taikka vastaavan tasoisen näyttökokeen suorittamista. Metsäammattihenkilöllä tarkoitetaan metsätalousteknikon tai sitä korkeamman metsäalan tutkinnon tai vastaavan aikaisemman tutkinnon suorittanutta henkilöä.

Metsäkeskuksen tulee käsitellä metsänhoitomaksusta vapautumista koskevat hakemukset kiireellisesti. Jos metsäkeskus katsoo tarpeelliseksi toimittaa tarkastuksen kyseisellä alueella, asiasta tulee ilmoittaa hakijalle vähintään seitsemän päivää aikaisemmin. Päätöstä, jolla oikeus metsänhoitomaksusta vapautumiseen on myönnetty, sovelletaan ensimmäisen kerran 1 momentissa tarkoitetun

hakemuksen tekemistä seuraavana vuonna määrättävään metsänhoitomaksuun.

Metsänhoitomaksusta vapautumisen edellytyksistä säädetään tarkemmin metsätalousasioissa toimivaltaisen ministeriön päätöksellä.

4 §

Metsänhoitomaksusta vapautumisen lakkauttaminen

Jos metsänomistaja, joka on vapautettu metsänhoitomaksusta, liittyy sellaisen metsänhoitoyhdistyksen jäseneksi, jonka toimialueella hänellä on vapautuksen kohteena olevaa metsämaata, metsänhoitoyhdistyksen tulee ilmoittaa asianomaiselle metsäkeskukselle jäseneksi hyväksymisestä. Metsäkeskuksen tulee tällöin päätöksellään todeta, että vapautus metsänhoitomaksusta tällaisesta metsämaasta on lakannut. Jos metsänhoitoyhdistys yhdistyy toisen metsänhoitoyhdistyksen kanssa uudeksi metsänhoitoyhdistykseksi, katsotaan vanhasta metsänhoitoyhdistyksestä eronnut, metsänhoitomaksusta vapautuksen saanut metsänomistaja eronneeksi myös uudesta metsänhoitoyhdistyksestä, jollei hän hae uuden metsänhoitoyhdistyksen jäsenyyttä.

Silloin, kun vapautus metsänhoitomaksusta on lakannut määräajan loppuun kulumisen tai 1 momentissa tarkoitetun synn vuoksi, sekä silloin, kun oikeus on peruutettu metsäkeskuksen tai muutoksenhakuviranomaisen lainvoimaisella päätöksellä, metsänomistajalle on ensimmäisen kerran määrättävä metsänhoitomaksu vapautuksen lakkaamista tai edellä mainitun päätöksen antamista seuraavana kalenterivuonna.

5 §

Metsänhoitomaksujen käyttäminen

Metsänhoitoyhdistyksistä annetun lain 12 §:ssä tarkoitettujen metsänhoitomaksujen ensisijaisen käytön lisäksi metsänhoitomaksuja voidaan käyttää myös tilakohtaisten metsäsuunnitelmien laadintaan, yksittäiselle metsänomistajalle annettavaan metsänhoidolliseen neuvontaan, metsälain (1093/1996) 10 §:ssä tarkoitettujen erityisen tärkeiden elinympäristöjen kartoituksiin ja niitä koskevien toimenpiteiden suunnitteluun ja työn-

johtoon sekä pienillä metsikkökuvioilla ja epäedullisissa olosuhteissa toteutettavien metsänhoitotöiden keskimääräistä huomattavasti korkeampien suunnittelu- ja työnjohtokustannusten tasaamiseen.

Metsänhoitomaksuja ei saa käyttää puunkorjaukseen eikä metsätien tekemisen tai metsäojituksen taikka vastaavien, kilpailtavissa olevien toimenpiteiden suunnittelu- ja työnjohtokustannuksiin. Metsänhoitomaksuja ei saa käyttää myöskään metsänarvointiin eikä muihin vastaaviin toimeksiantotehtäviin eikä työpalvelun varsinaisiin työkuukustannuksiin.

Metsänhoitomaksujen käytöstä säädetään tarkemmin metsätalousasioissa toimivaltaisen ministeriön päätöksellä.

6 §

Metsänhoitoyhdistysten toimialueiden ulkopuolelta kannetut metsänhoitomaksut

Sen lisäksi, mitä muualla säädetään, metsäkeskuksen tulee käyttää ne varat, jotka metsänhoitoyhdistyksistä annetun lain 12 §:n 2 momentin nojalla on tarkoitettu yksityismetsätalouden edistämiseen metsäkeskuksen päättämällä tavalla, ensi sijassa samanlaatuisen toimintaan, jota metsänhoitoyhdistykset harjoittavat metsänhoitomaksuvaroilla.

Metsäkeskuksen on luovutettava lain 12 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla talletetut varat metsänhoitoyhdistykselle heti, kun sen toimialue on vahvistettu ja yhdistys on merkitty yhdistysrekisteriin.

Metsänhoitoyhdistys, jonka toimialueena on vain osa sitä aluetta, jolta kertyneitä metsänhoitomaksuja on talletettu lain 12 §:n 2 momentin nojalla, saa varoista aluetta vastaavan suhteellisen osan.

7 §

Metsänhoitoyhdistyksen valtuuston valitseminen

Metsänhoitoyhdistyksen vaalitoimikunnan tulee perustaa ja asettaa nähtäville viimeistään kaksi kuukautta ennen sitä päivää, jolloin täytetty äänestyslippu on viimeistään jätettävä postin kuljetettavaksi (viimeinen vaalipäivä) rekisteri valtuuston vaaleissa äänioikeutetuista metsänomistajista (äänioikeusrekisteri). Ilmoitus metsänhoitoyhdistyksen valtuuston vaalista ja äänioikeusrekiste-

rin nähtävillä pitämisestä tulee julkaista yhdessä tai useammassa toimialueella yleisesti leviävässä sanomalehdessä. Joka katsoo, että hänet on oikeudettomasti jätetty pois äänioikeusrekisteristä, voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen vaalitoimikunnalle viimeistään yksi kuukausi ennen viimeistä vaalipäivää. Vaalitoimikunta vahvistaa äänioikeusrekisterin viimeistään kolme viikkoa ennen viimeistä vaalipäivää vaaleissa noudatettavaksi.

Vähintään kolmella valtuuston vaaleissa äänioikeutetulla metsänomistajalla on oikeus asettaa ehdokkaita valtuutetuiksi. Hakemus ehdokkaiden asettamiseksi tulee toimittaa vaalitoimikunnalle viimeistään kuusi viikkoa ennen viimeistä vaalipäivää. Hakemukseen on liitettävä nimi, osoite ja omakätinen allekirjoitus kultakin ehdotuksen tekemältä metsänomistajalta ja kultakin ehdokkaaksi asetettavalta henkilöltä.

8 §

Ilmoitukset metsäkeskukselle

Metsänhoitoyhdistyksen tulee toimittaa metsäkeskukselle tilikautta seuraavan vuoden maaliskuun loppuun mennessä tilinpäätös, tilintarkastuskertomus ja toimintakertomus. Toimintakertomukseen tulee liittää metsätalousasioissa toimivaltaisen ministeriön määrittämät tilastotiedot ja ilmoitus metsänhoitoyhdistyksistä annetun lain 7 §:n 1 momentissa tarkoitetuille pienyrityksille ilman metsänomistajan kirjallista valtuutusta toimituista puueristä.

9 §

Ilmoitukset verovirastolle

Sen jälkeen, kun metsäkeskus on vahvistanut metsänhoitoyhdistysten toimialueiden rajat tai muuttanut päätöstään, sen tulee ilmoittaa asiasta verovirastolle.

Metsänhoitoyhdistyksen tulee ilmoittaa verovirastolle metsänhoitoyhdistyksistä annetun lain 9 §:n 2 momentissa tarkoitettujen metsänomistajien, jotka ovat metsänhoitoyhdistyksen jäsenenä.

Metsäkeskuksen tulee ilmoittaa verovirastolle, milloin vapautus metsänhoitomaksusta on myönnetty, lainvoimaisesti peruutettu tai milloin se on muutoin lakannut. Lisäksi metsäkeskuksen tulee ilmoittaa verovirastolle lain 9 §:n 1 momentissa tarkoitettua päätöksestä alentaa hehtaariohtaista maksua.

10 §

Metsänhoitoyhdistysten valvonta

Metsänhoitoyhdistys kuuluu sen metsäkeskuksen valvontaan, jonka alueella pääosa kyseisen metsänhoitoyhdistyksen toimialueesta sijaitsee.

Sen lisäksi, mitä muualla säädetään, metsäkeskuksen tulee valvoa, että metsänhoitoyhdistysten saamat metsänhoitomaksut käytetään laissa tarkoitettulla tavalla ja että metsänhoitoyhdistysten toiminta on muutoinkin lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten mukaista.

11 §

Tarkemmat säännökset

Metsätalousasioissa toimivaltainen ministeriö antaa tarvittaessa tarkempia säännöksiä tämän asetuksen täytäntöönpanosta.

12 §

Voimaantulo

Tämä asetus tulee voimaan päivänä kuuta 199 .

Ennen tämän asetuksen voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.